

En lang skitur utenfor allfarvei, men hvorfor egentlig?

”Hva er drivkraften bak kvinners søken etter vinterlige friluftslivsekspedisjoner?”

**Masteroppgave i grunnskolelærutdanning
med fordypning i idrett, friluftsliv og kroppsøving**

Camilla Marstrander Askildsen

Mai 2011

Avdeling for lærerutdanning

Høgskolen i Oslo

Sammendrag

I denne studien undersøker jeg hvordan kvinner erfarer ekspedisjonsfriluftslivet vinterstid, og om det er forskjeller og/ eller likheter i deres drivkraft til slike skiekspedisjoner. Gjennom min studie har jeg intervjuet ni kvinner med ulike ekspedisjonsbakgrunn. Jeg legger vekt på deres beskrivelser av det å være underveis på slike ekspedisjoner, for å få en forståelse av hva som driver dem til dette vinterfriluftslivet.

På bakgrunn av mitt materiale kom det frem fire hoveddimensjoner knyttet til deres opplevelser og erfaringer underveis, som jeg mener belyser deres drivkraft:

- Erfaringer knyttet til landskapet og naturen
- Erfaringer av egen kropp, knyttet til personlige verdier og mestring
- Erfaringer knyttet til samhandling med de andre ekspedisjonsdeltagerne
- Erfaringer knyttet til tidsperspektivet

Den empiriske analysen er gjort på bakgrunn av disse fire dimensjonene, basert på det mine informanter vektla i intervjusamtalene. Jeg har benyttet meg av det kvalitative semistrukturerte livsverdenintervjuet i min undersøkelse, og intervjuet tre kvinner som har deltatt på såkalte guidede turer, og seks kvinner som har planlagt og gjennomført ekspedisjonene sine på egen hånd. Friluftslivet sees fra et fenomenologisk perspektiv i denne oppgaven. Jeg har benyttet meg av fenomenologisk teori, samt tidligere forskning og litteratur innen friluftsliv og ekspedisjonsbragder, for å belyse mine resultater. Når det gjelder fenomenologisk forskning, konsentrerer jeg meg om livsverdenens levde erfaringer, samt begrepene intensjonalitet og såkalte "peak experience". I tillegg viser jeg hvordan mine funn innen meningsdimensjoner i vinterfriluftslivet kan sammenlignes med, og knyttes til Breiviks modell om grunnleggende eksistensielle relasjoner i utøvelsen av ulike idretter.

På bakgrunn av de samtalepregede intervjuene, har jeg kommet frem til at disse kvinnene beskriver mye av de samme verdiopplevelsene underveis knyttet til natur, kropp og tid, men når det gjelder kategorien knyttet til samhandling med de andre ekspedisjonsdeltagerne, ser jeg et skille mellom de informantene som har vært på guidede turer og de "selvstendige". Naturintrykkene og erfaringer av å finne roen, være i ett med naturen og tiden, samt det å

beherske de fysiske anstrengelsene, som en kontrast til hverdagens mentale anstrengelser, er det mine informanter verdsetter mest ved å være underveis på slike turer. Når det gjelder det å være kvinnelig ekspedisjonsutøver, fremgår det av min studie at disse kvinnene er selvstendige og kunnskapsrike innenfor dette friluftslivsområdet, noe som kanskje ikke er så ulikt i forhold til de kvalifikasjoner som menn innen dette ekspedisjonsfriluftslivet også besitter.

Materialet, samt utvalgt teori knyttet til min oppgave, har gitt meg en større forståelse av hvorfor enkelte ønsker å gjennomføre slike polare ekspedisjoner. Det er ikke *en* dimensjon som alene kan representere denne drivkraften, men de må sees under ett, for å få et helhetlig bilde av meningen med slike vinterekspedisjoner.

Førord

Dette er en masteroppgave i idrett, friluftsliv og kroppsøving, med fordypning i vinterfriluftsliv, skrevet ved Høgskolen i Oslo.

Studien tar for seg hva som driver kvinner til vinterlige friluftslivsekspedisjoner i dagens samfunn, og beskriver deres erfaringer fra lengre vinterekspedisjoner utenfor allfarvei.

Ekspedisjonsfriluftslivet er en del av norsk kulturarv gjennom våre polare bragder på 1800- og 1900- tallet, men det er også en økende friluftslivsaktivitet i dagens samfunn. Ettersom det i dag er flere og flere både menn og kvinner som gjennomfører lange ekspedisjoner til polare strøk, og flere og flere reiseselskaper som tilbyr guidede turer til slike områder, mener jeg vi trenger kunnskap om hva det er som driver mennesker til slike turer. Målet mitt er derfor å se på kvinners erfaringer av lengre vinterturer, og belyse og tolke deres søken etter mening underveis på tur.

Min veileder Knut Løndal skal ha en stor takk for god oppfølging gjennom hele prosessen. Han har gitt meg gode faglige innspill, og vært inspirerende i forhold til å se på friluftslivets mange sider.

Takk også til mine informanter, for innholdsrike intervju samtaler, oppgaven ville ikke blitt det den er i dag uten deres beretninger. Og takk til mine respondenter, som har tatt seg tid til grundig gjennomlesing av oppgaven min.

Dette har vært en lærerik oppgave å jobbe med, og jeg har blitt bevisst mange nye aspekter ved kvinners drivkraft til vinterfriluftslivet og dets meningsbærende sider.

Høgskolen i Oslo, mai 2011

Camilla Marstrander Askildsen

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	I
Forord	III
Innholdsfortegnelse	V
1.0 Innledning	1
1.1 Didaktisk begrunnelse	2
1.2 Problemstilling og avgrensinger	4
1.2.1 Aktualisering	5
1.3 Begrepsavklaringer	5
1.3.1 Friluftsliv	6
1.3.2 Vinterekspedisjon.....	6
1.3.3 Drivkraft	7
1.3.4 Opplevelse	8
1.3.5 Erfaring.....	8
1.4 Gangen videre i oppgaven	9
2.0 Teoretisk perspektiv.....	11
2.1 Historiske bragder i vinterfriluftslivet – menneses arena	11
2.2 Tidligere forskning.....	14
2.3 Vinterekspedisjonsfriluftslivets livsverden	16
2.3.1 Fenomenologisk innfallsvinkel	16
2.3.2 En livsverdenstilnærming til det vinterlige ekspedisjonsfriluftslivet	17
2.3.3 Ekspedisjonsfriluftslivets intensjonalitet	19
2.3.4 Peak Experience i vinterfriluftslivet	22
2.3.5 En fenomenologisk kjønnsforståelse	23
2.4 Meningen med vinterfriluftslivet	25
3.0 Metodekapittel.....	28
3.1 Humanvitenskapelig kvalitativ metode	28
3.2 Det kvalitative forskningsintervjuet.....	29
3.3 Fenomenologisk metode – en kvalitativ livsverdenstilnærming	31
3.4 Troverdighet	34
3.4.1 Reliabilitet	34
3.4.2 Validitet.....	35
3.4.3 Forskerens tilknytning til miljøet	36
3.5 Utvalg	37
3.5.1 Snøballmetoden	37

3.5.2 Etikk.....	38
3.6 Intervjuprosessen – Begrunnelser for gjennomføring og praktiske valg	39
3.7 Intervjuanalyse.....	41
3.7.1 Transkripsjon.....	41
3.7.2 Meningskategorisering og meningsfortetting.....	42
4.0 Resultater og diskusjon	44
4.1 Presentasjon av informantene	44
4.2 Tur-ekspedisjonen.....	47
4.3 Kvinners livsverden på vinterlige friluftslivsekspedisjoner	49
4.4 Opplevelser av naturen og landskapet.....	50
4.4.1 Opplevelser av møte med andre kulturer og samfunnets påvirkning	53
4.4.2 Landskapet som ”Levd rom”.....	55
4.5 Personlige erfaringer	58
4.5.1 Personlige opplevelser og verdier.....	58
4.5.2 Underveis og utilgjengelighetsfølelsen.....	60
4.5.3 Personlige opplevelser og underveisfølelsen som ”Levd kropp” med Intensjonalitet ..	61
4.5.4 Tilfredsstillelsesfølelsen ved å mestre situasjoner og tilstander	65
4.5.5 Fysisk kroppsbeherskelse.....	68
4.5.6 Mestring og fysisk kroppsbeherskelse som ”Levd kropp”	70
4.5.7 Opplevelser av hjemkomsten	73
4.5.8 Personlige erfaringer som ”Levd kropp”	75
4.6 Erfaringer av samholdet i gruppa.....	76
4.6.1 Gruppesamhold på guidede turer.....	76
4.6.2 Gruppesamhold på selvstendige turer.....	77
4.6.3 Samholdet i gruppa som ”Levde relasjoner” eller Intersubjektivitet	80
4.7 Opplevelser av tidsperspektivet underveis	82
4.7.1 Tidsperspektivet som ”Levd tid”	83
4.8 Den kvinnelige ekspedisjonsutøveren.....	85
4.8.1 Kjønnsperspektivet	86
5.0 Drøfting av intervjuenes meningsfortolkninger	90
5.1 De beste opplevelsene underveis	91
5.1.1 De beste opplevelsene underveis som ”Peak Experience”	92
5.2 Et samlende perspektiv på meningen med vinterekspedisjoner	93
5.2.1 ”Levd rom” – Naturen og landskapet	94

5.2.2 ”Levd kropp” – Meg selv og personlige erfaringer	95
5.2.3 ”Levde relasjoner” – De Andre og Samfunnet.....	95
5.2.4 ”Levd tid” – Tidsperspektivet på tur	97
5.2.5 Grunnleggende verdier for å dra på vinterlige friluftslivsekspedisjoner	97
6.0 Oppsummering	100
6.1 Videre forskning	101
Litteraturliste	102
Vedleggsliste	107

1.0 Innledning

Nansen uttalte en gang; *Så er jeg igjen i fjellet, snehvitt og rent, - vidder- lange skiløyper - og høy himmel. - Langt borte og dypt under ligger dalen. For et friskt og fritt liv, hvorfor er det ikke alltid slik?* (Aarnes, 2006:9). Dette synes jeg beskriver gleden ved friluftslivet godt. Jeg har lyst til å skrive om menneskers drivkraft til vinterekspedisjoner i friluftslivet. Grunnen til dette er at jeg selv er veldig interessert i nye og gamle ekspedisjonsbragder, og at jeg selv planlegger å krysse Grønlandsisen i august 2011. Jeg har drevet med ulike former for friluftslivsaktiviteter, eller beslektede aktiviteter hele livet, som fotturer, orientering, toppturer, brevandring, kajakkpadling, klatring og langrenn. Jeg opplever mestring og glede ved å drive med disse aktivitetene, og etter hvert som jeg har forbedret mine ferdigheter, har lysten til nye utfordringer og turer kommet snikende. Leiligheten min er full av turlitteratur, kart, turfilmer, DNT-årbøker og turutstyr, noe som inspirerer meg og lokker til nye ideer og turer hele tiden. De siste årene har jeg lest mye av både gamle helter som Nansen, Amundsen og Ingstad, men også nyere litteratur av blant annet Cecilie Skog, Børge Ousland, Stein P. Aasheim og Baffin Babes jentene. Jeg synes det er interessant å lese om hvordan de trosser kulde, sliter seg fram mil etter mil i skruis og over uendelige breområder, og kjenner sulten tære på kroppen, men likevel konkluderer de med at ”det hadde vært en flott tur!” Det er som sagt skrevet en rekke bøker om ulike ekspedisjonsturer de siste årene, samt polarhistorie. Flertallet av disse skildringene er skrevet om og av menn. Det finnes likevel noen bøker og noe forskning som omfatter og er skrevet av kvinner i friluftslivet, men da hovedsakelig kvinners plass i friluftslivet historisk sett og om kvinner i hverdagsfriluftslivet. Jeg ønsker derfor å ta for meg kvinner i ekspedisjonsfriluftslivet og se på deres erfaringer, samt deres drivkraft til slike lange vinterturer eller ekspedisjoner. Jeg håper å kunne sette ord på hva som ligger til grunn for drivkraften til dette vinterlige ekspedisjonsfriluftslivet. Hva er det med krevende fysiske og psykiske påkjenninger, som gjør at noen finner en intens mening med det, mens ”mannen i gata” for en hver pris vil unngå slike situasjoner? Jeg ønsker å finne ut av ekspedisjonsmedlemmers søken etter mening og mestring av uhverdagslige og ugjestmilde elementer ved lange skiturer. Hvilken drivkraft gjør at enkelte kvinner søker slike ekspedisjoner, mestrer de utfordringene forskjellig, eller er drivkraften den samme? Jeg ønsker å se på kvinners ekspedisjonserfaringer ut fra deres øyne, gjennom samtalepregede intervjuer, for å få et best mulig bilde av deres erfaringer underveis på

vinterekspedisjoner. Ettersom det er et relativt lite ekspedisjonsmiljø som bedriver vinterfriluftsliv på denne måten i Norge, må jeg selvsagt være bevisst de etiske problemstillingene ved en slik tilnærming. Jeg må være nøye med å anonymisere ekspedisjonsmedlemmene jeg intervjuer og ikke stille for snevre spørsmål, slik at informantene kan gjenkjennes i oppgaven min. Jeg vil også unngå de mest profilerte ekspedisjonsutøverne, ettersom de kan være lett gjenkjennelige. All informasjon jeg lagrer om informantene mine må selvsagt også slettes ved endt forskning. Slike vurderinger vil jeg komme nærmere inn på i metodekapittelet.

1.1 Didaktisk begrunnelse

Pedagogikkens mål og oppgaver er å fremme menneskers evne til å forstå og handle integrert i samspill med sine livsvilkår. Pedagogikkens kjerneområde er dannelsesteori, som er relasjonen mellom pedagogikkens mål og oppgaver, og spørsmål knyttet til virkelighetsoppfattelse (ontologi), kunnskapslære (epistemologi), menneskelære (antropologi) og verdier (aksiologi) (Tordsson, 2006:19). Dannelsesteorier omhandler didaktikk, som kan beskrives som læren om undervisningens problemer eller som undervisningsteori. Videre er didaktikken en viktig del av metodikken, eller læren om de ulike metodene i undervisningen (ibid.:21). Didaktikk dreier seg altså om å få til en fornuftig linje mellom aspektene i livsverdenen, hvor også de ulike skolefagene inngår. Skolefagene kan i følge Ongstad inndeles i kategoriene estetikk, hvor selvet inngår, epistemologi, som består av innholdet i verden og undervisningen, og etikken som omfatter handlinger og samfunnet generelt (Ongstad, 2006:115). Friluftsliv som et didaktisk emne innebærer nærhet til naturen, og gjennom friluftsliv kan man åpne opp for et helhetlig menneskesyn som vektlegger både kroppen, tankene og følelsene ved å være i naturen. Dette er i tråd med det gjeldende læreplanverkets mål om det integrerte mennesket (Utdanningsdirektoratet [U.dir.] 2008). Dersom friluftslivet skal kunne bidra til en forståelse av ens livserfaring, altså det integrerte mennesket, må man bevisstgjøre de opplevelser eller erfaringer som er knyttet til friluftslivet. Bevisstgjøring dreier seg om å verbalisere, for det er først i det øyeblikket vi beskriver våre opplevelser at man kan snakke om erfaring og erkjennelse (Tordsson, 2006:29). Jeg mener derfor at gjennom å sette ord på menneskers erfaringer av ekspedisjonsfriluftslivet, kan vi lære mye om deres livsverden og deres verdiopplevelser. *”For det å oppleve natur dreier*

seg jo om å ta imot naturens mange uttrykk, og la dem virke inn på vårt følelsesliv” (Tordsson, 2006:40). Ved å knytte ekspedisjonsfriluftslivet og selve drivkraften til disse turene, altså følelsen av det å erfare og bedrive vinterfriluftsliv opp mot didaktikk, kan jeg bidra med en bedre forståelse av elevers og menneskers erfaringslære i natur. Det er ikke aktiviteten som sådan som her er det vesentlige, men følelsene og erkjennelsene, det som ligger til grunn for at man trekkes til ulike former for friluftsliv som er det essensielle. Ved å nærme meg personer som har et nært forhold til friluftsliv, kommer kanskje disse fenomenene klarere fram, og dette er fenomener det kan være viktig å ta hensyn til ved undervisning i friluftsliv. Jeg mener dette kan belyse noe av det friluftslivet som drives i skolen fordi jeg setter ord på menneskers erfaringer ved å ”fungere som et helhetlig og integrert menneske i naturen.” Men det er selvsagt ikke bare opplevelsedimensjonen som skal fokuseres på i skolen. Vi må gå fra opplevelsen i natur via bevisstgjøring av erfaringene til reflektert erkjennelse, da kan vi snakke om læring gjennom friluftslivet. Jeg mener ekspedisjonsfriluftslivet kan belyse viktige dimensjoner som også er aktuelle for undervisningsfeltet friluftsliv, ettersom ekspedisjonsfriluftslivet består av en rekke ulike fenomener knyttet til opplevelser i natur. Dersom man blir bevisst hva som gir mening innenfor disse dimensjonene, kan man lettere legge til rette for undervisning som omfatter de ulike sidene av friluftslivets meningsbærende sider.

Ettersom friluftsliv er et skoleemne, et obligatorisk emne i kroppsøvingsplanen, og skal bidra til dannelse (U.dir, 2008), mener jeg det er viktig å se på hvordan mennesker erfarer friluftslivet, og da spesielt menneskers nærhet til naturen, som jeg mener er et dannelsesaspekt. *”Danning er en aktiv virksomhet fra personens side. Det må skapes en levende vekselvirkning mellom mennesket og verden”* (Midtsundstad og Willbergh, 2010:11). Det som praktiseres eller læres, gjøres altså med tanke på å utvikle mennesket. Gjennom en levende undervisning mellom elevene og verden i friluftslivet, skapes en nærhet til naturen, som kan føre til danning hos elevene. Danning er videre *”...et resultat som ikke kan måles”* (ibid.:11), derfor er det viktig at lærerne velger ut undervisningsinnhold i friluftslivet som gjør at elevene opplever mening og mestring, ettersom vi ikke kan måle dannelsesresultatet. Danning kan videre beskrives ved *”... å begripe så mye av verden som mulig” og ”å birda til menneskeheten” ved å utvikle ens eget unike selv”* (Hopmann, 2010:28). Friluftslivet kan bidra med det, ettersom elevene gjennom ulike aktiviteter i friluftslivet kan utforske verden på ulike måter. Men da er det viktig å vite noe om deres ulike erfaringsbakgrunn og drivkraft, for å legge til rette for læring og danning gjennom friluftsliv på

en best mulig måte, noe jeg tror at studier av ekspedisjonsfriluftsliv kan bidra til.

Ekspedisjonsfriluftslivet har hatt en voldsom renessanse de siste årene, det ser vi særlig på de mange ”adventure” linjene innen friluftsliv på folkehøgskolene som er blitt enormt populære. Jeg mener forskning på dette området kan gi interessant kunnskap om denne trenden, og bidra til å øke bevisstheten rundt hva som driver mennesker til disse formene for friluftsliv.

Friluftslivet har ulike mål i læreplanen på alle skoletrinn. Hver gren av friluftslivet stiller ulike krav og forutsetter kompetanse, og kulturarven innenfor disse grenene skal også føres videre. Det er derfor nyttig å finne ut av hva som trekker mennesker til de ulike formene for friluftsliv. I den generelle delen av Kunnskapsløftet beskrives det syv mennesketyper som skolen skal hjelpe elevene med å utvikle. Under ”Det skapende menneske” i læreplanens generelle del, står det blant annet at opplæringen skal gi elevene mot til å gå løs på livet og ha en søkende holdning (U.dir, 2008:5). I følge Tordsson (2006) gir friluftslivet nettopp gode muligheter til å møte tilværelsen sanselig og søkende i naturen. Og under ”Det miljøbevisste menneske” legges det vekt på at elevene skal bli glad i naturen. I læringsplakaten er noen av prinsippene for opplæring at elevene skal stimuleres til personlig utvikling og identitet, samt stimulere deres lærelyst, utholdenhet og nysgjerrighet (U.dir, 2008:20-21). I kroppsøvingdelen av læreplanen legges det vekt på fagets allmenndannende verdi, i form av at elevene sanser, opplever og lærer med kroppen. Gjennom friluftsliv i skolen skal elevene få de kunnskaper og ferdigheter som trengs for å kunne ferdes og oppholde seg i naturen til ulike årstider (U.dir, 2008:Læreplan i kroppsøving). Alle disse læreplanmålene viser til viktigheten av å stimulere mennesker til å mestre, ferdes og erfare ulike naturmiljøer. Ved å undersøke menneskers drivkraft til friluftslivet kan man få et innblikk i nettopp hva det er som gjør at noen mennesker opprettholder og utvikler en slik søkende holdning til naturen, som jeg mener man bør ta med seg i arbeid med barn og unge i skolens friluftsliv.

1.2 Problemstilling og avgrensinger

Jeg ønsker altså å se på kvinner i dagens vinterfriluftsliv, og håper å kunne sette ord på hva som ligger til grunn for deres drivkraft. Undersøkelsen vil dreie seg om kvinners søken etter vinterekspedisjoner og hvilke egenverdier, opplevelser eller erfaringer som gjør at disse kvinnene oppsøker og gleder seg over denne formen for friluftsliv. Jeg vil prøve å sette ord på drivkraften bak turene, og formidle erfaringene som blir beskrevet som verdifulle, spennende eller

meningsfulle av informantene. Og jeg håper å kunne se likheter eller forskjeller i deres beskrivelser av sin livsverden underveis på slike turer. Grunnen til at jeg har valgt å kun intervju kvinner som søker etter slike turer, er at det ikke er forsket noe på *kun* kvinners erfaringer og meningsdimensjoner i forbindelse med friluftslivsekspedisjoner vinterstid. Det er i dag stadig flere kvinner som bedriver denne formen for friluftsliv, derfor ønsker jeg i min oppgave å sette fokus på kvinners turer og erfaringer. Dette bygger ikke på en spesiell forventning om at det er stor forskjell i menn og kvinners drivkraft til slike vinterlige ekspedisjoner. Siden det tidligere har vært en mannsdominert arena, finner jeg det interessant å avgrense oppgaven til å fokusere på kvinners erfaringer. Dermed vil jeg formulere problemstillingen slik:

”Hva er drivkraften bak kvinners søken etter vinterlige friluftslivsekspedisjoner?”

1.2.1 Aktualisering

Etter som det i år er Nansen- Amundsen året, og det stadig gjennomføres flere polare ekspedisjoner og lange vinterturer til blant annet Sydpolen, Grønland og Svalbard, mener jeg det er høyst aktuelt å finne ut mer av hva det er som driver mennesker til denne type turer. Børge Ousland svarte i et intervju i friluftslivsmagasinet UTE på et spørsmål om hvorfor så mange driver med, og forstår seg på, slike friluftslivsekspedisjoner. Hans svar lød som følger, og forklarer kanskje noe av vår norske kulturarv når det gjelder polare ekspedisjoner. *”Her blir vi ikke lei av å gå på ski. Det er vår form for meditasjon. Det var en som fortalte meg at på Jamaica har de reggae, i Østen har de yoga og i Norge har vi diagonalgang. Derfor forstår folk at det er mulig å være polfarer.”* (Kolderup, 2011:26). Mange i Norge har forståelse for at noen søker dette vinterfriluftslivet, men det er lite litteratur og forskning på hva det er som driver dem. Ettersom det også er stadig flere kvinner som gjennomfører slike ekspedisjoner, og en del velger å dra på rene jenteekspedisjoner, ønsker jeg i denne oppgaven å sette søkelyset mot nettopp disse kvinnenes drivkraft og ekspedisjonslyst.

1.3 Begrepsavklaringer

Her skal jeg gjøre rede for sentrale begreper som har betydning for oppgaven min. Begrepene friluftsliv, vinterekspedisjon, drivkraft, opplevelse og erfaring utdypes nedenfor, og hvordan disse begrepene vil brukes og har relevans for min oppgave.

1.3.1 Friluftsliv

Ordet friluftsliv har en rekke definisjoner og er forklart på mange ulike måter. Et kjent utsagn er Faarlunds beskrivelse av friluftsliv fra 1973 som overskuddsliv i natur. Andre definisjoner på friluftsliv ut i fra veilederes ståsted er *"Friluftsliv er en ramme for møte mellom menneske og natur, og mellom mennesker i natur,"* eller *"Friluftsliv er et rikt liv med enkle midler."* (Horgen, 2001). I følge Tordsson har utfoldelse i friluftslivet følgende kjennetegn: *"De er knyttet til grunnkoden, at friluftsliv dreier seg om naturopplevelse, og da særlig opplevelse av en ikke-tilrettelagt natur."* (Tordsson, 2003:361). Han mener altså at naturopplevelsen er noe av det mest sentrale i friluftslivet, og at vi gjennom friluftslivet kan forstå naturen som ulike sanse- og opplevelseskvaliteter. Den offentlige definisjonen i Norge lyder som følger *"Opphold og fysisk aktivitet i friluft, i fritiden, med sikte på miljøforandring og naturopplevelse."* (St.meld. nr. 39 (2000-2001):3.5.2). Slik lyder noen av definisjonene for hva som kan kalles friluftsliv, men det jeg vil se nærmere på er det jeg vil kalle vinterekspedisjonsfriluftsliv.

1.3.2 Vinterekspedisjon

En ekspedisjon er definert som en *"Reise som krever større utrustning for et bestemt formål (f.eks. vitenskapelig eller militært); også om deltagerne i en slik ferd."* (Store Norske leksikon, 2010:a). I dagligtalen kaller vi gjerne lange turer til for eksempel Arktis, Antarktis og Grønlandsisen også for ekspedisjoner, selv om de ikke nødvendigvis har et vitenskapelig eller militært siktemål. Disse turene krever større utrustning i forhold til ekstrem kulde, breer, styrke og skiferdigheter. De foregår gjerne i snødekte eller isdekte områder som bærer preg av vinterlige forhold hele året, derfor vil jeg kalle slike turer for vinterekspedisjoner eller vinterlige friluftslivsekspedisjoner.

Det kan imidlertid diskuteres om de turene som mine informanter har gjennomført og beskriver i intervjuene skal defineres som ekspedisjoner eller som lengre skiturer. I min oppgave velger jeg å kalle disse turene for både vinterekspedisjoner og lengre skiturer, avhengig av situasjonen og beskrivelsene til informantene. Grunnen til dette er at de fleste har gjennomført turer som krever forholdsvis lang planlegging, og de involverer medhjelpere i planleggingsprosessen i forhold til sending av pulker og proviant i forkant av selve avreisen til startstedet. Noen av turene krever at du søker myndighetene om å få en såkalt "ekspedisjonstillatelse" og forsikringsselskapene krever

at du tegner en Search and Rescue forsikring, som er vesentlig mer omfattende og dyrere enn vanlige reiseforsikringer. Disse turene går under definisjonen ekspedisjon eller tur-ekspedisjon. Noen av informantene har også meldt seg på såkalte guidede turer. Ved disse turene er imidlertid denne planleggingsbiten tatt hånd om av en reisearrangør, og dermed mener jeg de går under begrepet ”en lengre skitur”. Jeg velger altså å kalle disse turene til Grønland, Sydpolen, Svalbard eller Baffin Island for både ekspedisjoner og lengre skiturer i min oppgave, avhengig av informantenes beskrivelser. Tre av mine informanter har deltatt på såkalte guidede turer over Grønland. Disse turene begynner å bli ganske vanlige å melde seg på, og krever ingen planlegging fra utøverens side annet enn trening i forkant av turen. Jeg mener derfor at såkalte guidede turer ikke går under min definisjon av en ekspedisjon, ettersom det er en reisearrangør som står for all planleggingen i forkant av turen. Jeg vil derfor bruke ordene tur, ekspedisjon og tur- ekspedisjon i min oppgave, avhengig av om utøverne har vært på guidede eller selvstendige turer, og avhengig av området for turen og deres egne oppfatninger av begrepene.

1.3.3 Drivkraft

I litteratur og i dagligtalen omtales gjerne drivkraft eller motivasjon synonymt. Det er store teorier og modeller knyttet til motivasjon, men jeg ønsker ikke å gå inn på dette som et psykologisk begrep i min oppgave. Jeg ønsker å bruke ordet drivkraft i denne studien, fordi jeg mener at det jeg skal undersøke krever både driv og kraft. Drivkraft er definert som følger i Store Norske Leksikon; ”... *drivkraft forårsaker gjerne uro og rastløshet som ikke gir seg før driften er opphevet, tilfredsstilt, og som derfor normalt fører både til en økning i alminnelig aktivitet og til bestemt målrettet atferd.*” (2010:b). Det er altså en indre drift i kroppen, som fører til at vedkommende ikke gir seg før han eller hun har tilfredsstilt kroppens behov. I forbindelse med hvorfor mennesker bedriver et såkalt vinterekspedisjonsfriluftsliv, er det drivkraften til dette jeg er ute etter å forstå. Er det en uro eller rastløshet hos disse menneskene, som fører til en drift mot dette vinterfriluftslivet? Ettersom en drivkraft kan føre til tilfredsstillelse og en økning i alminnelig aktivitet, ønsker jeg å benytte meg av dette begrepet videre i min oppgave. Dette fordi jeg mener at en vinterekspedisjon i aller høyeste grad er en økning av alminnelig aktivitet og at det kanskje kan føre til ro og tilfredsstillelse. Jeg mener også at drivkraft er nært beslektet med

fenomenologiens intensjonalitetsbegrep, som jeg skal ta for meg grundig senere i oppgaven, ettersom denne studien bygges på et fenomenologisk perspektiv.

1.3.4 Opplevelse

Ordet opplevelse brukes i dagligtalen gjerne om hvordan vi opplever subjektive situasjoner sansemessig. *”Innholdet av en persons subjektive erfaring, enten det henger sammen med ytre sansepåvirkning (persepsjon), emosjonell tilstand (følelse), tankeprosesser, motivasjon o.a.”*

(Store Norske leksikon, 2010:c). En opplevelse hører altså til hvert enkelt menneske, det er en personlig og ”subjektiv sfære” (Rasmussen, 2006:142). *”Oplevelse er menneskets primære kontakt med livet og henviser til en helhet af mening, der dog ikke har karakter af subjektiv reflektert bevidsthed”* (ibid.:71).

Til forskjell fra å bli fortalt noe, er opplevelse noe en opplever med sine egne øyne og gir seg hen i, noe ekte, selvopplevd og ofte følelsesbetont (ibid.).

Opplevelse slik jeg tolker det er altså noe du opplever i øyeblikket, det vil si at du er i situasjonen her og nå og blir berørt av den. Slik jeg kommer til å bruke dette begrepet videre i oppgaven, er det på denne måten, ved at ekspedisjonsutøverne beskriver her og nå opplevelser ved turene sine. For eksempel møtet med en isbjørn, eller å ligge værfast på grunn av en snøstorm for første gang, kan være opplevelsessituasjoner som utøverne beskriver som selvopplevde hendelser.

1.3.5 Erfaring

Erfaring i fenomenologisk betydning representerer en annen oppfatning enn det de tidligere vitenskapsfilosofiske retningene omtaler. (Thornquist, 2003). Ordet erfaring kommer fra det tyske ordet erfahrung, og verbet ”fahren” som ligger i dette ordet betyr å reise. (Rasmussen, 2006). Man kan tenke seg at mennesket er på reise gjennom livet, og at et erfarent menneske har lært livet å kjenne ved å gjøre seg erfaringer med egen kropp ved å ha vært på farten eller på ”reise” (ibid.). Eller som dette sitatet fra Store Norske Leksikon, hvor erfaring blir beskrevet slik: *”Fellesbetegnelse på den informasjon individet erverver gjennom sansning og handling. (...) Aristoteles bestemmer erfaring (gr. empeiria) som ervervede ferdigheter”* (2010:d). Slik jeg tolker dette gjør man seg altså ikke erfaringer ved én enkelt opplevelse, men gjennom gjentatte opplevelser og personlig handling tilegner man seg etter hvert ferdigheter, som blir til erfaringer.

Fenomenologiens erfaringsbegrep inneholder mer enn det som presenteres direkte for oss, og erfaring er noe mer enn det vi oppfatter med våre øre og øyne. (Thornquist, 2003). *”Vi vil alltid ”se” og ”høre” mer enn det er dekning for i den sansemessige påvirkning”* (Baune, 1995:26). Altså er vår erfaringsmåte og det vi oppfatter, et resultat av det vi sanser, slik jeg ser det. Den tyske filosofen og hermeneutikeren Hans Georg Gadamer (1900-2002) beskriver et erfarent menneske slik:

”...det, vi kalder ”at være erfaren”, består ikke i på forhånd at kende alle ting og alltid at vite bedre. Tvertimod er den erfarne kendetegnet ved at være radikalt udogmatisk; netop fordi han har gjort så mange erfaringer og har lært af disse, er han i særlig grad i stand til at gjøre nye erfaringer og tage ved lære af dem.” (Gadamer, 2004:337).

Et erfarent menneske er altså en person som har gjort seg så mange erfaringer at han eller hun er i stand til å lære av dem og dermed gjøre seg nye erfaringer på bakgrunn av disse. For eksempel dersom en ekspedisjonsutøver kommer opp i situasjoner, som ligner en annen situasjon som hun har opplevd tidligere, kan hun ta valg på bakgrunn av tidligere erfaringer, og på den måten kanskje gjøre riktige og trygge valg. Å ha erfart forflytning i et terreng med bresprekker mange ganger tidligere, gjør det lettere å passere bresprekker med pulk i et nytt terreng, for eksempel over Grønlandsisen. Erfaringer slik jeg tolker det, ligger nært knyttet til fenomenologiens kroppsskjemabegrep (Rasmussen, 1996), som vil si at bevegelsene på en måte sitter i kroppen fordi personen har erfart og utført dem uttallige ganger. Dette skal jeg ta for meg senere i oppgaven. Jeg mener på bakgrunn av dette at erfaringsbegrepet er nærmere en meningsdimensjon enn opplevelsesbegrepet. Det er denne definisjonen av erfaringsbegrepet jeg kommer til å bruke videre i oppgaven min.

1.4 Gangen videre i oppgaven

Jeg vil begynne denne oppgaven med en teoretisk gjennomgang av bakgrunnsteori og historie som jeg legger til grunn for mine funn innenfor kvinner i ekspedisjonsfriluftslivet. Historiske eventyrere og friluftslivets ekspedisjonsfremvekst i Norge er av stor betydning for oppgaven min. Videre vil jeg ta for meg tidligere forskning om kvinner i friluftslivet, ved å se på to tidligere forskningsoppgaver, nemlig Pedersens doktorgradsavhandling om kvinner i hverdagsfriluftslivet og Singsaas' hovedfagsoppgave om kvinners plass i friluftslivet historisk sett. Deretter blir friluftslivets meningsdimensjoner løftet fram, i lys av Tordssons doktorgradsavhandling om

naturens åpne tiltale. Hovedvekten knyttes til de fenomenologiske perspektivene livsverden og intensjonalitet, og meningsdimensjonen ”peak experience”.

Deretter går jeg videre til metodekapittelet, hvor jeg begrunner valg av en humanvitenskapelig tilnærming og det kvalitative forskningsintervjuet. Her beskriver jeg arbeidet med analysen ved hjelp av det semistrukturerte livsverdenintervjuet, som ligger til grunn for min fenomenologiske behandling av intervjudataene. Videre beskriver jeg hvordan jeg gikk fram i forbindelse med utvalget av mine informanter, samt gjennomføring av intervjuene og transkripsjonsprosessen.

På bakgrunn av dette ser jeg på hvilken forståelse av ekspedisjonsutøvernes meningsdimensjoner som kommer fram i intervjuene. Jeg vil forsøke å tolke deres drivkraft og erfaringer underveis på lengre ekspedisjoner og beskrive deres meningssøken i vinterfriluftslivet. På bakgrunn av analysen av informantenes beskrivelser har det vokst fram fem kategorier. Disse vil jeg ta for meg en og en, og deretter knytte hver av kategoriene til relevant teori.

I den sammenfattende avslutningen vil jeg se på hovedkategoriene fra analysen, og forsøke å samle disse ut i fra de teoretiske perspektivene jeg har valgt i min oppgave, før jeg avslutter med forslag til videre forskning innen dette området.

2.0 Teoretisk perspektiv

Friluftslivsforskning er et relativt nytt forskningsfelt. Likevel er det gjort en del interessante masteroppgaver og noen doktorgrader innen dette fagfeltet, som blant annet har undersøkt meningsdimensjoner, kvinner i natur og ekstremfriluftsliv. Norge har også lange tradisjoner når det gjelder ekspedisjoner til polare strøk. Inspirert av historiske helter som Nansen og Amundsen på 1800-1900 tallet, har mange tøffe og eventyrlystne nordmenn utfordret sine fysiske krefter, samt naturkrefter og kuldegrader på en rekke ekspedisjoner. Det er denne type ekspedisjoner jeg skal ta for meg og undersøke nærmere i denne oppgaven. Jeg vil nå beskrive Norges tradisjoner for såkalte vinterekspedisjoner, og deretter ta for meg noen av dagens nyere vinterekspedisjonsutøvere. Deretter skal jeg presentere noen av funnene i relevant bakgrunnsteori på dette området.

2.1 Historiske bragder i vinterfriluftslivet – menneskes arena

”Den krevende prestasjonen, den geografiske sportsbragden, den dristige naturekspedisjonen, har i Norge spilt en viktig sosial og nasjonal rolle, og har gitt opphav til en rekke nasjonale helter: Nansen, Amundsen, Sverdrup, Ingstad...” (Tordsson, 2003:419). Nettopp disse nasjonale heltene er det jeg vil se litt nærmere på, for det finnes utallige bøker og litteratur om disse gamle og nye eventyrerne og deres bragder. Fridtjof Nansen (1861-1930) er verdens mest kjente polarforsker, han var en anerkjent vitenskapsmann og god skiløper. I 1888 gikk Nansen og fem andre ekspedisjonsmedlemmer på ski over Grønland fra øst til vest, som den første norske arktiske ekspedisjon. Nansens plan lød som følger *”Vestkysten eller døden!”* (Aasheim, 1989). Hver mann trakk kjelker på rundt 100 kilo, og distansen de skulle tilbakelegge var på drøye 600 km. 15. august kom de seg av sted etter nesten én måned drivende på et isflak for å nå inn til østkysten og finne riktig startpunkt. Etter en drøy måned med bitende kulde ned mot minus 45 grader og kraftig vind, nådde de seks omsider bart land i vest. De hadde greid det, Grønlands indre var krysset fra kyst til kyst (Næss, 2004).

Nansen ga seg ikke her. Allerede før Grønlands-ekspedisjonen, hadde Nansen klare tanker *”(…) om hvordan man skulle komme seg til det ypperste målet – eller førstepremien, om man vil – for polarforskningen i Arktis: selve Nordpolen”* (ibid.:65). Han mente det måtte gå en sterk havstrøm fra Alaska, nordover i retning Nordpolen. Han skjønnte at det ikke nyttet å seile med denne

strømmen, men at man måtte drive med isen. Skuta Fram ble bygget for å tåle skruis, som en balje som ble løftet opp i stedet for å skruses ned av isen. Fram forlot Norge 21. juli 1893, og 22. september samme år frøs de fast i isen. I tre år drev de over Polhavet, hensikten var å drive over polpunktet, slik at de ble de første på Nordpolen, men denne planen slo feil. Nansen og Hjalmar Johansen forlot derfor Fram 14. mars 1895 for å gå til Nordpolen på ski. De måtte snu på 86 grader og 14 minutter nordlig bredde etter tre uker på ski, fordi de ikke ville rekke å nå Nordpolen før vinteren ville sette inn. Tilbaketuren ble strabasiøs, Nansen og Johansen måtte overvintre på Frans Josefs land i en liten steinhytte, før de ved hjelp av hjemmelagde kajaker fortsatte sommeren 1896. ”*Uten å vite sikkert hvor de var og med et minimum av utrustning, overlevde de av jakt.*” (Ousland, 2008:omslag). På Kapp Flora lenger sør møtte de tilfeldigvis en britisk ekspedisjon under ledelse av F. G. Jackson, og de fikk skyss tilbake til Norge. 13. juli 1896, ca. tre år etter at de forlot Norge kunne de igjen sette føttene på norsk jord og de ble hedret som nasjonalhelter. I beretninger fra denne ekspedisjonen kan man lese om isbjørnangrep, frostskafer, sult og en rekke nær døden opplevelser i et meget ugjestmildt terreng, samtidig som ferden beskrives som spennende og motiverende (Næss, 2004).

Roald Amundsen (1872-1928) blir av mange karakterisert som den største polfarer gjennom tidene, og han er kjent for sin nøye planlegging og evne til å nå sine mål. Kanskje mest kjent er han for sin erobring av Sydpolen. I 1910 la Fram ut fra Akershus, som den tredje Fram-ekspedisjon, med kurs for Nordpolen, men i stedet for førte han en hel verden bak lyset og kastet seg i siste liten inn i kampen om å nå Sydpolen først. Først da Fram kom til Madeira fortalte Amundsen mannskapet om sin plan. 14. januar 1911 ankom Fram Antarktis, og basen Framheim ble satt opp. Vinteren brukte de til å legge ut depoter og forberede utstyr. Amundsen, fire menn og 52 hunder satte omsider kursen mot Sydpolen 19. oktober 1911, i håpet om å slå ekspedisjonen til R. Scott. Amundsen nådde Sydpolen 14. desember 1911, og basen på polpunktet fikk navnet Polheim, før de returnerte til Framheim. Turen tok 99 dager, Amundsen hadde på forhånd beregnet turen til 100 dager, og de hadde tilbakelagt 3000 km. Scott nådde Sydpolen tre uker etter at Amundsen hadde vært der, og alle deltagerne på den engelske ekspedisjonen døde på tilbaketuren (ibid.). Et kjent sitat av Amundsen lyder som følger, og kan forklare noe av hans suksess: ”*Seier venter den som har alt i orden. – Hell kaller man det. Nederlag er en absolutt følge for den som har forsømt å ta de nødvendige forhåndsregler i tide. – Uhell kalles det*” (Amundsen, 1911).

”Vestkysten eller døden?” sa Nansen til sine menn i 1888, ”Vestkysten eller 122,5 MHz på nødpeilesenderen?” sa Stein P. Aasheim til sine menn i 1988 (Aasheim, 1989:9), 100 år etter de gamle gutta. ”*Fra 1996-2002 gikk 58 av totalt 81 registrerte norske ekspedisjoner til Grønland i Nansens spor. I 1988 gikk to ekspedisjoner også med originalt utstyr*” (Goksøyr, 2004:306). Den ene av disse ekspedisjonene var altså Stein P. Aasheims ekspedisjon. De startet også 15. august, fra nøyaktig samme sted som Nansen og med samme mat og utstyr, og etter 21 dager hadde de kopiert Nansen og guttas ”manndomsprøve” fra 1888. Det ble en vellykket ekspedisjon, men også dagens ekspedisjoner over Grønland utsetter seg for tallrike bresprekker, bitende kulde, sultne mager og lange fysiske og psykiske dagsetapper.

”*Ved inngangen av 1990-årene var det ingen ”hvite flekker” på polarkartet. Men fascinasjonen over polene og deres omgivelser var ikke borte. Det som var gjort kunne gjøres enda mer ekstremt og spesielt enn tidligere*” (ibid.:312). En rekke nordmenn har utforsket polarområder etter Nansen og Amundsen. I 1982 nådde Ragnar Thorseth Nordpolen med snøscooter sammen med tre andre menn, som de første med scooter. I 1992 ble Liv Arnesen og Julie Maske de første kvinnene som krysset hele Grønlandsisen. I 1993-94 ble Erling Kagge den første i verden som gikk til Sydpolen alene og uten støtte utenfra. I 1994 ble Liv Arnesen den første kvinne alene på ski til Sydpolen uten etterforsyninger og støtte utenfra. Samme år ble Cato Zahl Pedersen den første med stort fysisk handikap (1 1/5 arm amputert) som har gått på ski til Sydpolen, sammen med to andre. I 1994 ble Børge Ousland den første som gikk til Nordpolen alene og uten etterforsyninger, han gikk alene over isen med en pulk på 125 kg. I 1996- 97 ble Børge Ousland den første til å krysse hele Antarktis uten hjelp utenfra. I 2000- 01 ble Rolf Bae og Eirik Sønneland de første til å overvintre på den norske Troll-stasjonen, for så å gjennomføre den lengste ustøttede skituren tvers over Antarktis, turen tok 105 dager (3800km). I 2007 ble Børge Ousland og Thomas Ulrich de første som har fulgt i sporene til Fridtjof Nansen og Hjalmar Johansen fra Nordpolen, gjennom Frans Josefs land, over Barentshavet og videre til Oslo. Og i 2010 ble Cecilie Skog og Ryan Waters de første til å krysse Antarktis over Sydpolpunktet kun ved hjelp av ski og egen muskelkraft. Tidligere ekspedisjoner som har krysset Antarktis har brukt skiseil eller kite (Barr, 2004:391-421). Dette er eksempler fra den moderne tids polekspedisjoner. Skildringer og dagbøker fra dagens friluftslivsekspedisjoner inneholder også beskrivelser av isødet, kulde, isbjørnangrep, sult, lange etapper, mange mil, stormer, værfasthet o.l., så det er ingen grunn til å tro at disse turene har blitt noe mer gjestmilde de siste 150 årene. Men hva er det

som trekker disse menneskene til denne typen vinterfriluftsliv i dagens samfunn? Gunnar Breivik uttaler i en artikkel i Aftenposten at tendensen i dagens samfunn er at folk i økende grad velger seg aktiviteter for å posisjonere seg i samfunnet. (Sveen, 2011). Men Lars Bredesen legger i samme artikkel til at *"I bunn og grunn er vi der for å nå en topp, men samtidig handler det om så utrolig mye mer: viktigheten ved å sette seg mål i livet, mestringsfølelsen, selvrealiseringen, lagspillet og klatringen i seg selv."* (ibid.:9). Dette siste utsagnet kan nok også gjelde polfareres drivkraft, og viser hvor sammensatt nettopp drivkraften til slike turer kan være.

2.2 Tidligere forskning

Det er relativt lite forskning på forskjellen mellom menn og kvinner i dagens friluftsliv med tanke på forskjeller og likheter i deres måte å takle utfordringer i naturen på. Bjørn Tordsson har skrevet og publisert mye innen friluftslivet og dets meningsbærende sider. Doktorgraden hans fra 2003 om *"Å svare på naturens åpne tiltale"* tar for seg meningsdimensjoner i friluftslivet for de som utøver det, og hvilken rolle det har hatt i samfunnet på 1900-tallet. Han beskriver ulike perioder i Norsk friluftsliv, fra århundreskiftets nasjonale prosjekt med å oppdage den nasjonale natur og kultur, til slutten av århundret, hvor den personlige utviklingen og subkulturell identitet står i fokus. På denne tiden ble friluftslivet også et politisk anliggende og gjenstand for pedagogisering og kommersialisering (Tordsson, 2003).

Kirsti Pedersen disputerte i 1999 med en dr. scient avhandling med tittelen *"Det har bare vært naturlig"* ved Norges idrettshøgskole. Denne avhandlingen tar for seg friluftsliv, kjønn og kulturelle brytninger. Hun undersøker kvinners deltagelse i friluftsliv i Alta kommune, og beskriver kvinneligheter og mannligheter i friluftslivet. Kjønnforskjeller i hverdagsfriluftslivet med fokus på menn og kvinners ulike friluftslivsgleder både historisk og i dagens samfunn er avhandlingens hovedomfang. Hun finner her at kvinnene helst bedriver friluftsliv i nærmiljøet, i marka sammen med barna og familien ved å plukke bær og sanke. Mennene søker det noe mer ekstreme friluftslivet lenger unna, de er mer på fjellet og bedriver jakt, fiske, toppturer o.l., og helst med kameratgjengen. Avhandlingen viser at det er kulturelle og sosiale ulikheter i friluftslivet, som kan knyttes til teknologiske og utdanningsmessige samfunnsendringer. Friluftslivet symboliserer altså endringer i de kulturelle kjønnsidentitetene (Pedersen, 1999).

Marianne Singsaas skrev i 2004 en hovedfagsoppgave om ”Kvinner i natur og kvinners natur”, som omhandler kvinner i friluftsliv i perioden 1860- 1910. Hun tar opp hvordan kjønn konstrueres, opprettholdes og utfordres i og gjennom friluftsliv. Dette er en historisk fremstilling av kjønn i friluftslivet basert på årbøker, tidsskrifter og bøker fra denne perioden. Avhandlingen bygger på Bourdieus felt perspektiv, og hun beskriver hvordan friluftslivskvinner på den tiden bryter med det borgerlige kvinneidealets felt og kapital. De kvinnelige friluftslivsutøverne på slutten av 1800- tallet representerer altså en overskridelse av både samfunnets og feltet friluftsliv sine krav, fordi de bryter med innarbeidede standarder for feminitet. Singsaas ser friluftslivet som et brytningsfelt for kjønnsforhandling, fordi kvinners mestring av friluftslivet er med på å skape nye diskurser om den kjønnede symbolske orden i samfunnet (Singsaas, 2004).

De to sistnevnte avhandlingene tar altså opp temaet friluftsliv og kjønn. Pedersens doktoravhandling er nå over 10 år gammel og tar for seg hverdagsfriluftslivet i Nord-Norge, mens Singsaas sin hovedfagsoppgave tar for seg kjønn i et historisk perspektiv, men det er altså ingen teori som går på ekspedisjonsfriluftslivets meningsdimensjoner sett fra kvinners ståsted. Jeg vil derfor vise til Pedersens og Singsaas kjønnsforskning på friluftslivsområdet og Tordssons doktorgrad om meningsdimensjoner i friluftslivet, og undersøke kvinners drivkraft til vinterekspedisjoner i friluftslivet.

Det er i dag stadig flere mennesker som søker å realisere denne type friluftslivsaktiviteter i dagens samfunn. Men hvorfor søker disse kvinnene dette friluftslivet, hva er drivkraften deres? Liv Arnesen har skrevet en bok som heter ”Snille piker går ikke til Sydpolen”. Sier denne tittelen noe om den typen kvinner som driver med dette vinterfriluftslivet? *”Spørsmålet som går igjen før og etter en slik tur, er hvorfor? Var jeg PR- kåt, var det kvinnesak, hadde jeg behov for å vise hvor sterk jeg var? Hvorfor gå til Sydpolen og Nordpolen når det er gjort tidligere?”* (Arnesen, 1995:50). For å komme nærmere dette fenomenet, og for å forstå ekspedisjonsmedlemmenes opplevelser, ønsker jeg å se på denne type friluftslivssøken ut i fra et fenomenologisk perspektiv.

2.3 Vinterekspedisjonsfriluftslivets livsverden

Jeg vil i dette kapitlet beskrive fenomenologien som teori, med fokus på livsverdenbegrepet, intensjonalitetsbegrepet og såkalte ”peak experience”. Grunnen til at jeg har valgt ut disse begrepene er at jeg mener de har størst relevans i forhold til å beskrive det jeg ønsker å finne ut av i min oppgave, nemlig meningen med vinterlige friluftslivsekspedisjoner blant kvinner.

2.3.1 Fenomenologisk innfallsvinkel

Grunnleggeren av moderne fenomenologi var Edmund Husserl (1859-1938), han grunnla den som en filosofisk retning på begynnelsen av 1900-tallet, og hans hovedinteresse var å studere bevisstheten (Thornquist, 2003). Husserl forklarer bevisstheten slik:

”Firstly, it suggests that, for us, the world can never be anything other than the world of our conscious experience. We can never know if there is a world beyond our conscious experience. (...) consciousness is necessarily “intentional”; that is, it is the very nature of consciousness to be conscious of something or other. One cannot be conscious without being conscious of something” (Crossley, 1996:2).

Videre ble fenomenologien etter hvert utviklet av Martin Heidegger (1889-1976) som en eksistensfilosofi, og deretter av Maurice Merleau-Ponty (1908-1961) og Jean-Paul Sartre (1905-1980) som en dialektisk og eksistensialistisk retning. Merleau-Ponty var også spesielt opptatt av kroppen og menneskers handlinger i verden, og deres bevissthet og erfaringer var det sentrale (Kvale og Brinkmann, 2009). Læren om det som viser seg og kommer til syne er det sentrale i fenomenologien, oppmerksomheten rettes mot verden slik den erfares av subjektet (Thornquist, 2003). Den subjektive opplevelsen er altså vesentlig, og å søke en dypere forståelse av enkeltpersoners meninger og erfaringer (Thagaard, 2009). Fenomenologi kan ikke beskrives med et entydig svar, men blir beskrevet som refleksjon over erfaringens mulighetsbetingelser, samtidig som den har til hensikt å beskrive vår livsverden og erfaringer, slik de opptrer for oss (Zahavi, 2007). Det fremheves som vesentlig at en må *”yde retfærdighed over for rummet, tiden, og verden qua – levede fænomener”* (ibid.: 35). Fenomenologi er altså læren om fenomenene, det vi ser og hendelsene slik de umiddelbart oppfattes av våre sanser og oppleves av hver og en av oss. En fenomenologisk tilnærming vil si å *”utforske og beskrive mennesker og deres erfaringer med og forståelse av, et fenomen”* (Johannessen, Tufte og Kristoffersen, 2005:80). Ettersom det ut fra et fenomenologisk syn er menneskene som skaper virkeligheten, er altså den virkeligheten

jeg opplever den eneste riktige for meg. På denne måten blir verden uadskillelig fra individene, altså subjektene; subjektene blir uadskillelige fra verden, fordi virkeligheten er et system av gyldighet og mening, som behøver individenes erfaringer og begreper for å kunne utfolde seg (Zahavi, 2007). *"Fænomenologien vil typisk hævde, at den verden som fremtræder for os, (...), er den eneste virkelige verden"* (ibid.:14). Utgangspunktet for fenomenologien er altså at den verden vi lever i har betydning og mening for oss (Thornquist, 2003). *"...transcendental phenomenology focuses not on what things are but on the ways in which things are given. (...) ...in the transcendental phenomenological attitude, reality is that which is disclosed to us as real"* (Thompson, 2007:21). Det er altså den meningen ting har for oss, som er det vesentlige, og meningsfulle opplevelser er knyttet til vår individuelle væren-i-verden. Både Heidegger's begrep "Dasein", og Merleau-Ponty's begrep "Levd kropp", som jeg skal ta for meg i neste avsnitt, *"...are transcendental in the relevant sense, for they are ways of characterizing that which makes possible the disclosure or manifestation of the world as meaningful"* (ibid.:21). Den ytre eller transendentale meningen en person eller ting kan ha, må altså tolkes individuelt fra person til person, for å kunne gi en indre eller immanent mening for den enkelte, ettersom vi kan erfare en og samme ting ulikt på bakgrunn av våre levde erfaringer (Rasmussen, 1996). Meningsdimensjonen er viktig i fenomenologien fordi den som undersøker fenomenet, altså forskeren, prøver å forstå meningen med fenomenet, eller meningen med en persons væren-i-verden. Jeg ønsker altså å forstå meningen med vinterekspedisjoner over blant annet Grønland og Sydpolen, sett gjennom ekspedisjonsmedlemmenes øyne.

2.3.2 En livsverdenstilnærming til det vinterlige ekspedisjonsfriluftslivet

"Phenomenology attempts to explicate the meanings as we live them in our everyday existence, our lifeworld" (Van Manen, 1990:11). Fenomenologen Husserl utarbeidet livsverdenbegrepet, som må forstås som vår opplevelsesverden, og krever vitenskap og refleksjon. Livsverden er en sosial verden, ettersom vi alltid lever sammen med andre mennesker i et kommunikativt forhold (Bengtsson, 2006). Men livsverdenen oppleves ulikt fra individ til individ, *"... det er den førvidenskabelige erfaringsverden, som vi er fortrolige med, og som vi ikke stiller spørsmålstegn ved"* (Zahavi, 2007:30). Heidegger bruker begrepet "Dasein", som kan oversettes med "tilværelse", eller en type "væren-i-verden" (ibid.). Dette uttrykket blir på lik

linje med livsverdenbegrepet, forstått som et gjensidighetsforhold mellom subjektene i verden. Like mye som vi blir påvirket av andre i verden, er vi med på å påvirke (Bengtsson, 2006). Det er ikke bare de fysiske egenskapene hos ting og mennesker som inngår i livsverdenen, men også de mentale egenskapene, som følelser og tenkning. Man kan ikke redusere følelser til den fysiske egenskapen adrenalin, like lite som man kan snakke om tanker som cerebrale prosesser (ibid.). Fenomenologen Merleau- Ponty beskriver menneskers opplevelse av tid, rom, kropp og sosiale relasjoner eller intersubjektivitet, som våre ”levde erfaringer” (Rasmussen, 1996). *”These four existentials of lived body, lived space, lived time, and lived relation to the other can be differentiated, but not separated. They all form an intricate unity that we call the lifeworld – our lived world”* (Connolly, 1995:27). Våre levde erfaringer kan altså ikke skilles fra hverandre, men må sees under ett, og utgjør vår livsverden.

Målet ved denne livsverdenstilnæringsmåten er altså å få en større forståelse og innblikk i ekspedisjonsmenneskenes refleksjon, erfaringer og relasjoner, altså deres livsverden når de er på lengre skiturer. Det fenomenologene ofte kaller ”livsverden” vil altså si *”verden sådan som den konkret opfører sig for den enkelte. Man er optaget af den strøm af indtryk fra omverdenen, som vi møder med vore sanser og vor krop, og som også fylder vor bevidsthed”* (Tordsson, 2006:62). Vi møter alltid verden i bestemte former eller situasjoner, og det er den konkrete situasjonen eller prosjektet ved å være på langtur jeg er ute etter å beskrive og analysere. *”Prosjektet giver situasjonen en meningsgivende fortolkning... Således forstået er det gennem at vandre, at vi får landskabets rum og afstandsforhold til at fremtræde. Gennem at vælge vej, gjør vi landskabets linier tydelige og fortolker dets sammenhænge.”* (ibid.:70). Prosjektet ”å krysse Grønland” for eksempel, gir situasjonen meningsverdier og tydeliggjør prosjektets utfordringer og muligheter ved at man erfarer landskapet, tar veivalg og fortolker ulike situasjoner ulikt fra person til person. Verden fremtrer altså i og gjennom at vi handler i den, og ulike prosjekter fremkaller livsverdenen forskjellig for oss, ettersom hvert prosjekt har sin egenart (ibid.). Polare ekspedisjoner krever altså at utøverne sanser, tolker og handler helhetlig, ut i fra hva landskapet de forflytter seg i krever.

Fenomenologen og sosiologen Alfred Schütz (1899-1959) mener det finnes et mangfold av ulike verdener som vi mennesker beveger oss mellom. Han beskriver hverdagsverdenen som den normale eller overlegne, men har også navn på andre typer verdener, blant annet ”den vanvittiges

verden”, som kanskje ekspedisjonsverdenen kan inngå i. Alle de ulike verdenene har sin egen virkelighetskarakter, med ulike opplevelsesområder. Man forlater ikke uten videre hverdagsverdenen, men dersom man gjør det, krever det et sprang. *”Men likevel tar vi mennesker hele tida spranget og havner i eventyrets fortrollende verden...”* (Bengtsson, 2006:30). Når ekspedisjonsdeltakeren bestemmer seg for å forlate hverdagsverdenen hjemme i Norge med de faste rammene rundt seg, og begi seg polhavet, Grønlandsisen eller Svalbards breer i vold i flere uker i strekk, gjør hun virkelig et sprang ut i ”den vanvittige verden”. Kanskje er det bokstavelig talt nettopp ”eventyrets fortrollende verden” som lokker?

Jeg vil altså forsøke å forstå disse menneskene innenfra, og prøve å forstå deres tolkninger og erfaringer av dette ekspedisjonsfriluftslivets livsverden. Det er den meningsfulle helheten av ulike sanseinntrykk, som ekspedisjonsutøverne opplever og erfarer, altså deres drivkraft og refleksjonsverden jeg ønsker å beskrive. Men hva er utøverne rettet mot og hvordan sanser de?

2.3.3 Ekspedisjonsfriluftslivets intensjonalitet

Et sentralt begrep i fenomenologien er intensjonalitet. Det kan forstås som kroppens rettethet mot verden. Kroppen er intensjonal når den er i sentrum for erfaring og erkjennelse (Thornquist, 2003). *”...attaching ourselves to the world, to become more fully part of it, or better, to become the world. (...) Phenomenology calls this inseparable connection to the world the principle of intentionality”* (Van Manen, 1990:5). Intensjonalitet blir av Merleau-Ponty beskrevet som *”at tanken eller bevidstheden har et indhold og er rettet mod noget”* (Rasmussen, 1996:49). Intensjonalitet er altså bevissthet om gjenstandene i verden, og denne type bevissthet karakteriseres ved at gjenstandene integreres i din verden. Videre blir ikke gjenstandene meningsfulle før man tar bort deres karakter som gjenstander, det vil si før man fjerner sin forhåndsoppfattelse av gjenstanden, og gjør den åpen for individuell tolkning (Zahavi, 2007). Merleau-Ponty vektlegger kroppen som vesentlig i forhold til å møte og tolke verden. *”There is no ontological separation between the experiencing ”I” and the body as one lives it. Indeed, the lived body is one’s intentional opening to the world...”* (Morris, 2008:111). Merleau-Ponty beskriver altså menneskets kroppslighet som grunnlaget for våre meningsfulle relasjoner til verden. Andre mennesker, ting og fenomener blir i følge Merleau-Ponty (2000) erfart som helhetlig, med en indre og immanent mening, ettersom oppfattelsen vår er intensjonal. *”At have*

eller at være en krop er at "være til i verden." Kroppens forståelse er "intentional", den er rettet mod noget, den uttrykker et "jeg kan" (Tordsson, 2006:63). Eller som Van Manen beskriver det: "The term "intentionality" indicates the inseparable connectedness of the human being to the world" (Van Manen, 1990:181). For eksempel når vi går på en snødekt bre, eller padler i store bølger, så er det vesentlig å la kroppen sanse, og videre la sansene våre føre til direkte og spontane handlinger, som å sette ski og staver riktig fremfor deg i forhold til skjulte bresprekker eller sasturgier, eller å sette åra ned i vannet og ta støttetak når bølgene tilsier det. Intensjonalitet dreier seg altså om hva som egentlig driver ulike mennesker til ulike handlinger, det vil si hvordan mennesket er knyttet til sin omverden. Dersom man for eksempel bedriver vinterfriluftsliv, er det vesentlig at vedkommende knytter seg til denne friluftslivsverdenen i naturen, med snø og kanskje på ski, for at kroppen etter hvert skal bli integrert i denne verdenen og erfare den som en naturlig plass. Merleau-Ponty, eller *kroppens filosof* som han ofte blir omtalt, ser kroppen som grunnleggende tvetydig, han mener at kroppen som subjekt kommer først, og at den kroppslige erfaringen er der før refleksjonen. Det enkelte subjekt har ikke monopol på sin selvforståelse eller sin forståelse av verden, men ved at man samhandler og omgås andre mennesker, lærer man å se ulike perspektiv på verden (Rasmussen, 1996). Det er viktig å erkjenne verden, det vil si å bruke kroppen som tilgang til ulike opplevelser. I det fenomenologiske rom bebor kroppen rommet, det vil si at når mennesket for eksempel befinner seg i et hus, så har den en vanemessig måte å bevege seg rundt i huset på. Dette fordi kroppen har erfart og brukt gjenstandene i dette rommet uttallige ganger (ibid.:92). Denne omgjøringen av gjenstander i rommet til en del av selve kroppen kalles kroppsskjema. Ved tilegnelse av nye kunnskaper eller erfaringer, som for eksempel ved at du erkjenner at hånden forflytter musen som er tilknyttet datamaskinen, spontant og lynraskt i forhold til skjermbildet, eller ved innlæring av nye egenskaper som å lære å sykle eller å gå på ski, utvides kroppsskjemaene. Fra den uvante følelsen av å styre musen riktig i forhold til datamaskinen, eller å holde balansen på en sykkel eller på ski, blir bevegelsene etter hvert spontane, og gjenstandene erfares som en forlengelse av kroppen. Eller ved at den blindes stokk etter hvert gjøres om fra en ting til et redskap ved at den brukes daglig, innlemmes etter hvert stokken i den blindes kropp, og kan kjennes som en forlengelse av selve armen (Bengtsson, 2006). Ekspedisjonsmedlemmenes kropper er deres tilgang til verden, og ved å bruke ulike redskaper utvider verden seg. "Å gjøre en ting til en del av kroppen innebærer at en vane dannes" (ibid.:28). Først er tingen skilt fra kroppen ved at vi

ikke er vant til å bruke den, men etter hvert som tingen brukes og utforskes mer og mer, blir den til slutt en del av kroppen vår, og da forsvinner tingkarakteren (Bengtsson, 2006). For eksempel vil skienes tingkarakter forsvinne mer og mer, dersom man går masse på ski, fordi barnets eller den voksnes kroppsskjema da vil gi umiddelbar viten om hvordan han eller hun må manøvrere for ikke å falle, eller for å greie utforbakken. *"Human movement does not so much emanate from a subject as it locates the subject within a landscape that appeals to his or her movements and so situates their meaning"* (Smith, 2007:50). Menneskers bevegelser utgår altså først og fremst fra omgivelsene det befinner seg i, som appellerer til hennes bevegelser og gir de mening. Ser man på menneskers bevegelser i vinterfriluftsliv, er det altså bevegelsene som å forflytte seg ved hjelp av ski som appellerer til henne, fordi det er de bevegelsene hun foretar seg daglig i ekspedisjonslandskapet, og som gir mening ut i fra de omgivelsene hun befinner seg i. Kroppsskjemaet gir oss altså etter hvert en umiddelbar "instruks" om hva vi må gjøre for å lykkes. Waldenfelds beskriver det slik: *"Egenkroppen opnår igennem kropsskemaet en særlig form for rumlighed, der er forbundet med dens motorikk. Kroppen udfolder her en bevægelsesintentionalitet, som ikke er formidlet af repræsentative forestillinger."* (Rasmussen, 1996:87). Med dette mener Waldenfelds at kroppsskjemaet er knyttet til vår motorikk, og at vi som mennesker har en enorm læringskapasitet uten at vi er det bevisst. Kroppsskjemaet viser til "kroppens før-refleksive tilstedeværelse i verden" (Rasmussen, 2006:195), og fører altså til at vi som mennesker etter hvert kan utføre ulike bevegelser sikkert og spontant.

Erfaringer som går på at vi som mennesker opplever tid, rom, kropp og sosiale relasjoner ulikt, beskrives altså av fenomenologer som Merleau-Ponty, som våre *levde erfaringer*, og erfaringer kan oppleves ulikt fra person til person (Rasmussen, 1996). "Levde erfaringer" står for *"totaliteten av en persons subjektivitet"*, altså hvordan et individ gir sine ulike handlinger mening (Moi, 1998:96). Tordsson beskriver at opplevelsen av å gå på ski i et krevende terreng, kan erfares helt forskjellig av to personer, avhengig av om man ønsker å kjenne på kroppens fysiske grenser, sammenlignet med en annen person der dette *"ikke inngår i prosjektet"* (Tordsson, 2006:71). Situasjonen kan være den samme, men dersom intensjonene og prosjektet for handlingen er ulike, vil personene sitte igjen med forskjellige erfaringer. *"Hvis ditt prosjekt er å klatre og mitt prosjekt er å nyte utsikten, så vil én og samme klippe framstå for deg som lett eller vanskelig å bestige, mens den for meg vil være storslått eller ubetydelig"* (Moi, 1998:99). I forhold til en lang friluftslivstur for eksempel, kan altså en dagsmarsj på 10 timer i et hvitt, tåkete

landskap erfares forskjellig av to ekspedisjonsdeltakere på samme tur. Den ene kan oppleve trygghet, og at timene raser av gårde, se ulike hvitnyanser i snøen foran seg og kjenne at kroppen er sterk og jobber bra, mens hennes turkamerat kan oppleve at timene sniler seg av gårde, at de 10 øktene foran pulken ingen ende vil ta, og bare se et ensformig hvitt landskap, som om hun går inne i et melkeglass, og kanskje kjennes kroppen hennes tung og sliten i tillegg. Dette er et bilde på hvordan to ekspedisjonsutøveres levde erfaringer fra én og samme dag på tur, kan erfares helt ulikt. *”Det er lett å ta for gitt at de opplevelsene, følelsene, tankene og stemningene en selv har også gjelder for andre”* (Pedersen, 1999:6). Men det er altså ikke gitt at man opplever friluftslivsaktiviteter likt, selv om man er på samme tur eller gjør det samme, og det er dette jeg ønsker å undersøke i min oppgave. Hvordan erfarer ulike ekspedisjonskvinner sine vinterekspedisjoner? Sitter de igjen med ulike inntrykk av lange vinterturer eller beskrives de samme, eller beslektede verdiene eller erfaringene?

2.3.4 Peak Experience i vinterfriluftslivet

“Peak experiences or those moments of highest happiness and fulfillment as Maslow describes them (...). ...are intensely felt and meaningful, and (...) joy-giving high spots which stand out like mountain tops in one’s past experience” (Arnold, 1979:22). Denne beskrivelsen av en topp opplevelse, eller en ekstraordinær opplevelse beskriver hvor intenst meningsfullt noen kan erfare en bestemt opplevelse. Det er denne erkjennelsen av glede og tilfredsstillelse eller høydepunktet ved en ekspedisjon jeg ønsker å belyse, eller fraværet av dette. Hvilke øyeblikk er det som gjør slike polare ekspedisjoner meningsfulle eller fullkommene for de som bedriver denne formen for friluftsliv? *“It has so far been said that experiences become meaningful as a result of them being grasped reflectively and further that some experiences can become ‘peak’ in that they are felt intensively and are remembered as being moments of great happiness and fulfillment”* (ibid.:25). Men er det slik at en ikke kan erfare mening ved en ekspedisjon før en har reflektert over sine opplevelser, eller kun ved intense erfaringer av glede og fullkommenhet? Tordsson mener at det er først i det øyeblikket vi beskriver eller verbaliserer våre opplevelser at man kan snakke om erfaring og erkjennelse (Tordsson, 2006:29). Jeg mener derfor at gjennom å sette ord på kvinners erfaringer av ekspedisjonsfriluftslivet kan vi lære mye om deres livsverden og deres verdiopplevelser. For det å oppleve natur dreier seg jo om å ta imot naturens mange uttrykk, og la

dem virke inn på vårt følelsesliv (Tordsson, 2006:40). Og det er ved å erfare mestring, glede, trygghet og fullkommenhet ved alt fra navigering, pulkdraing og leiretablering, til værskifter eller naturinntrykk at en ekspedisjonsutøver kan oppleve såkalte *”peak experiences”* underveis på tur. Nansen har beskrevet følelsen av å være underveis over Grønlandsisen med blant annet dette utsagnet fra sin bok om den første Grønlandskryssingen i historien; *”Where will one find more freedom and excitement than when (...), your cheeks brushed by the sharp cold air and frosted pine branches – with eye, brain and muscles alert and prepared to meet every unknown obstacle and danger which the next instant may throw in one’s path?”* (Arnold, 1979:46). Opplevelse av frihet og spenningsnivået i kroppen ved at den er forberedt på å møte naturens mange uttrykk, fremheves som viktige faktorer for å erfare ekspedisjonen som verdifull.

2.3.5 En fenomenologisk kjønnsforståelse

Den franske eksistensialisten og fenomenologen Simone de Beauvoir (1908-1986) var filosof og feminist. Hun skriver i *Det annet kjønn* at; *”Kroppen er ikke en ting, men en situasjon. Den er vårt grep om verden og en skisse av våre prosjekter”* (Beauvoir, 1949. I: Moi, 1998:91). Kroppen er altså en situasjon, den er grunnlaget for min erfaring av verden og av meg selv, og alltid en del av mine levde erfaringer. (Moi, 1998). Som beskrevet over er levd erfaring sammensatt av levd kropp, tid, rom og relasjoner, som over tid blir sedimentert *”gjennom mine interaksjoner med verden”* (ibid.:96). Jeg skal nå vise hvordan kjønnsforståelse kan forklares ut fra fenomenologisk teori, ved å se på kroppen som en situasjon.

”Å hevde at kroppen er en situasjon, er å erkjenne at betydningen av en kvinnes kropp er forbundet med den måten hun bruker sin frihet på. I følge Beauvoir er vår frihet ikke absolutt, men situert. Andre situasjoner og vår levde erfaring vil påvirke våre prosjekter, som i sin tur vil forme måten vi erfarer kroppen på. På denne måten vil hver kvinnes erfaring med sin egen kropp være uløselig forbundet med hennes prosjekter i verden. Det finnes utallige måter å leve på med det spesifikke kroppslige potensiale en kvinne har. Jeg kan hengi meg til fjellklatring...” (ibid.:99).

Dette viser at den kroppen vi har, eller vår kropp-i-verden, er kroppsliggjort og intensjonal i forhold til verden. Vi skaper altså våre kropper ut fra den måten vi velger å leve i verden på. Beauvoir mener at kroppen alene ikke definerer kvinnen, men at hun selv må gjøre den til sin egen, til *”erfart virkelighet”*, dette skjer gjennom sosialt situerte bevisste valg og handlinger (ibid.). Det er altså gjennom den måten man lever ut sin kroppsliggjorte situasjon i verden, at man

former seg selv eller definerer den kvinnen man ønsker å være, i følge Beauvoir (2000).

”Kroppen som en situasjon er den konkrete kroppen erfart som meningsfull og som sosialt og historisk situert” (Moi, 1998:110).

I *Det annet kjønn* hevder Beauvoir (2000) at det ikke er noe naturbestemt over misforholdet mellom menn og kvinner, men at det er kulturelle forhold som skaper denne maktforskjellen. Hun bruker begrepene transcendent og immanens, og i følge Beauvoir er *”menneskelig transcendent – menneskelig frihet – alltid kroppsliggjort”* (Moi, 1998:95). Tradisjonelt sett har mannen blitt knyttet til det transcendent, eller det grenseoverskridende og frie, mens kvinner har blitt sett på som immanente, passive eller stagnerende, ettersom de ikke har villet utvide sine grenser (Beauvoir, 2000). Mennene har pålagt kvinnen å oppfatte seg selv som *”Den andre”*, og de vil gjøre henne til en gjenstand, og *”dømme henne til immanens”* (ibid.:18). *”...she remains rooted in immanence, is inhibited, and retains a distance from her body as transcending movement and from engagement in the world’s possibilities”* (Young, 1990:150). *”For Beauvoir er derimot kroppen en situasjon, og som sådan en avgjørende del av levd erfaring. Akkurat som verden konstant skaper meg, skaper jeg konstant meg selv til den kvinnen jeg er”* (Moi, 1998:109). Videre mener Beauvoir at den frie kvinne først nå er i ferd med å bli født (ibid.). Iris Marion Young (1949-2006) var feminist og professor i politisk vitenskap, og i essayet *Throwing like a girl*, tar hun for seg jentesosialisering på bakgrunn av Merleau-Pontys kroppsfenomenologi (Young, 1990). Hun bruker forskjellen på guttekast og jentekast, til å vise hvordan jenters fysiske kapasitet blir begrenset gjennom sosialisering. Hun mener at jentekastet viser en jentesosialisering som fører til at jenter ikke får levd ut sitt fysiske potensial eller tatt rommet i bruk, på samme måte som gutter oppfordres til (Strandbu, 2006). *”...the modalities of the feminine bodily existence have their root in the fact that feminine existence experiences the body as mer thing – a fragile thing, which must be picked up and coaxed into movement, a thing that is looked at and acted upon”* (Young, 1990:150). Dette viser et bilde av kvinnen som en ting, som ikke oppfordres til å utforske sin kropps kapasiteter, noe som kan sammenlignes med Beauvoirs bilde av kvinner som immanente, tradisjonelt sett. På tross av at det har gått mange år mellom Beauvoir og Young sine arbeider innen kjønnsforskning, mener imidlertid begge at kvinnesynet er i ferd med å endre seg. Young skriver blant annet at *”...there are actual women in contemporary society to whom all or part of the above description does not apply”* (ibid.:154). I dagens samfunn har altså kvinner mulighet til å velge sine egne prosjekter, og forme seg selv som

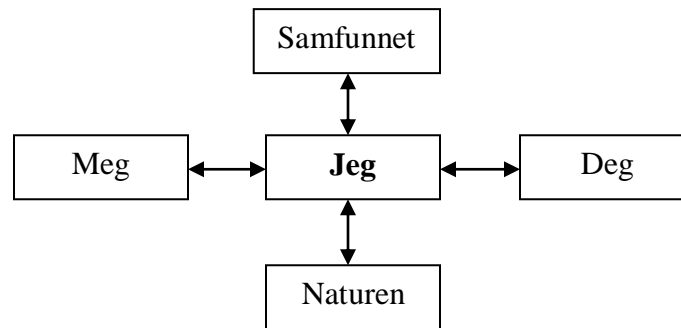
den kvinnen de ønsker å være, og det er kun gjennom konkrete studier av levd erfaring, man kan forstå hva det betyr å være kvinne i en gitt kontekst (Moi, 1998). Jeg skal altså undersøke friluftslivskvinner, og beskrive hvordan de er som kvinner i ekspedisjonssammenheng.

2.4 Meningen med vinterfriluftslivet

"Mening er noe sosialt" (Steen-Johnsen og Neumann, 2009:8). Sosiologene Kari Steen-Johnsen og Iver B. Neumann (2009) mener at mening består av både ytre og indre verdier, altså at det ikke er mulig å skille de instrumentelle og autoteliske handlingene når man snakker om meningsdimensjoner. Knyttet til idrett betyr dette at idrettens ytre og indre verdier må sees under ett, men når det gjelder hvilke handlinger som erfares meningsfulle, er det kun det mennesket som selv opplever handlingen, som kan avgjøre hva slags mening han eller hun opplevde (Steen-Johnsen og Neumann, 2009). Dette synet på idrett er relevant for min oppgave, ettersom jeg skal se på vinterfriluftslivets ytre og indre verdier for menneskene som bedriver det. Jeg skal derfor videre ta for meg den individuelle eller autoteliske meningen, altså hva mennesker får ut av å bedrive vinterfriluftsliv for sin egen del. *"Stikkord som mestring, kroppspleie, naturopplevelse, lagfølelse kan brukes for å peke på mulige instrumentelle hensikter med å drive idrett"* (ibid.:13). Disse stikkordene mener jeg også kan brukes innenfor friluftslivet. Mestring, som å kontrollere sin egen kropp, og elementer som værskifter og breer, kroppspleie i betydningen en vel trent kropp, naturopplevelse gjennom å føle tilhørighet i naturen og klare å ta til seg naturens mange inntrykk, eller lagfølelsen som går på de sosiale ferdighetene og samarbeidet med turkamerater. Alt dette er ferdigheter som også kommer godt med i ulike situasjoner på for eksempel en vinterekspedisjon i friluftslivet. *"Mountaineering is more a quest for self-fulfilment than a victory over others or over nature... The aim is to transcend a previous self..."* (Arnold, 1979:45). Fenomenologen Arnold mener altså at det er den indre selvoppfyllende følelsen, altså følelsen som egne erfaringer og kontrollering av egen kropp gir, som er de viktige følelsene i friluftslivet. Målet er altså å få innsikt i sitt indre selv, ikke det å overvinne andre eller naturen i seg selv. Men det er forskjellig fra person til person hva vi vektlegger som viktigst, og hvordan vi sanser de ulike erfaringene underveis på tur eller ved en idrett. Med utgangspunkt i gestaltpsykologien har filosofen Arne Næss (1912-2009) tatt utgangspunkt i at sansekvaliteter kan være primære, som vil si for eksempel hvordan vi opplever kulde ulikt, sekundære, som går på ulike

fargeopplevelser, og tertiære, som Næss beskriver som en symfoni av meningsopplevelser. Og for at denne erfaringen skal bli fullkommen, må man ta inn over seg hele ”symfonien”, eller alle inntrykkene som naturen eller opplevelsen har å by på (Næss, 1976: 46-49). Knyttet til friluftslivet tolker jeg det slik at man som friluftslivsutøver kan erfare den bitende kulda, det hvite landskapet og de ulike lydene og stemningene, altså helheten ved det å være underveis, ulikt fra person til person. Erfaringen av for eksempel å krysse Grønlandsisen rommer en rekke sansekvaliteter, som jeg mener gir en helhetsopplevelse for hvert individ på en spesiell måte. Og denne meningsopplevelsen kan forandre seg med alder og livssituasjon, eller være ulik i forhold til kjønn (Steen-Johnsen og Neumann, 2009). Videre mener jeg det finnes noe som kan beskrives som ”naturfølelse”, ”skifølelse” eller ”brevandringfølelse”. Og ettersom det finnes slike følelser knyttet til ulike friluftslivsmomenter, i likhet med at det finnes ulike følelser knyttet til ulike idretter, er det interessant å finne ut hva disse følelsene eller erfaringene dreier seg om.

Gunnar Breivik har laget en modell som tar for seg meningen med ulike idretter. ”...*en klassifisering av ulike idretter basert på hvordan de bidrar i individers eksistensielle relasjoner til natur, samfunn, andre og en selv*” (ibid.:16). I denne modellen har han klassifisert de ulike idrettene, og knyttet dem opp til den dimensjonen de ligger nærmest. For eksempel er lagidretter, som håndball og basket, nært knyttet til samarbeid og det å kunne håndtere ulike konflikter, derfor kobler han ulike lagidretter opp mot en samfunnsmessig dimensjon. Mens idretter som kajakk og klatring kobler han til naturdimensjonen, fordi disse idrettene innebærer interaksjon og opplevelser i natur. Dimensjonen som går på kontakten med seg selv kjennetegnes av erfaringer knyttet til egen yteevne, prestasjoner og møte med sin egen kropp, slike erfaringer kan individuelle idretter som maratonløping og langrenn by på. Og den siste dimensjonen, som går på forholdet til ”den andre”, beskrives ved én-til-én-idretter, som tennis og boksing, hvor du konfronteres med én annen person (ibid.). Noen idretter består selvsagt av elementer som kan knyttes til flere av dimensjonene, som for eksempel langrenn, som innebærer både en relasjon til deg selv og til naturen.

Grunnleggende eksistensielle relasjoner i utøvelsen av ulike idretter (etter Breivik, 1998:109).

Figuren over viser en noe forenklet utgave av Gunnar Breiviks modell for ulike relasjoner i utøvelse av idretter. Over modellen har jeg beskrevet hvilke idretter Breivik har knyttet til de ulike dimensjonene. Grunnen til at jeg velger å ta med denne modellen er at flere av idrettene han beskriver også er friluftslivsaktiviteter som ski, klatring og padling, og jeg mener at mange av de opplevelsene du får ved å drive med disse idrettene også kan gjenspeile ulike erfaringer man sitter igjen med etter å ha drevet med friluftslivsaktiviteter. Jeg synes derfor det er interessant å se på vinterfriluftslivets meningsdimensjoner i forhold til idrettens mange meningsdimensjoner, for å se om det er noen likheter eller forskjeller i forhold til disse relasjonene.

Det er det teoretiske perspektivet som er tegnet opp i dette kapitlet som vil danne grunnlag for de metodiske valgene og for analysene av intervjudataene senere i oppgaven.

3.0 Metodekapittel

I dette kapittelet skal jeg redegjøre for hvilken metode jeg har valgt å benytte meg av, og hvorfor denne metoden er relevant i forhold til det jeg ønsker å undersøke. Ettersom ordet metode stammer fra gresk, og betyr *veien til målet* (Kvale og Brinkmann, 2009), er det hensiktsmessig å utdype hvilken metode jeg har brukt for å komme til målet mitt om kvinners drivkraft til vinterekspedisjoner. Jeg skal videre i dette kapittelet ta for meg den kvalitative metoden, det kvalitative forskningsintervjuet og utvalget av mine informanter, slik at det blir lettere å følge mine funn når jeg senere skal presentere resultatene av mine intervjuer. Deretter skal jeg drøfte troverdigheten og validiteten av mitt utvalg, samt de etiske vurderingene knyttet til min studie. Ettersom min problemstilling lyder som følger: *”Hva er drivkraften bak kvinners søken etter vinterlige friluftslivsekspedisjoner?”* ser jeg det formålmessig å bruke fenomenologisk forskning og kvalitative intervjuer i min studie.

3.1 Humanvitenskapelig kvalitativ metode

En samfunnsvitenskapelig tilnærming *”har til hensikt å etablere kunnskap om hvordan den sosiale virkeligheten ser ut”* (Johannessen, Tufto og Kristoffersen, 2005:32). Jeg ønsker å finne ut mer på området ekspedisjoner i vinterfriluftslivet, men hvordan skal jeg gå fram, og hvilken metode skal jeg bruke? Metode betyr altså å følge en bestemt plan fram mot et bestemt mål. Samfunnsvitenskapelig metode er altså en måte å gå fram på dersom man ønsker å finne ut noe om virkeligheten, og den tar for seg fremgangsmåter for hvordan man kan analysere den informasjonen man finner (ibid.). Ettersom jeg ønsker å finne ut mer av ekspedisjonsmedlemmers erfaringer av virkeligheten når de er underveis på tur, er det formålstjenelig å velge en humanvitenskapelig tilnærming, siden det er de menneskelige erfaringene jeg er ute etter. *”Phenomenology is a human science since the subject matter of phenomenological research is always the structures of meaning of the lived human world”* (Van Manen, 1990:11). Og den menneskelige verden jeg ønsker å se nærmere på er ekspedisjonskvinnens livsverden, når de er underveis på tur. Det neste jeg må ta stilling til er hvilken metodelære jeg skal benytte meg av.

Ettersom jeg ønsker å finne ut mer om forståelse, mening, opplevelser, erfaringer og handlinger, velger jeg en kvalitativ metode. Det er gode grunner for at min tilnærming til å forstå meningen med ekspedisjonsfriluftslivet bør ha en kvalitativ form. Hensikten med denne metoden er å få

fram detaljerte beskrivelser av et fenomen det er relativt lite forsket på fra før (Johannessen, Tuft og Kristoffersen, 2005). *”Når kvalitativ metode benyttes er formålet som regel å komme nært inn på personene som tilhører den målgruppen vi er interessert i å vite noe om”* (ibid.:105). Jeg ønsker å forstå hvordan ekspedisjonsmedlemmer erfarer virkeligheten rundt seg når de er underveis til Sydpolen, over Baffin Island eller på Grønland. Ettersom dette er et relativt lite miljø i Norge, er min hensikt å prøve å finne ut så mye som mulig om dette begrensede antallet personer jeg har til disposisjon, noe som også er et kjennetegn ved den kvalitative metode.

3.2 Det kvalitative forskningsintervjuet

For å finne ut mest mulig av et begrenset antall informanter vil jeg benytte meg av det kvalitative forskningsintervjuet. Det kvalitative forskningsintervjuet skal bidra til å få en forståelse av erfaringer og mening av ekspedisjonsdeltagernes livsverden, for dette er beskrivelser som ikke lar seg måles eller settes inn i et tallsystem. Jeg ønsker å intervju kvinnelige polfarere, Grønlandskryssere eller andre skiexpedisjonsmedlemmer, for å komme nært inn på disse menneskene og for å få en bedre forståelse av personenes drivkraft til sine turer. Målet er å få frem ekspedisjonsdeltakernes tanker, egne erfaringer og refleksjoner rundt det å være underveis på en lengre vintertur, og hvordan de opplever naturmøtet og de fysiske og psykiske anstrengelsene på tur, samt samholdet i gruppa. Både min egen nærhet til feltet gjennom egenerfaringer, og intervjuer av ekspedisjonsmedlemmer vil være sentralt i forhold til denne metoden. Intervjuer er mye brukt for å samle inn data innenfor den kvalitative metoden. Før jeg kan begynne denne prosessen er det flere ting som må utformes. Jeg må ta stilling til hvordan jeg skal velge ut informanter og utforme en intervjuguide, samt ta stilling til hva slags intervju jeg ønsker. I tillegg må jeg finne ut hvordan jeg best får dokumentert intervjuene mine. Deretter følger selve intervjuprosessen og transkribering av intervjuene, før jeg kan ta fatt på analysering og rapportering av datamaterialet. Jeg skal videre beskrive disse prosessene, og forklare hvordan jeg har gått fram i forhold til min studie og mine informanter.

Det er formålstjenelig for meg å benytte meg av det kvalitative forskningsintervjuet for å forstå kvinners erfaringer av sine ”ekspedisjonsverdener” på en best mulig måte. Det semistrukturerte livsverdenintervjuet er en form for forskningsintervju innenfor den kvalitative metoden (Kvale og Brinkmann, 2009:23). *“Det semistrukturerte livsverdenintervjuet søker å innhente beskrivelser*

av den intervjuedes livsverden med henblikk på å fortolke, betydningen av de beskrevne fenomenene” (Kvale og Brinkmann, 2009:137). Jeg ønsker altså å samtale omkring deres opplevelser, og tolke betydningen av deres beskrivelser av for eksempel breene, elementene, tiden eller andre erfaringer.

”I want to understand the world from your point of view. I want to know what you know in the way you know it. I want to understand the meaning of your experience, to walk in your shoes, to feel things as you feel them, to explain things as you explain them”
(Spradley, 1979:34).

Jeg ønsker å forstå den intervjuedes livsverden så detaljert som mulig, slik at jeg kan gjengi de rette følelsene, erfaringene og beskrivelsene så levende som mulig. For det er først i det øyeblikk jeg som subjekt klarer å beskrive et annet subjekts følelser og leve meg inn i dem gjennom intervjusamtalen, at jeg kan ta del i hennes levde erfaringer på tur. *”... intervjuet er spesielt velegnet for å undersøke menneskers forståelse av betydningene i sin egen livsverden, beskrive deres opplevelser og selvforståelse samt avklare og utdype deres perspektiv på livsverdenen”* (Kvale og Brinkmann, 2009:132). Ved å lage en guide til hva intervjuet skal inneholde i forkant av intervjuet, en såkalt intervjuguide med emner og spørsmål som bør dekkes, får man strukturert intervjuforløpet, og sikrer at man får svar på de aktuelle sidene ved personens livsverden som man er ute etter å avdekke (ibid.).

Intervjuguiden ble utformet på bakgrunn av min problemstilling. Jeg satte først opp hovedtemaer, som jeg ønsket at informantene mine skulle fortelle om, og deretter utformet jeg passende underspørsmål til hvert tema (vedlegg nr.1). Først ønsket jeg å vite litt om hver enkelts familiebakgrunn i forhold til vinterfriluftslivet, før jeg gikk inn på de bestemte vinterekspedisjonene de hadde erfaring fra, som utgjorde hovedvekten i intervjuguiden min. Jeg utformet spørsmålene slik at informantene fikk mulighet til å svare så åpent og utfyllende som mulig, ved at jeg spurte spørsmål som ”kan du si litt om...”, ”hvordan opplevde du å...”, ”kan du beskrive følelsen av å...”. På den måten fikk informantene legge ut om det de selv hadde erfart som mest eller minst meningsfullt, spennende, flott eller skummelt på sine turer. De fleste spørsmålene dreide seg om selve turen, og om hvordan det var å være underveis på slike turer så mange uker i strekk. Jeg spurte de samme spørsmålene til alle mine informanter, og prøvde å få alle til å beskrive sine opplevelser rundt mine hovedspørsmål som gikk på hvordan de opplevde det å være underveis, kulda, rutinene, de andre ekspedisjonsdeltakerne, hjemkomsten, og hvordan

det var å være kvinnelig ekspedisjonsutøver. Før jeg begynte med intervjuprosessen gjennomførte jeg et prøveintervju, hvor jeg fikk testet ut spørsmålsformuleringene, båndopptakeren, og settingen rundt intervjuet. Deretter gjorde jeg noen justeringer i forhold til rekkefølgen på noen av spørsmålene og formuleringene, og lærte meg spørsmålene og eventuelle oppfølgings spørsmål utenat, slik at det skulle bli en best mulig flyt under intervjusamtalene mine.

3.3 Fenomenologisk metode – en kvalitativ livsverdenstilnærming

”What first of all characterizes phenomenological research is that it always begins in the lifeworld” (Van Manen, 1990:7). I den fenomenologiske forskning er vi ikke ute etter data, men fenomener, som har en latent mening. Det er denne meningsdimensjonen det gjelder å finne fram til. Denne forskningen har ikke sitt grunnlag i en bestemt teori, men snarere i menneskets umiddelbare kroppslige tilstedeværelse i verden (Rasmussen, 1996:148). *”Fenomenologi (...) omfatter vektlegging av bevissthet og livsverden, åpenhet overfor intervjupersonenes opplevelser, stor vekt på presise beskrivelser, forsøk på å sette forhåndskunnskap i parentes...”* (Kvale og Brinkmann, 2009:70). Fenomenologien er altså ute etter å avdekke hvordan den subjektive meningen er tilstede i ulike oppfattelser, handlinger, lek, tale og tenkning. Intervjueren må prøve å få tak på intervjupersonens bevisste beskrivelse av sin livsverden, uten å på forhånd ha tolket fenomenet. *”Den fenomenologiske reduksjon innebærer at interessen sentreres rundt fenomenverdenen slik informanten opplever den, (...) Det er viktig at forskeren er åpen for erfaringene til informanten”* (Thagaard, 2009:38). Forskeren må bestrebe seg på å beskrive informantens omverden slik den erfares og beskrives av dem, ettersom det er virkeligheten slik hvert enkelt mennesket oppfatter den, en ønsker å belyse (ibid.). Fenomenologien, ved Merleau-Ponty, søker å avdekke og beskrive den levde erfaringen, som er forholdet mellom menneskers tid, rom, kropp og intersubjektivitet, eller relasjonene til andre mennesker. Disse relasjonene er meningsfulle. Dens mål er å avdekke og beskrive meningsfulle helheter på det sansemessige felt, som er tilstede mellom mennesker og verden. Fenomenologisk metode er beskrivende, og har til hensikt å vise og sette ord på de grunnleggende og meningsfulle strukturer i en persons livsverden (Rasmussen, 1996). *”En livsverdenstilnærming innebærer en forskning som er innrettet mot å studere verden i sin fulle konkretisering som den viser seg for like konkrete eksisterende mennesker”* (Bengtsson, 2006: 38). Ved en livsverdenstilnærming blir en nødt til å

tenke metodekreativt, ettersom det ikke er mulig å sette sin lit til én bestemt metode. Som forsker tvinges jeg derfor til å tenke nøye gjennom bruk av metode, og begrunne den metoden jeg velger grundig. I mitt prosjekt ønsker jeg å benytte meg av det semistrukturerte livsverdenintervjuet. Det semistrukturerte livsverdenintervjuet er inspirert av fenomenologien, som nettopp er opptatt av å forstå menneskers livsverden og hvordan man opplever ulike fenomener i sin verden. Metodisk sett har jeg selvsagt flere muligheter, for eksempel hadde observasjon vært en god metode å benytte seg av i forhold til å belyse de spontane handlingene og opplevelsene til disse ekspedisjonskvinnene når de er underveis på tur. Dette lar seg vanskelig gjennomføre for meg, ettersom disse turene gjerne varer i tre til åtte uker, og dermed krever både mye tid og spesielle kvalifikasjoner for å delta. Valget mitt falt derfor på livsverdensintervjuet, som jeg mener ivaretar og belyser informantenes opplevelser og erfaringer, gjennom intervjusamtalens spontane form. Ettersom jeg var bevisst min måte å stille spørsmål på, samt at mine informanter ikke hadde fått spørsmålene på forhånd, mener jeg deres umiddelbare beskrivelser av ulike situasjoner og opplevelser ble ivaretatt gjennom intervjuprosessen.

”Når det er snakk om kvalitativ forskning, er fenomenologi mer bestemt et begrep som peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene, ut fra den forståelse at den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter” (Kvale og Brinkmann, 2009:45).

Det er altså ekspedisjonsvinnenes naturopplevelser og beskrivelser av vinterfriluftslivet jeg ønsker å belyse, hvordan de erfarer tidens ”flow” som motsetning til hverdagslivets sansekontroll (Tordsson, 2006: 67). *”Livsverden er verden slik vi møter den i dagliglivet, og slik den fremtrer i den umiddelbare og middelbare opplevelse”* (Kvale og Brinkmann, 2009:48). Dagliglivet i en ekspedisjonstilværelse vil være deltagerens daglige gjøremål, rutiner og forflytning under selve ekspedisjonen, og det er opplevelsene av disse daglige gjøremålene jeg ønsker å få en forståelse av. Livsverdenen tar utgangspunkt i at vi møter verden gjennom en bestemt situasjon, og det er møtet med det kalde vinterekspedisjonsfriluftslivet, som situasjon, jeg ønsker et innblikk i. *”Det kvalitative intervjuet kan ses som virkeliggjørelsen av Merleau-Pontys (1962) program for en fenomenologisk vitenskap, med utgangspunkt i den primære opplevelsen av verden”* (ibid.:48).

Fenomenologiske forskere må kunne sette ord på andres opplevde virkelighet, ved å leve seg inn i situasjonen som informantene beskriver og ved å benytte et språk som på en troverdig måte formidler de konkrete erfaringene (Thagaard, 2009). *”Når forskeren prøver å forstå et annet*

menneske, søker han "å se det samme" som dette mennesket ser. For å lykkes med det, må forskeren sette seg godt inn i dette menneskets situasjon eller "verden" (Dalen, 2004:20). Det krever stor øvelse, fordypelse og nærvær å kunne beskrive andres erfaringer og iakttagelser. Samtidig stilles det spørsmål ved om det overhode er mulig å foreta en "ren" beskrivelse av et gitt fenomen eller et hendelsesforløp, ettersom forskeren allerede har med seg erfaringer innenfor det feltet han eller hun skal undersøke. Forskeren må altså ha en såkalt felt-sensibilitet. Hun må føle seg hjemme, bebo sitt forskerfelt, og ikke minst like å være sammen med dem hun skal forstå (Rasmussen, 1996: 156). Å ha nærhet til den virkeligheten man skal undersøke, gjør at kunnskapsformidlingen blir mer troverdig, og at forskeren tar ansvar for en mest mulig riktig formidling. Å skape møter mellom verdenene er også viktig, ved at man gjennom møte med andre menneskers virkelighet får en slags "horisontsammensmelting" mellom informantenes og forskerens verden (Bengtsson, 2006). Gjennom kommunikasjon og samtale med andre mennesker kan man få en direkte tilgang til de andres livsverden. "Gjennom systematisk å skape slike møter påvirkes og forandres forskerens horisont. I Gadammers språk smelter den møtte verdenen sammen med forskerens verden" (ibid.:41). I humanvitenskapelig forskning med et livsverdensfenomenologisk utgangspunkt, som nettopp min oppgave har, er intervjuet ansett å være en god innsamlingsmetode for å få tilgang til andre menneskers liv (ibid.). Men "ut fra et livsverdensperspektiv kan horisontsammensmeltingen imidlertid aldri lede til en total forståelse av andre menneskers verdener som de selv forstår dem" (ibid.:41). Erfarings og opplevelsesbeskrivelser krever derfor refleksjon over sine egne erfaringer, noe som fordrer at man må kunne distansere seg fra det man har opplevd. Det jeg blir fortalt fra informantene om deres livsverden på tur, går altså fra å være levende erfaringer til å bli et meningsinnhold i ord, videre blir disse ordene på en måte tolket av meg som forsker, og jeg får en horisontutvidelse (ibid.). Jeg er altså påvirket av min egen livsverden, men gjennom dialog med informantene om deres livsverden på tur, utvider jeg min egen livsverden gjennom informantenes beskrivelser. Til slutt blir tolkningen overlatt til de som leser oppgaven. Men selv om en slik tolkningsrekke kan føre til noe ulike konstruksjoner av levd virkelighet, mener jeg at denne metoden kan gi en god beskrivelse av ekspedisjonsmedlemmenes livsverden underveis på tur. Noe av grunnen til det er mitt nære forhold til feltet. I livsverdensforskning oppfordres man til å være til stede der opplevelsene og handlingene innenfor den livsverdenen man skal undersøke finner sted, men ettersom jeg ikke har anledning til å delta på disse ekspedisjonene sammen med intervjuobjektene

mine, blir min bakgrunnskunnskap og nærhet til dette området viktig for min forståelse av deres verden. Etersom jeg selv har vært på lengre vinterturer og planlagt en Grønlandskryssing, har jeg en viss bakgrunnskunnskap og erfaringer innenfor dette området, og kan på den måten lettere sette meg inn i deres beskrivelser av denne verdenen.

3.4 Troverdighet

Det kan sås tvil rundt hvor troverdig en slik meningstolkning kan bli, ettersom det jeg analyserer er menneskers beskrivelser og tolkninger av sin egen livsverden underveis på en vintertur. Men i følge Tordsson; *”At det ofte er vanskelig at sætte præcise ord på de dybe og personlige oplevelser, indebærer ikke at disse skulle være mindre reelle, og frem for alt ikke mindre væsentlige end det der kan måles, defineres eller drøftes på en distanceret og ”saglig” måde”* (2006: 40). Jeg skal nå ta for meg reliabilitets- og validitetsbegrepene, og begrunne oppgavens troverdighet på bakgrunn av disse.

3.4.1 Reliabilitet

”Reliabilitet knytter seg til undersøkelsens data: hvilke data som brukes, måten de samles inn på og hvordan de bearbeides” (Johannesen, Tufte og Kristoffersen, 2005:198). Etersom jeg bruker kvalitativ metode i min oppgave, benytter jeg meg ikke av strukturerte datainnsamlingsteknikker, derfor blir det for meg viktig å styrke påliteligheten ved å beskrive konteksten detaljert for leserne. Fenomenologiske forskere er opptatt av at dataene skal være bekreftbare, og de bruker gjerne begrepet pålitelighet eller ”dependability” fremfor reliabilitet i sin forskning, fordi dette sees som en mer hensiktsmessig term (Postholm, 2005). *”Reliabilitet kan knyttes til spørsmålet om en kritisk vurdering av prosjektet gir inntrykk av at forskningen er utført på en pålitelig og tillitvekkende måte”* (Thagaard, 2009:198). I mine undersøkelser er det intervju samtalen som styrer min innsamling av data, og for at funnene skal bli mest mulig troverdige er det viktig at jeg beskriver framgangsmåten av hele forskningsprosessen så detaljert som mulig. Ved å redegjøre for forskningsprosessen og hvordan jeg har kommet fram til dataene mine, blir resultatet mer troverdig og bekreftbare. *”Argumentasjon skal overbevise den kritiske leser om kvaliteten på forskningen, og dermed også verdien av resultatene”* (ibid.:198). Dette kan jeg gjøre ved

casebeskrivelser eller ved sitater fra ulike intervjuer og situasjonsbeskrivelser knyttet til utdragene. Det er da viktig at forskeren gjør rede for hva som er forskerens egne vurderinger av intervjusamtalen og hva som er ordrett referat fra selve intervjuet. Ved bruk av båndopptaker slipper forskeren å rekonstruere samtalen ut i fra egne notater, og får dermed en korrekt gjengivelse av primærdata, som kan være med på å styrke troverdigheten (Thagaard, 2009). Jeg har derfor benyttet meg av digital båndopptaker ved mine intervjuer, for å sikre en mest mulig korrekt gjengivelse av mine informanters beskrivelser. Reliabiliteten av funnene mine sier altså noe om hvor pålitelige de er, om man kan stole på det jeg har funnet, og hvor nøyaktig jeg har vært i forskningen og fremstillingen av mine resultater.

3.4.2 Validitet

Dersom metoden undersøker det den har intensjoner om å undersøke, kan man si at den er valid (Postholm, 2005). *"Validitet er knyttet til tolkning av data. Validitet handler om gyldighet av de tolkninger forskeren kommer fram til"* (Thagaard, 2009:201). Om forskningen er valid eller ikke handler altså om resultatene fra undersøkelsen faktisk beskriver og er gyldige i forhold til den virkeligheten man har studert. Ofte blir validitet definert som en uttalelsessannhet, riktighet og styrke (Kvale og Brinkmann, 2009:250). Men ut i fra en bredere beskrivelse, kan validitet dreie seg om metoden undersøker det den faktisk skal undersøke eller ikke, *"... i hvilken grad våre observasjoner faktisk reflekterer de fenomenene eller variablene som vi ønsker å vite noe om"* (Pervin, 1984:48). *"En høy validitet eller troverdighet, som fenomenologiske forskere ofte kaller det, er avhengig av at leseren kan følge med gjennom hele forskningsprosessen"* (Postholm, 2005:170). Kvalitativ forskning kan altså gi gyldig og vitenskapelig kunnskap, dersom jeg er bevisst hva det er jeg ønsker å vite noe om gjennom hele forskningsprosessen. *"... validitet i kvalitative undersøkelser dreier seg om i hvilken grad forskerens funn på en riktig måte reflekterer formålet med studien og representerer virkeligheten"* (Johannesen, Tufte og Kristoffersen, 2005:199). For å få et mest mulig valid resultat, kan det i kvalitative forskningsintervjuer være hensiktsmessig å sende det transkriberte intervjuet tilbake til intervjuobjektet etter at intervjuet er skrevet ut så nøyaktig som mulig, slik at vedkommende har mulighet til å kontrollere at den virkeligheten hun har beskrevet er fremstilt så nøyaktig som mulig. På denne måten kan intervjuobjektet rette opp eller legge til eventuelle misforståelser eller

mangler. Dette er viktig ikke bare for validiteten av produktet, men også av etiske grunner, som *”... innebærer at offentliggjøring av funn er så nøyaktig og representativ for forskningsområdet som mulig. De rapporterte resultatene bør kontrolleres og valideres så fullstendig som mulig ...”* (Kvale og Brinkmann, 2009:92). Ved å begrunne alle tolkninger man foretar seg i drøftingen, sikrer man et mer valid resultat. *”I prinsippet skal det finnes dokumentasjon for enhver tolkning av datamaterialet”* (Nielsen 1994:204). Ved å redegjøre for relasjoner til informantene i felten, fremgangsmåten i prosjektet, og beskrive grunnlaget for det man kommer fram til, sikrer man at alle tolkninger blir dokumentert (Thagaard, 2009).

3.4.3 Forskerens tilknytning til miljøet

”Forskerens rolle som person, forskerens integritet, er avgjørende for kvaliteten på den vitenskapelige kunnskap...” (Kvale og Brinkmann, 2009:92). Forskerens posisjon og tilknytning til det miljøet hun skal undersøke bør være bevisst og reflektert. *”En forutsetning for en god fenomenologisk analyse er at forskeren utvikler en refleksiv og kritisk bevissthet om sin rolle i forhold til forskningsfeltet og sine informanter”* (Postholm, 2005:171). I noen sammenhenger hender det at forskeren allerede er innenfor det miljøet hun skal undersøke, da har forskeren et godt grunnlag for å forstå de fenomenene som skal undersøkes. Grunnen til dette er at forskeren da lettere kan kjenne seg igjen i det som blir beskrevet, og det gir et godt utgangspunkt for tolkning (Thagaard, 2009). *”På den andre siden kan tilknytningen til miljøet føre til at forskeren overser det som er forskjellig fra egne erfaringer”* (ibid.:203). Dette betyr altså at på den ene siden kan det være positivt at forskeren har en miljøtilknytning, fordi det kan gjøre det lettere å leve seg inn i informantens livsverden, men det kan på den andre siden også være negativt i den forstand at forskeren kan overse viktige beskrivelser som ikke samsvarer med sine egne erfaringer (ibid.). I mitt forskningsprosjekt vil jeg si at jeg har en form for tilknytning til miljøet, ved at jeg selv har vært på lengre turer i vinterfjellet og er kvinne, men ettersom jeg ikke kjente informantene personlig, bidro det til et noe mer distansert forhold til miljøet. Personlig så tilfredsstillende jeg inklusjonskriteriene mine, ved at jeg har gått flere uker i strekk i vinterfriluftslivet over blant annet Hardangervidda, Finmarksvidda og gjennom Rondane, samt planlagt en kryssing av Grønlandsisen, så jeg har gode forutsetninger for å leve meg inn i informantens livsverdensbeskrivelser. Men ettersom informantene representerer kvinner fra

ulike steder i Norge, ulike aldre, de har erfaringer fra ulike vinterfriluftslivsturer og jeg ikke kjente noen av dem fra før, bidrar dette til at jeg ikke er nært knyttet til deres ulike ekspedisjonsmiljøer. Etersom jeg er bevisst mitt nære forhold til vinterekspedisjoner i friluftslivet, håper og tror jeg det kan føre til større refleksjon og åpenhet overfor andres erfaringer, og på den måten et valid resultat.

3.5 Utvalg

Etersom jeg har valgt å benytte meg av det kvalitative og semistrukturerte livsverdenintervjuet, blir målet mitt å finne ut av hva et begrenset utvalgte ekspedisjonsdeltagere opplever og erfarer som meningsfullt i møte med ulike vinterekspedisjoner. Jeg ser for meg å intervju 5-9 personer, alt ettersom hvor mange jeg opplever at jeg trenger å intervju før jeg har funnet de likhetene og forskjellene jeg trenger. Intervjuene vil foregå ved én til én samtaler. Inklusjonskriteriene for intervjupersonene er at de må være kvinner, de må ha gjennomført minst en lengre vintertur eller ekspedisjon til enten Sydpolen, Baffin Island, Norge på langs vinterstid, Svalbard, Nordpolen eller kryssing av Grønlandsisen, og de må ikke være for profilerte. Grunnen til dette er at det kan være lett å gjenkjenne de mest kjente ekspedisjonskvinnene i Norge, ettersom det er et relativt lite miljø. Jeg ønsker et mangfold i aldre, erfaringer og ekspedisjonsmål i min oppgave. Jeg har benyttet meg av et strategisk utvalg i min undersøkelse, det vil si at jeg har valgt informanter som oppfyller mine inklusjonskriterier, og som har erfaringer som er strategiske i forhold til min problemstilling.

3.5.1 Snøballmetoden

”En vanlig metode for å velge ut informanter som er tilgjengelige for forskeren, betegnes som snøballmetoden” (Thagaard, 2009:56). Denne metoden går ut på at forskeren først tar kontakt med en person innen det miljøet som skal undersøkes, som oppfyller inklusjonskriteriene, eller som har relevante kvalifikasjoner. Deretter ber man denne personen om navn på personer som kan være aktuelle intervjuobjekter i forhold til det som skal undersøkes. Et problem ved denne metoden kan være at utvalget informanter kanskje kun kommer fra samme nettverk eller miljø, men ved å be de informantene man får foreslått om forslag til nye informanter, kan dette

motvirkes (Thagaard, 2009). Jeg benyttet meg av denne fremgangsmåten i mitt prosjekt, fordi jeg kjente en person som jeg visste hadde god oversikt over ekspedisjonsmiljøet i Norge, og som kjente til ulike kvinners ekspedisjonsprestasjoner. Etter å ha kontaktet denne personen, fikk jeg en e-post med flere aktuelle navn og hva de hadde gjort av vinterfriluftslivsturer. Vedkommende hadde også forhørt seg hos de fleste av kvinnene han foreslo, om det var greit at jeg tok kontakt med dem. Deretter sendte jeg ut informasjonsskriv (vedlegg nr.2) og samtykkeerklæringskjema (vedlegg nr.3) til noen av de kvinnene jeg hadde fått oppgitt, og spurte hver og en av disse igjen, om de kunne foreslå noen ekspedisjonskvinner som kunne være aktuelle for prosjektet mitt. Snøballen rullet relativt fort, og etter å ha fått flere nye forslag om informanter av disse kvinnene igjen, plukket jeg ut totalt ni kvinner som oppfylte mine inklusjonskriterier, og tok kontakt med disse. På denne måten fikk jeg kvinner i ulike aldre, fra ulike miljøer og ulike plasser i Norge. Alle var positive til å delta i undersøkelsen, og de returnerte samtykkeerklæringskjemaet til meg per post innen få dager. Jeg avtalte deretter tid og sted for intervjuet med alle informantene mine, og gjennomførte intervjuene innen en tidsramme på ca. én måned.

3.5.2 Etikk

”Etiske problemer i intervjuforskningen oppstår spesielt på grunn av de komplekse forholdene som er forbundet med å ”utforske menneskers privatliv og legge beskrivelsene ut i det offentlige”” (Kvale og Brinkmann, 2009:80). Man blir stilt ovenfor etiske problemstillinger gjennom hele intervjuprosessen, det er derfor viktig å ta hensyn til mulige etiske problemstillinger fortløpende helt fra begynnelsen av. Jeg begynte derfor mitt forskningsprosjekt med å melde NSD, som er *”et personvernombud for forskning ved Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS”* (Johannessen, Tufte og Kristoffersen, 2005:97), om mitt prosjekt. I denne meldeprosessen la jeg ved samtykkeerklæringskjema, intervjuguide og prosjektbeskrivelse, samt at jeg beskrev hvordan jeg på en sikker måte ville overholde min taushetsplikt og anonymisere informantene i mitt prosjekt. Konfidensialitet, anonymitet og viktigheten av at informantene ikke på noe tidspunkt skal lide noen overlast i forbindelse med mitt prosjekt, er altså de viktigste forskningsetiske retningslinjene jeg må forholde meg til gjennom hele prosessen. Etter å ha fått godkjent NSD meldingen min (se vedlegg nr. 4), sendte jeg ut samtykkeerklæring og prosjektbeskrivelse til informantene, som de returnerte med underskrift per post. *”Informert*

samtykke betyr at forskningsdeltakerne informeres om undersøkelsens overordnede formål og om hovedtrekkene i designen...” (Kvale og Brinkmann, 2009:88). Dette gjorde jeg altså ved å sende ut denne informasjonen til hver enkelt informant. Selve intervju spørsmålene fikk ikke informantene tilgang til før selve intervjuet, ettersom jeg ønsket så spontane svar som mulig.

”Konfidensialitet i forskningen innebærer at private data som identifiserer deltakerne, ikke avsløres” (ibid.: 90). Etter endt intervju anonymiserte jeg derfor informantene, ved å bruke fiktive navn i transkripsjonsprosessen, slik at ikke intervjuene på noe tidspunkt kan kobles opp mot vedkommendes egentlige navn. Lydopptakene skal også slettes etter endt forskning, ved innlevering av masteroppgaven, slik at ingen personopplysninger lar seg spore i ettertid. Som forsker må man vurdere hvilke mulige konsekvenser denne studien kan ha for informantene gjennom hele forskningsprosjektet, fra tematiseringen, gjennom intervjuet og transkripsjonen, til analysen og rapporteringen (ibid.). Gjennom god kjennskap til undersøkelsesfeltet, samt at jeg har vært nøye med å anonymisere materialet mitt tidlig i prosessen, har jeg forebygget mulige etiske krenkelser i mitt materiale. Jeg har forholdt meg til og overholdt de opplysningene jeg har gitt gjennom meldeskjemaet til NSD gjennom hele mitt forskningsarbeid, og mener på den måten at jeg har opptrådt etisk ryddig gjennom hele prosessen. Det har vært viktig for meg å jobbe etter disse etiske retningslinjene gjennom hele prosessen, ettersom det kvinnelige ekspedisjonsmiljøet i Norge er relativt lite og identifiserbart. Jeg har derfor vært varsom med all fremstilling av data, slik at ingen skal kunne gjenkjennes.

3.6 Intervjuprosessen – Begrunnelser for gjennomføring og praktiske valg

Under dette kapittelet vil jeg så detaljert som mulig beskrive hvordan jeg valgte å gjennomføre intervjuene mine, og praktiske valg i forhold til intervjusted og tid. Ettersom jeg relativt raskt fikk tilbakemelding fra de ulike informantene om forslag til intervjutidspunkt som passet, sammen med samtykkeerklæringsskjemaet, bestemte jeg meg fort for å sette opp intervjuene med én til tre dagers mellomrom. Jeg endte da opp med ca. to intervjuer per uke, og ettersom jeg gjennomførte ni intervjuer totalt, betød det at jeg holdt på med mitt innsamlingsarbeid i ca. fem uker. Grunnen til at jeg ønsket å ha noen dager mellom hvert intervju, var at da hadde jeg tid til å transkribere hvert intervju så raskt som mulig etter selve intervjuet, og på den måten hadde jeg det friskt i minne. Jeg husket da lettere hvordan informanten framstod, hvordan hun gestikulerte,

stemmebruken og selve stemningen under intervjuet, og fikk på den måten en så detaljert og riktig gjengivelse av hvert intervju som mulig. De fleste av mine intervjuobjekter bodde i Oslo, eller hadde mulighet til å komme til Oslo i forbindelse med jobb, så da avtalte jeg å gjennomføre en del av intervjuene hjemme hos meg. Grunnen til dette var praktiske årsaker, hjemme var jeg sikret at det var stille rundt oss slik at lydopptaket fikk best mulig kvalitet, og jeg var ikke avhengig av å slutte intervjuet etter en bestemt maksimaltid knyttet til reservasjon av grupperom. Jeg var ved alle intervjuene bevisst at det ikke skulle være et ”kaffeslaberas” med temaet ”en fin skitur”, men et forskningsintervju. Derfor var jeg nøye med å starte opp så fort som mulig med informasjon om prosjektet mitt og en kort presentasjon av meg selv, før jeg begynte intervjuet. Under de intervjuene som foregikk hjemme hos meg satt vi i hver vår sofa ovenfor hverandre, med båndopptakeren, kaffe og vann på bordet mellom oss. To intervjuer gjennomførte jeg på et grupperom på Høgskolen i Oslo, og to intervjuer gjennomførte jeg i en annen by, på et grupperom på en skole der. Et intervju hadde jeg på jobben til en av informantene mine, og et intervju på en stille café i nærheten av Jernbanetorget på grunn av praktiske årsaker knyttet til å rekke transport videre etter intervjuet. Jeg satt ovenfor intervjuobjektet mitt ved alle intervjuene.

Jeg opplevde at samtalen fløt godt under alle intervjuene, og at informantene var genuint interessert i det de snakket om. Ved alle intervjuene begynte jeg med en kort presentasjon av meg og prosjektet mitt, og informerte igjen om båndopptakeren og min taushetsplikt. Deretter satte jeg på båndopptakeren og begynte med noen innledende spørsmål om alder, utdanning, hvilke turer eller ekspedisjoner de hadde erfaring fra og lengden på turene, før jeg fortsatte med spørsmål knyttet til selve vinterekspedisjonen eller vinterekspedisjonene de hadde gjennomført. Etter endt intervju spurte jeg alle informantene om hvordan de hadde opplevd intervjusituasjonen, og om det var noe de ville tilføye som jeg ikke hadde spurt om, eller som de hadde glemt. Deretter forhørte jeg meg om det var greit at jeg sendte intervjuet i retur til hver enkelt informant etter endt transkripsjon, for å sikre troverdigheten av materialet mitt, og at de hadde blitt forstått riktig, noe alle mine informanter samtykket til. Jeg returnerte derfor alle de ferdigtranskriberte intervjuene til mine informanter, for å sikre validiteten av materialet mitt, samt unngå eventuelle missforståelser. Det ble imidlertid ikke gjort noen endringer i materialet mitt på grunnlag av dette.

3.7 Intervjuanalyse

”På fenomenologisk vis må forskeren forsøke å sette sine egne begreper i parentes, i et forsøk på å oppnå maksimal åpenhet ovenfor tekstene slik de fremstår” (Kvale og Brinkmann, 2009:245).

Jeg vil nå beskrive hvordan jeg gikk frem etter endt datainnsamling, for å sikre materialets empiriske verdi så godt som mulig.

”Analysen av et intervju omfatter fem trinn. Først leser man hele intervjuet igjennom for å få en følelse av helhet. Deretter bestemmes de naturlige ”meningsenhetene” av forskeren slik de uttrykkes av intervjupersonen. Det tredje trinnet består i å uttrykke temaet som dominerer den naturlige meningsenheten, så enkelt og klart som mulig. (...) I det fjerde trinnet undersøkes meningsenheten i lys av undersøkelsens spesifikke formål. På det femte trinnet blir de viktigste emnene i intervjuet bundet sammen i et deskriptivt utsagn” (ibid.:212).

Først vil jeg legge frem hvordan jeg gikk frem i forhold til transkripsjonen av intervjuene, deretter skal jeg presentere hvordan meningskategoriene ble til, før jeg begrunner måten jeg har meningsfortettet materialet mitt, for å sikre at informantenes meninger kommer så riktig og tydelig frem som mulig.

3.7.1 Transkripsjon

Under dette kapittelet vil jeg beskrive hvordan jeg gikk fram etter at jeg var ferdig med hvert intervju. Etersom jeg hadde noen dager mellom hvert intervju, brukte jeg dagene imellom på å transkribere og skrive notater fra intervjuene fortløpende. På den måten sikret jeg så korrekt gjengivelse og personbeskrivelser som mulig. Jeg transkriberte intervjuene ordrett, direkte fra min digitale voice recorder, slik at jeg kunne skrive ut hvert intervju og sende det i retur til hver enkelt informant. På den måten kunne informantene legge til eller rette opp eventuelle feil, mangler eller misforståelser knyttet til det de hadde fortalt. Faren ved å returnere det ordrette transkriberte intervjuet, med et muntlig språk, er at det kan fremstå som noe usammenhengende og avbrutt eller forvirret tale, noe informantene kan føle ubehagelig eller fornærmende (Kvale og Brinkmann, 2009). *”Hvis transkripsjonene skal sendes tilbake til intervjupersonene, kan det være hensiktsmessig å (...) legge ved informasjon om de naturlige forskjellene mellom muntlige og skriftlige språkstiler” (ibid.:195).* Da jeg sendte intervjuene tilbake til mine informanter, var jeg derfor nøye med å påpeke at intervjuet kunne oppfattes noe usammenhengende eller muntlig til tider, på grunn av ord som ”liksom”, ”på en måte”, ”ehhh”, ”mmmh”, eller avbrytelser av seg

selv, som jeg i det transkriberte intervjuet hadde formidlet ved å bruke parentes og flere punktum etter hverandre. Jeg poengterte også at grunnen til at språket ble seende noe oppstykket ut, var at jeg hadde lagt til klammer, parentes eller andre tegn, for å beskrive kroppsspråk eller avbrytelser underveis, samt det faktum at de ikke visste om spørsmålene på forhånd, noe som gjør at man trenger litt lengre betenkningstid eller legger inn slike ”pauseord” i språket sitt. Videre la jeg til at jeg i den ferdige oppgaven kom til å fjerne ord eller usammenhengende og repetitive setninger, slik at meningen og budskapet i det de formidlet skulle komme tydelig frem. Det ble som sagt ikke gjort endringer etter at informantene hadde gjennomlest intervjuene sine, men jeg har i fremstillingen av resultatene tillatt meg å fjerne usammenhengende ord eller setninger, for å få en bedre flyt i deres beskrivelser.

3.7.2 Meningskategorisering og meningsfortetting

Jeg vil i dette kapittelet ta for meg gangen i analysen, og beskrive hvordan jeg har gått fram i forhold til å plukke ut hvilke fenomener informantene beskriver som gir mening i forhold til de undersøkte fenomenen, samt hvordan jeg har kategorisert og meningsfortettet materialet mitt. Etter å ha transkribert og lest gjennom alle intervjuene en rekke ganger, dannet jeg meg etter hvert et helhetsinntrykk av materialet. Jeg fjernet da mest mulig irrelevant informasjon, og dannet meg et samlet inntrykk av de mest interessante og sentrale temaene som kom frem av intervjuene. I denne prosessen forkortet jeg lange setninger og fjernet irrelevante ord og uttrykk, slik at informantenes umiddelbare mening ved det de sa, kom fram med få ord (Kvale og Brinkmann, 2009). Dette kalles *meningsfortetting*, og ”*medfører en forkortelse av intervjupersonens uttalelser til kortere formuleringer*” (ibid.:212). Deretter identifiserte jeg ulike fenomener som vokste frem av materialet, som meningsbærende fenomener ut i fra informantenes beskrivelser. Disse fenomenene systematiserte jeg deretter i ulike *meningskategorier* (Johannessen, Tufte og Kristoffersen, 2005), på bakgrunn av kvinnenens beskrivelser av sine ekspedisjonsopplevelser. ”*Koding brukes for å avdekke og organisere de meningsfulle utsnittene og bidrar til å redusere og ordne datamaterialet slik at det blir lettere å analysere*” (ibid.:164). Jeg begynte altså gjennomlesingen uten koder, men etter hvert som materialets budskap og meningsbærende informasjon kom mer og mer til syne, utviklet det seg etter hvert ulike kategorier. Videre knyttet jeg intervjuenes ulike budskap til de forskjellige kategoriene, ved å markere teksten med ulike

farger knyttet til hver kode. Deretter trakk jeg ut de delene av teksten som var kodet, altså de utsagnene som jeg hadde identifisert som meningsbærende. ”Denne fasen kalles derfor *kodensering*” (Johannessen, Tufte og Kristoffersen, 2005:166). På denne måten fikk jeg komprimert materialet mitt, slik at det ble mer oversiktlig. Etter denne tidkrevende prosessen gikk jeg i gang med å beskrive hver og en av kategoriene ut i fra materialets premisser, med sitater fra informantene, i selve resultatdelen av oppgaven min. Jeg har altså benyttet meg av en såkalt *ad hoc metode*, som vil si at meningsgenereringen og analysen skjer i et samspill mellom forskjellige teknikker, i mitt prosjekt mellom meningsfortetting og meningskategorisering (ibid.). På denne måten har jeg ikke benyttet meg av *en* bestemt metode, men jeg har brukt Johannessen, Tufte og Kristoffersens (2005) begreper, samt Kvale og Brinkmann (2009) sine begreper og deler av gangen i deres metoder, for å få frem budskapet i mitt prosjekt på en best mulig måte. Disse metodene ligger også nært knyttet til den fenomenologiske metode, som jeg også benytter meg av i drøftingen av mine resultater.

4.0 Resultater og diskusjon

Jeg vil i dette kapittelet presentere resultatene av mine intervjuer, med beskrivelser av likheter og forskjeller i materialet, samt hva som går igjen som de mest verdifulle kildene til at kvinner søker dette vinterfriluftslivet. Først vil jeg beskrive hver og en av mine informanter, før jeg går løs på selve materialet, som jeg på bakgrunn av intervjuenes premisser har delt inn i fem kategorier ut fra det jeg oppfattet som informantenes mest sentrale erfaringer gjennom analysen. Disse vil jeg beskrive så detaljert som mulig, med sitater fra informantene som beskriver kategoriernes betydning og variasjoner så godt som mulig. Deretter vil jeg forsøke å knytte hver av mine kategorier til relevant teori og drøfte kategoriernes betydning for kvinners drivkraft til vinterlige friluftslivsekspedisjoner. Men før jeg går løs på dette, vil jeg presentere utøvernes syn på sine turer som enten en ekspedisjon eller en lengre skitur, for å klargjøre disse begrepene.

4.1 Presentasjon av informantene

Jeg vil her presentere informantene mine med fiktivt navn, interesseområder, oppvekstvilkår i forhold til friluftsliv og deres erfaringer. Dette gjør jeg for at leseren bedre skal kunne sette seg inn i utøvernes drivkraft til ulike ekspedisjoner, og for å kunne sammenligne deres beskrivelser i forhold til erfaringer og type turer de har bedrevet. Her kommer en kort presentasjon av mine informanter i alderen 28 til 45 år, som alle har erfaring fra flere lengre vinterturer i Norge, som Jostedalsbreen, Hardangervidda eller Finnmarksvidda, i tillegg til turer til blant annet Grønland, Svalbard, Baffin Island, Sydpolen, Corsika på langs, Denali, Aconcagua eller Mt. Vinson.

Informant 1 – Sara

Sara hadde ikke drevet så mye med telting og bruk av primus og pulk før hun meldte seg på en guidet tur-ekspedisjon. Hun er glad i å gå på ski, og har gått mye på ski både i oppveksten og i sin studietid, og hun har vært mye på tur i fjellet. Hun begynte å klatre i studietiden, og stod litt telemark. Etter hvert har hun gjennom venner blitt dratt med mer og mer på tur, og blitt veldig glad i turlivet. Hun har ingen spesielle forbilder, men forteller at det er kjæresten hennes som virkelig har dratt henne med og som inspirerer henne. Hun gjorde et sprang i friluftslivet etter at hun traff han.

Informant 2 – Ida

Ida har blitt dratt mye med på tur av moren og faren sin i oppveksten, men trekker fram farfaren og faren som de viktigste personene som har tatt henne med på tur. Turlivet begynte med hytte-til-hytte-turer, deretter tok idretten litt plass, før hun ble med på Basecamp for ungdom i DNT, og deretter idrettslinja på videregående med mye turer. Lærerne hennes der inspirerte henne og motiverte til turer, så etter hvert begynte idretten å ta mindre og mindre plass, og friluftslivet mer og mer. Hun fikk stadig mer erfaring innen friluftslivet, og lærte å ha det bra på tur selv om det regnet eller var kaldt. Deretter begynte hun på folkehøgskole med masse turer, før hun hadde en periode med skikjøring. Etter det gikk hun et guidekurs, og der ble hun kjent med flere friluftslivsinteresserte turvenner. I dag er hun mye på tur med kjæresten, hundene sine eller gode venner. Hennes inspirasjonskilder er farfaren, faren, Stein P. Aasheim og Børge Ousland.

Informant 3 – Nora

Nora har blitt dratt mye med på fjellet i ferier som barn, da var det stort sett kortere turer fra hytte til hytte hun bedrev sammen med familien. Hun spilte fotball og gikk langrenn i sin ungdom, så det var først da hun begynte å jobbe at hun fikk en stor vennegjeng som drev mye med friluftsliv. Det er først de to-tre siste årene hun har gått på litt lengre turer, fordi hun har gode venner som har dratt henne med. Jostedalsbreen var døråpneren hennes til dette vinterfriluftslivet. Der opplevde hun at det hun trodde skulle være fysisk tungt bare var gøy, fantastisk og flott. Hun blir inspirert av venner, men også folk hun møter, og foredrag på blant annet Fjellfilmfestivalen har inspirert henne.

Informant 4 – Sigrid

Sigrid var mye på skiturer i skogen med faren og toppturer med brødrene sine i barndommen. Hun gikk på idrettslinja på videregående, hvor hun var mye på friluftslivsturer, og deretter hadde hun noen år i Forsvaret. Hun er også en ivrig klatrer og isklatrer. Nå handler hele hennes vennenettverk om turer og klatring, og det var jo det miljøet hun hadde ventet på å finne hele livet forteller hun. Hun har gode venninner og kjæreste som hun liker å være på tur med, og hennes inspirasjonskilder er blant andre Cecilie Skog.

Informant 5 – Kaja

Kaja har blitt tatt mye med på teltturer med moren og faren da hun var yngre. Det har alltid vært mye friluftsliv i hennes familie, og gjennom hele oppveksten dro de mye på tur, hvor det ble lagt til rette for friluftsliv. Videre begynte hun i speideren hvor friluftslivet hadde et stort fokus. I ungdomsårene fortsatte hun å interessere seg for friluftslivet og dro mye på turer, da drev hun også med orientering og løping. Etter hvert kom hun inn i et bra klatremiljø, og dro på flere turer hvor hun testet klatreferdighetene sine, friluftslivsferdigheter og flyttet grenser. Hennes inspirasjonskilder er familien, Erling Kagge, Børge Ousland, Liv Arnesen og Sjur Mørdre.

Informant 6 – Eva

Eva har foreldre som har dratt henne mye med på hytta på fjellet vinterstid, særlig faren har tatt henne mye med på tur. Etter studietiden bestemte hun seg for å gjøre noe helt annet, og meldte seg på en guidet tur-ekspedisjon. Hun har alltid vært veldig impulsiv, og må gjøre ting på sin måte, beskriver hun. Driven for disse lengre friluftslivsturene kom for fullt for ca. fem år siden. Hun synes det er veldig greit å kunne melde seg på guidede turer, for da kan hun bestemme seg på impuls og bare dra. Hun har ingen spesielle forbilder eller inspirasjonskilder.

Informant 7 – Ronja

Ronja har alltid vært glad i å være ute, og i oppveksten var hun mye på tur med broren, moren og faren, men det var mest kortere turer med kaffebål og hoppbakke. Hun hadde alltid lyst til å gå lenger enn det de gikk med familien. På gymnaset begynte hun å gå lengre turer med telt, og hun kjøpte seg sine første telemarksski og begynte å dra mye til fjells med venner. Etter hvert har turene bare blitt lengre og lengre, og i dag er hun mye på tur med sin samboer. Hun tenker ikke så mye på forbilder eller inspirasjonskilder, men hun synes Liv Arnesen var tøff som gikk til Sydpolen alene i 1994.

Informant 8 – Kine

Kine kommer fra en familie som er veldig glad i å være ute, og de var alltid mye i skogen og drev med bærplukking, planting av skog, hogget ved, og mye av det tradisjonelle gamle friluftslivet da hun var yngre. Og hennes tante og onkel har alltid tatt henne mye med ut på kanoturer og teltturer

fra hun var ganske liten. Videre begynte hun i speideren, og var regelmessig på tur. Deretter gikk hun på folkehøgskole, og etter det ble hun virkelig bitt av friluftslivsbasillen. Videre tok hun brekurs, breførerkurs og jobbet som breinstruktør. Hun har bygd opp kompetansen sin gjennom flere år med guiding og lange turer i friluftslivet. Kine har ingen spesielle inspirasjonskilder.

Informant 9 – Irene

Irene gravde sin første snøhule da hun var 7 år gammel, og insisterte på å sove i den hele natten. Hun kommer fra en veldig sports- og friluftinteressert familie, med hytte på fjellet. Hun var alltid misunnelig på de som gikk forbi hytta deres med store sekker da hun var liten, mens selv er hun oppvokst med mer vanlige og tradisjonelle ”appelsinturer”. Hun gikk aktivt langrenn en periode, og så begynte hun i Heimevernsungdommen, som er en avansert form for speider. Videre var hun noen år i forsvaret, og der skjønnte hun at hun passet til å være på lange turer og presse kroppen fysisk. Hun drev også mye med telemark, og hun har en indre og egen drivkraft uten noen store inspirasjonskilder, forteller hun.

4.2 Tur-ekspedisjonen

Når det gjelder bruken av ordet ekspedisjon eller lengre skitur om disse turene, omtaler informantene turene sine ulikt. De fleste karakteriserer turene sine som lengre skiturer, mens tre av informantene heller mot å kalle turene sine for ekspedisjoner etter litt refleksjon rundt denne ordbruken. Noen av informantene har deltatt på såkalte guidede turer, mens resten har planlagt og gjennomført turene sine på egenhånd. Dette er altså to ulike måter å være på slike turer på, ettersom de som melder seg på en guidet tur har med seg en guide, som har ansvaret for sikkerhet og avgjørelser underveis. Mens de som drar på eget initiativ, på såkalte private eller selvstendige turer, har ansvaret for alt av planlegging, sikkerhet og avgjørelser, og må stole på sin egen kompetanse til en hver tid. Informantene som har deltatt på guidede turer svarer fort at det er en lengre skitur de har deltatt på, ingen ekspedisjon. Begrunnelsene deres for at de beskrev turene sine som lengre skiturer var at de hadde med en guide som hadde ansvaret for det meste av planleggingen, de brukte GPS og hadde med seg satellittelefon, og at det ikke var utråknet mark eller nye områder de gikk over; det hadde vært mange mennesker der før dem. En annen av informantene som også karakteriserer turen sin som en lengre skitur, reflekterer imidlertid litt

mer over denne definisjonen av ordet ekspedisjon. Hun har vært på en privat planlagt tur, og mener at dersom man ser på den formelle delen av planleggingen til en slik tur, så mener hun at den kan kalles en ekspedisjon, ettersom det er det forsikringsselskapene omtaler det som. De krever nemlig en type ”søk- og rednings-forsikring for ekspedisjoner”, som er vesentlig dyrere og dekker mer enn en vanelig reiseforsikring. Til tross for dette mener hun at når hun er underveis på turene sine, så tenker hun på dem som lange skiturer og ikke ekspedisjoner.

Tre av mine informanter karakteriserer derimot turene sine som ekspedisjoner etter litt refleksjon. Når jeg ser på turene deres i forhold til de andres, så er jeg nok enig med dem i deres vurdering av ordbruken ekspedisjon kontra lengre skitur. Disse informantene har nemlig gått ruter som ingen andre har gått før, vært rene jenteekspedisjoner eller hatt sponsorstøtte og mediedekning, noe som skiller seg noe fra de andres turer.

”Jeg bruker jo ekspedisjon om turen vår, men det tror jeg egentlig er mest på grunn av sponsorer og media. Hvis en er på tur, så blir det ikke lagt så godt merke til, men med en gang du går på ekspedisjon så blir det lagt merke til. Så derfor har vi valgt å kalle det en ”ekspedisjon”. Men når jeg er underveis der ute, så føles det jo som en vanlig skitur.”
(Ida)

”Ja, hva er egentlig en ekspedisjon i dag? Mye er jo oppdaget og mye er gjort før, så det å kalle noe en ekspedisjon, da føler jeg at det ligger litt forpliktelser knyttet til at det skal være noe veldig spesielt. Å gjøre noe som ingen andre har gjort før for eksempel. Derfor kan man kanskje kalle Sydpolturen vår en ekspedisjon, for der gjorde vi jo noe som ingen har gjort før oss, ettersom det var en helt ny rute vi gikk. Så det vil jeg nok karakterisere som en ekspedisjon, når du gjør noe som ingen har gjort før deg. Men da kan man jo spørre seg hva det er som ingen har gjort før? Det kan jo være at man er en ren dametur for eksempel, for det kan jo også være noe som ingen har gjort før.” (Irene)

Ser vi på disse to uttalelsene, ser vi at én velger å kalle turen sin for en ekspedisjon fordi de var avhengig av sponsorer for å finansiere deler av turen, og dersom de fikk mediedekning var dette lettere. En annen informant kommer fram til at ettersom de gikk en helt ny rute, som ingen andre hadde gått før dem, så mente hun at den kunne karakteriseres som en ekspedisjon, men hun reflekterer også en del over hva det egentlig betyr å gjøre noe for første gang. Det at man er en ren jentetur i et bestemt område kan jo også tenkes at er noe som blir gjort for første gang, eller for eksempel det å være første fysisk funksjonshemmede eller første over 80 år til et bestemt mål eller over et bestemt område kan jo også være noe man kan gjøre som ”den første”. Betyr det dermed at man har gjennomført en ekspedisjon? Og hva da med de andre som gjennomfører

samme rute, men som ikke er en spesiell type gruppe eller person, må de da nøye seg med å kalle turen sin for en lengre skitur? Dette er spørsmål man kan stille seg i forbindelse med begrepsbruken av ekspedisjon versus lengre skitur.

I dagens ekspedisjonsfriluftsliv er det lite det går an å gjøre som den første i verden. Selv om man skulle være den første til å gå en bestemt rute, bestige en ubesteget topp eller seile i nye farvann, så er det likevel ikke helt ukjent eller uoppgadet land. De hvite flekkene på kartet, som Nansen, Amundsen og Shackelton oppdaget og utforsket for 100 år siden finnes ikke i dagens samfunn. I dag har man kart og GPS, eller i det minste et satellittbilde over det området eller den ruta man begir seg ut på. Derfor kan man ikke snakke om ekspedisjoner i dag, på samme måte som man snakker om de første arktiske ekspedisjonene. Jeg mener man i dagens samfunn står fritt til å kalle turene sine for både ekspedisjoner og lengre skiturer, avhengig av hva som er formålet med turen eller hvordan man ønsker å fremstille turen i forhold til samfunnet. Jeg tror mange turoperatører og også private turer velger å kalle turene sine for ekspedisjoner, fordi det er noe ekstraordinært over dette ordet, og mange i dagens samfunn søker nettopp følelsen av å gjøre noe ekstraordinært. Gunnar Breivik sier som den britiske sosiologen Anthony Giddens, i et intervju i *Aftenposten*: *"Man konstruerer sitt eget liv, komponerer det og velger aktiviteter for å skape et bilde av hvem man er"* (Sveen, 2011:9). Måten man velger å beskrive turene sine på, som enten en lengre skitur eller en ekspedisjon, eller om man søker anerkjennelse via media eller ikke, er kanskje med på å konstruere vedkommendes liv, og gjenspeiler et bilde av personen selv.

4.3 Kvinners livsverden på vinterlige friluftslivsekspedisjoner

Jeg vil under dette kapittelet beskrive informantenes opplevelser rundt meningen med vinterlige friluftslivsekspedisjoner, og hva som går igjen av beskrivelser og inntrykk i intervjuene. Gjennom den kvalitative analysen av intervjuene har følgende kategorier steget fram: Landskapet og lokalsamfunnet, personlige erfaringer, samhold, tidsperspektivet, og den kvinnelige ekspedisjonsutøver. Jeg skal nå ta for meg en kategori av gangen og beskrive situasjoner knyttet til den bestemte kategorien med utgangspunkt i informantenes opplevelser, drøfte viktigheten av den, og deretter fortløpende knytte hver og en av kategoriene til relevant teori.

4.4 Opplevelser av naturen og landskapet

Landskapet og naturen blir beskrevet detaljert og med innlevelse av alle mine informanter. Flere av informantene beskriver at når man er på skitur over flere uker i strekk befinner man seg midt i naturen, og man har mulighet til å ta inn over seg naturens ulike uttrykk og gjøre dem til viktige inntrykk for en selv hver eneste dag. Slik jeg tolker deres utsagn, er det viktig å nyte landskapet når man er på tur, for det er jo noe av den største kontrasten til hverdagen ellers. Å bevege seg sakte fremover i kullisser som virkelig bergtar en, tror jeg er det mange drømmer om og verdsetter når de er på tur. Jentene i ekspedisjonen Baffin Babes beskriver i sin bok at utsikten i naturen gir dem innsikt på mange plan (Olsen, Simonsson, Simonsson og Tollefsen, 2010). Breformasjonene, lyset, fargespillet og dyrelivet var av naturbeskrivelser som gikk igjen i ulike variasjoner hos alle informantene mine. Det var tydelig at til tross for at landskapet de befant seg i, stort sett var dekket av is og snø, så var det likevel så mange forskjellige fargenyanser og lys å feste blikket på. At hvitt og blått kan oppleves på så mange forskjellige måter, og at værskiftene fra whiteout til dis eller blå himmel kan gi deg en ro i sinnet som du bare kan drømme om å få oppleve hjemme, er det ingen tvil om ut i fra deres beskrivelser. En av mine informanter beskriver det like, men likevel så ulike landskapet slik:

”Landskapet der er jo så fantastisk, jeg er blitt helt forelsket i Grønland jeg, det er så fint. Det er hvitt, hvitt, hvitt, men likevel så mange forskjellige farger. Lyset og vinden gjør at det blir så utrolig stilig, det glitrer, snøen bølger seg, så glir man godt og så går det trått, det er flatt, men så går det oppover og litt nedover likevel... Det er fascinerende. Det er liksom helt likt, men likevel så variert!” (Silje)

Dette er et godt eksempel på hva fargene og lyset betyr når man er på tur. Flere av informantene tar imidlertid opp at de på forhånd lurte på om det kom til å bli ensformig eller kjedelig å gå og se på det hvite landskapet dag etter dag, men de konkluderer alle med at det var det slett ikke. De opplevde det tvert imot som fascinerende, rent, vakkert eller spennende. Nora beskriver at selv om landskapet er flatt og hvitt, og man tenker at flatt, hvitt, is og himmel kan gå veldig i ett, så er overgangene snø – himmel eller is – skyer veldig spesielle. En annen informant bemerker også at hun oppdaget hvor viktig det var å nyte landskapet en dag hun var veldig sliten. For da slo det henne at dersom hun gikk og surmulte inne i sin egen hette, så gikk hun jo forbi så mange flotte formasjoner, som hun kanskje aldri fikk se igjen. Etter den dagen fikk hun virkelig øynene opp for hvor viktig det var å ta til seg alle naturinntrykkene. Så istedenfor å fokusere på at pulken var tung, kunne hun fokusere på de flotte isskulpturene eller lyset, og da klarte hun å hente overskudd

fra det hun så rundt seg i naturen, forteller hun. Dette er det flere av informantene som kommer med eksempler på, at små detaljer i naturen kan hjelpe dem fremover og på andre tanker dersom de har en litt tøff dag. Et godt bilde på dette er eksempelet til Kaja:

”En dag var jeg utrolig sliten og det var tungt å gå, men så stoppet vi for å sjekke kursen, og da fikk jeg øye på et snøkorn som la seg på votten min. Jeg ble så fascinert av det, på en idiotisk måte egentlig, men jeg stoppet bare helt opp og stod å studerte dette snøkornet. Og da følte jeg plutselig den følelsen at det er utrolig godt at det er lenge til vi er fremme, og så var alt plutselig helt greit igjen!” (Kaja)

Ut i fra mine informanternes beskrivelser, får jeg et inntrykk av at landskapet og naturomgivelsene har en høy egenverdi for dem, når de er på lange turer. Dersom man er på helgeturer eller på tur i kjent terreng hjemme, reflekterer man kanskje ikke så mye over hva man passerer. Når man er på tur i 30 til 80 dager i strekk, og vet at man kanskje aldri kommer tilbake til akkurat det området eller landskapet, da verdsetter man virkelig isformasjonene eller fjellene man passerer, bemerker flere av mine informanter. Ida beskriver landskapets betydning på denne måten:

”Noen dager hadde vi tenkt til å gå fort, men så var det helt umulig, for man ville bare nyte det og rekke å ta til seg alle inntrykkene. Det var veldig mange sterke opplevelser ved bare å gå og se på naturen og skiftningene, for det går jo så sakte når man går på ski, og jeg kunne se fjellene fra så mange forskjellige vinkler, og isen forandret seg hele tiden... Det som gjorde sterkest inntrykk på meg var det magiske lyset. De områdene kommer ofte tilbake inni meg når jeg er hjemme, og da bygger det seg opp fra magen og bare eksploderer! Noen ganger begynner jeg nesten å grine, for det blir så sterkt.” (Ida)

Sigrid er i likhet med Ida sine beskrivelser over, også opptatt av landskapets variasjoner og skiftninger. Hun beskriver det å bevege seg i et slikt landskap, som å befinne seg i en berg og dal bane i ”slow motion”, fordi hun følte at hun hadde tid til å ta inn over seg de mange og flotte skiftningene i naturen og været rundt seg, som forandret seg fra time til time, eller fra ulike posisjoner. Videre beskriver hun at ”jeg følte meg veldig sånn i ett med naturen når jeg gikk der, det føltes som om alle sansene var åpne” (Sigrid). Slik hun beskriver denne følelsen av å være i ett med naturen, gjør at jeg opplever landskapsbeskrivelsene hennes som veldig levende, og jeg får en følelse av at disse opplevelsene er sterke og ekte.

Alle informantene beskriver ulike naturinntrykk og landskapsformasjoner som en viktig del av deres hverdag på tur, og alle er de ganske opptatt av detaljene i naturen, som lyset, breens farger, lyder og variasjoner. Sigrid nevnte at alle sansene hennes er åpne, og ut fra mine informanternes beskrivelser, men også på bakgrunn av beskrivelser fra den gamle ekspedisjonshelten Nansens

dagbokbeskrivelser, tror jeg denne frie sansingen er noe av grunnen til at man nettopp klarer å nyte og sette ord på naturen på denne måten. Nansen beskriver landskapets skjønnhet slik:

”Men havde vi det end ofte lidt ondt, saa gav dog disse nætter med nordlys og maaneskin et godt vederlag; ogsaa denne del av jorden har sin skjønhed. Naar det altid skiftende nordlys traadte sin lette eventyragtige dans over den sydlige himmel, maaske i mer straalende pragt end noget andet sted, kan det nok hænde, at man glemte slid og møier; eller naar maanen kom op og tilbakelagde sin tause vei over den stjernesaaede himmel, spillede paa toppene af iskammene og badede hele denne døde, stivnede isverden i sit sølvbad, da sænkede der sig fred over alt, og livet blev skjønhed.” (Aasheim, 1989:36).

Når man er hjemme hører og ser man så mange lyder og inntrykk rundt seg hver dag, at jeg tror man bruker en del ubevisst energi på å stenge ute lyder man ikke trenger å forholde seg til. Når man er på tur derimot, så skjerpes disse sansene, fordi det er så mange færre lyder, og man har anledning til å ta disse lydene til seg og ta innover seg både landskapet man har rundt seg, men også lydene som følger med, forklarer en av mine informanter. Det er lyden av vind, av en bre i bevegelse, en bre som kalver, fugleskrik, snø som daler eller føyker forbi, primusens puttring i teltet, skiene som knirker, eller bare total stillhet, som blir beskrevet av de ulike informantene. Det virker som om det at de får lov, og har tid til å nyte dette landskapet og disse lydene, som en kontrast til hverdagen, er mye av grunnen til at det oppleves som så meningsfullt.

”Jeg har alltid vært en som har vært opptatt av detaljene i friluftslivet. For meg er det ikke bare det store fjellet eller toppen, men det er det å stå opp å se lyset. Jeg kan stoppe opp mange ganger, ikke stoppe opp bokstavelig talt, men jeg kan stoppe opp å registrere små detaljer om hva som er fint i naturen når jeg beveger meg, som sol, måne, stjerner, formasjoner, skavler, is og vind. Det kan være formasjoner i snøen, eller andre små endringer i naturen, de små opplevelsene og små observasjonene er viktig for meg. Og da er man ikke bare på tur, det er ikke sånn at man står opp og går i 10 til 13 timer og så går man rett inn i teltet igjen, for hvis man bare fokuserer på det, da blir det bare det som er jobben, og trofeet i enden som er målet. Men det er det å være ute og oppleve og registrere alt som skjer underveis, gjøre observasjoner av lyset, snøen og landskapet, som er så bra.” (Irene)

Flere av informantene mine trekker fram det å være underveis som en stor del av totalopplevelsen. Å få være i naturen, gå på ski dag etter dag i en storslått natur, se landskapet rundt seg forandres fra whiteout til sol og tilbake til grått igjen i løpet av en dag, og bare nyte den rolige stemningen langt borte fra samfunnet, det er det de søker. Jeg erfarer at det de forteller om landskapet er ganske likt fra informant til informant, uavhengig av om de har vært på en guidet tur eller en privat tur, eller om de har vært på Grønland, Svalbard, Baffin eller i Antarktis. Noe av

grunnen til det tror jeg er at alle sammen har vært på tur i over tre uker i strekk minst, slik at de rekker å komme inn i et turmodus hvor de kobler av fra samfunnet, sansene skjerpes og de har tid til å handle i pakt med naturen rett og slett. Samtidig oppfatter jeg at alle har en genuin interesse for dette vinterfriluftslivet, som nettopp innebærer at du trives med å være på tur i natur over en lengre periode, og da er det jo forståelig at alle reflekterer over landskapet de forflytter seg i, og beskriver naturen med positivt ladde ord, ellers ville de neppe ha lagt ut på denne type turer.

Teltet blir også beskrevet av de fleste informantene som en del av landskapet de lever i underveis på tur. Teltet blir jo huset deres i de ukene eller månedene de er på tur, og flere av informantene mine beskriver teltet som en behagelig og hjemmevant boform på tur. Du bærer på en måte ”huset” med deg, og kan ta kvelden hvor som helst i naturen, avhengig av hvor langt du orker å gå hver dag, beskriver en av informantene mine. Ronja beskriver teltlivet på denne måten:

”Vi var inne i Antarktis i 63 dager, så vi bodde jo i telt i 63 dager, og det var veldig fint. Alt er jo innenfor en armlengdes avstand. Vi hadde telt med to innganger, så da var det toalett i den ene enden, kjøkken i den andre enden, og soverom i midten.” (Ronja)

Grunnen til at jeg tar med denne teltbeskrivelsen under landskapsdimensjonen, er fordi flere av informantene mine beskriver teltet som en naturlig bolig på tur, som på en måte var en del av det rolige naturlandskapet. Etersom de gikk så mange uker i strekk i en øde natur, var teltet deres eneste skald mot naturen rundt, derfor synes jeg det er gode grunner for å beskrive teltet som en del av landskapskulissene deres. Jeg ønsket å vite noe om hva naturen betyr for ekspedisjonsutøvere når de er underveis på en lang tur, og jeg var spent på hvor mye de kom til å vektlegge naturen når de beskrev hva som var viktig for dem på tur. Ut i fra beskrivelsene over, føler jeg virkelig at jeg har fått et innblikk i deres turhverdag, og jeg ser at landskapet og naturen er en vesentlig del av deres opplevelser underveis.

4.4.1 Opplevelser av møte med andre kulturer og samfunnets påvirkning

Noen av informantene mine la også vekt på møtet med andre kulturer og lokalsamfunn, som en betydningsfull del av turen. Det å møte andre mennesker med et helt annet forhold til natur og dyr, beskriver flere av mine informanter som en verdifull del av reisen. *”Vi kom ned til en fangsthytte i nærheten av Nansens gamle teltplass, og der fikk vi servert kaffe og reinkjøtt av noen innfødte. Det var helt utrolig!”* Slik beskriver Sara sitt første møte med lokalbefolkningen,

etter tre uker på Grønlandsisen. Det er tydelig ut fra deres beskrivelser, at disse menneskenes nærhet til den ville naturen og dyrene i disse polare områdene imponerer, og interesserer dem.

”Det å treffe på inuittene underveis var utrolig artig, det gir meg en slags energiinnspøyning, og så var det veldig lærerikt å møte dem, for de er hardføre folk. Det var inspirerende, for det er så mye problemer med urbefolkningen rundt om i verden, men de vi traff ute på landet, som de kaller det, der ser man ikke de problemene som man ser i byene, da ser man hvert menneske sånn som de er. Da ser man mennesket, man ser ikke en by med problemer, og det var helt fantastisk å oppleve. For ellers blir ofte urbefolkningen noe litt tungt og fælt, fordi det er så mye problemer knyttet til ”siviliseringen” og overgrep fra den hvite mann, som i dag viser seg i sosiale problemer, som arbeidsledighet, vold og alkohol. Men da vi fikk lov til å oppleve dem når de var ute på jakt eller på tur, så ser du mennesket, og det er et utrolig varmt folk. Det aller beste minnet mitt var vel litt etter denne lange ekspedisjonen, men det var i lys av at vi hadde vært på tur sammen så lenge. Da var vi ute på iskanten, der fastisen møter åpent hav og drivisen, og bare få lov til å være der sammen med inuittene og sammen med jentene, og oppleve deres jakthverdag og se både narhval, isbjørn og sel..., da var jeg så innmari der!” (Ida)

Flere av informantene mine beskrev møte med inuitter eller mennesker fra lokalsamfunnet som en verdifull del av turen. Det å få lov til å ta del i eller oppleve deres kultur underveis, gjorde at turen ble satt mer i perspektiv til den hverdagen de lever til vanlig. Eva beskriver at hun følte seg privilegert og veldig ydmyk ved det å få komme ”på besøk i deres samfunn”, oppleve en helt annen kultur og møte så mange interessante mennesker. Hun beskriver at hun fikk en enorm respekt for deres samfunn og levesett. Flere av mine informanter beskriver også at de følte seg privilegerte som fikk smake deres lokale retter, oppleve deres fangstmetoder eller delta i deres daglige gjøremål, både fordi de da lærte denne kulturen bedre å kjenne, men også fordi de da så denne kulturen på en helt annen måte enn det de hadde forestilt seg, eller slik den blir fremstilt i media. Noen av informantene mine beskriver vennlige og gjestfrie mennesker, som mer enn gjerne delte sin kultur med dem, noe som førte til en gjensidig respekt ifølge mine informanter. Historiker ved Norsk Polarinstitutt Harald Dag Jølle, forteller i et intervju i Aftenposten at ”det er et faktum at urfolk kunne dette med å mestre elementene best”, og at den kunnskapen Nansen og Amundsen fikk fra urfolket var helt avgjørende for å få gjennomført bragdene (Rapp, 2011:10-11). Dette viser at urfolk rundt om i verden har tilført vår ekspedisjonskultur mye kunnskap gjennom historien, og det er kanskje også derfor så mange av mine informanter verdsetter nettopp møtet med inuittene og deres samfunn, som så verdifullt.

Ser vi litt annerledes på denne samfunnsdimensjonen, kan det også trekkes frem hvordan andre mennesker i samfunnet ser på de ulike ekspedisjonene. Etersom noen av mine informanter har vært på rene jenteturer, tar en av mine informanter opp problematikken med ikke å få tillitt nok av samfunnet rundt seg, eller det at andre gjerne vil blande seg inn i opplegget deres på en eller annen måte. Irene beskriver at noe av det verste hun vet på tur, er når hun må forholde seg til andre enn de hun er på ekspedisjon sammen med. For eksempel når andre ekspedisjoner legger seg opp i deres planlegging, for å samkjøre framdriften til et felles mål, eller når hun på vei til Sydpolen måtte rapportere hver dag via satellittelefonen hvor de befant seg. På grunn av dette mistet hun litt av den friheten, som nettopp var det hun søkte på slike turer, forteller hun. En annen informant beskriver en episode i forkant av en tur hvor menneskene i lokalsamfunnet rundt dem, ikke hadde tiltro til at de skulle klare den planlagte turen, men samtidig gjorde det at hun ble enda mer tent på å klare det.

”Jeg ble litt lei av sånne belærende kommentarer i forkant av turen, det var litt irriterende, samtidig som det var litt peppende. Men i etterkant tror jeg folk synes det er kult at vi var en ren jentetur. Det er kanskje mange som har lettere for å identifisere seg med oss, det virker kanskje mer hverdagslig når det er en ren jentetur.” (Ida)

Flere av informantene beskriver lignende historier, hvor kamerater eller andre mennesker rundt dem har kommentert turen deres, og kommet med belærende kommentarer om hvordan de skal behandle en rifle, eller om hvor lange dagsmarsjer de bør legge opp til. Men som en av mine informanter legger til, *”jeg vet jo at jeg klarer det. Noen ganger tror jeg vi jenter er bedre enn gutta til å være på langtur, for når vi får lov til å styre selv så går det jo veldig bra.”* Dette viser at disse jentene har kunnskap og erfaring nok til å stole på seg selv og sine turvenninner, noe jeg tror er viktig i forhold til å lykkes på slike turer.

4.4.2 Landskapet som ”Levd rom”

Jeg vil nå se på denne landskapsdimensjonen ut i fra et fenomenologisk perspektiv. Naturens betydning for mennesker på langtur er jo tydeligvis sterk, som beskrivelsene ovenfor viser. Når man er på tur i over 30 dager i strekk, blir det etter hvert normalen å stå opp hver morgen for å gå åtte til ti timer om dagen på ski i et snø- eller isdekket landskap. Jeg vil nå prøve å beskrive dette landskapet som utøvernes ”rom”. Ser vi på dette landskapet som utøvernes livsverden på tur, er naturen og teltet de bor i deres levde rom underveis på tur, og alt de foretar seg leves i naturens

rom, de bebor rommet. Fenomenologiens livsverdenen er jo nettopp den verden hvert enkelt menneske lever sine liv i, altså den verden vi tar for gitt og er fortrolig med (Zahavi, 2007). Livsverdenen til disse ekspedisjonskvinnene er altså blitt en naturlig verden å være i for dem, en naturlig verden fylt av is, snø, værsifter og telt. Deres opplevelser av omgivelsene i denne verdenen, skjer umiddelbart på bakgrunn av tidligere erfaringer, som igjen danner grunnlag for deres handlinger. Ettersom levde erfaringer er habituelle på bakgrunn av tidligere kroppslige handlinger, danner disse tidligere opplevelsene grunnlag for nye handlinger (Rasmussen, 1996:90). Det er opplevelsen av levde rom, som en del av kroppens levde erfaringer på en slik tur jeg ønsker å se nærmere på her. *"I det fænomenale rum er egenkroppen ikke underlagt kausale lovmæssigheder. Den bebor rummet"* (ibid.:92). Dette viser til de såkalte habituelle egenskapene, eller vanene som det franske ordet "habiter" står for (ibid.). Det at de bebor det levde rommet, viser altså til at rommet blir naturliggjort, det blir altså en vane for informantene å være i naturen. Ettersom rommet oppleves ulikt fra individ til individ på bakgrunn av deres tidligere erfaringer, er det interessant å sammenligne mine informanternes beskrivelser av det rommet de lever i på lange turer. Det er interessant å merke seg at til tross for noe ulike erfaringsbakgrunner, trekker alle fram landskapets breformasjoner, lyset og fargene i isen og på himmelen, som noe av det som gjorde sterkest inntrykk på dem i dette ekspedisjonsrommet. Jeg får et inntrykk av at det er detaljene i naturen som opptar mine informanter, ved å leve så tett innpå landskapets ulike formasjoner i så mange uker og ha tid til å ta det inn over seg, beskriver flere at de føler seg "i ett med naturen" på en måte. Etter de første dagene med omstilling fra hverdagsverdenen til denne ekspedisjonsverdenen, klarer de å leve i takt med naturen. Kanskje er det nettopp denne spenningen ved å mestre noe barrierebrytende i starten, som deretter går over til å bli mer og mer habituelle handlinger, ved at dette ugjestmilde rommet etter hvert kjennes trygt og kjent, som disse kvinnene verdsetter. *"Habits reestablish themselves, and to have a habit is to have a way of moving that is not responsive to the world as it actually is at this moment; a habit precisely anticipates the world to which we are habituated"* (Morris, 2004:47). Dette kan bli forstått som en kroppsliggjort erfaring, som fører til at mennesker forutser verden ut i fra sine habituelle før-refleksive handlinger. Handlinger eller ferdigheter, som går fra å være uvante i starten av en slik ekspedisjon, til å bevege seg mot å bli spontane handlinger eller kroppsliggjorte handlinger, kan kalles barriere-brytende bevegelser, som til slutt blir habituelle. *"...the dichotomy between "habitual" and "barrier-breaking" is used to explain the process of how human body movements*

may change over time, and it is emphasised that the changes may be indicated along a continuum” (Løndal, 2010:47). Denne barriere-brytende prosessen mot de habituelle ferdighetene, er altså når kroppens bevegelsesmønster er under forandring i en slags læringsprosess. Denne prosessen innebærer at vedkommende er involvert i et dynamisk samspill mellom kroppen og den verdenen hun handler i (Morris, 2004). Ekspedisjonsutøvernes forhold til naturen vil altså bli habituelle gjennom å handle i samspill med den polare naturen som omgir dem på slike ekspedisjoner.

Jenteekspedisjonen Baffin Babes beskriver sitt forhold til naturens variasjoner i sin ekspedisjonsbok slik: *”Variasjonen i ruten vår er utrolig spennende. Lange strekk over fjordis blant heftige fjell, og så disse overgangene som bryter det hele av og tar oss inn i andre verdener. (...) Ikke en eneste dag har vært en annen lik.”* (Olsen et al., 2010:197). Her setter disse jentene ord på de ulike verdenene, eller rommene, som deres tur veksler mellom på en beskrivende måte, hvor vi får en forståelse av hvor mye disse landskapsvariasjonene betyr for ekspedisjonsutøvere på tur. Ut fra et fenomenologisk perspektiv viser dette at kroppen ikke bare er i rommet og tiden, men den bebor altså rommet etter å ha omstilt seg til det nye rommet.

”Et menneske, der bevæger sig i rummet, oplever til at begynde med, at det går på væggen. (...) men efter nogle minutter sker der det mærkelige, at den normale perception af rummet etableres på ny, hvorefter den fænomenale krop relativt hurtig er i stand til at orientere sig i det annerledes rum” (Rasmussen, 1996:95).

Altså trenger mennesket noe tid til å omstille seg til nye rom, mine informanter beskriver alle at det tok fra én dag til én uke før de virkelig følte at de var i turmodus eller som en del av naturen. Men når de først var orientert og omstilt til dette ekspedisjonslivet, så opplevde de å leve i takt med naturen, og de beskriver landskapet som naturlig og flott, noe jeg mener viser at informantene da bebor det nye rommet, ut i fra Merleau- Pontys romforestilling. Dette viser nettopp at de gikk fra den barriere-brytende til den habituelle kroppserfaringen, ved å handle i et nært samspill med denne verdenen. Og kanskje er det nettopp dette de søker, denne habituelle kroppserfaringen av å være en del av naturen, som kontrast til hverdagens industrielle kroppserfaring, eller som barrierebrytende i forhold til de første dages omstilling til kulda og landskapet? Kanskje er det også denne habituelle erfaringen som gjør at de setter sånn pris på inuittene eller andre innfødtes levesett i natur, fordi de ser at dette er et levesett basert på habituelle handlinger.

4.5 Personlige erfaringer

Ut i fra hvordan materialet ”snakket til meg”, dukket denne store kategorien ”Personlige erfaringer” opp som en hovedkategori. Dette fordi mange av informantenes beskrivelser gikk på nettopp slike personlige mentale og fysiske mestringsbeskrivelser. Etter å ha analysert informantenes beskrivelser har følgende underkategorier kommet fram, som alle går på personlige opplevelser eller erfaringer: Personlige opplevelser og verdier, underveis og utilgjengelighetsfølelsen, tilfredsstillende ved å mestre situasjoner og tilstander, fysisk kroppsbeherskelse og opplevelser rundt hjemkomsten. På bakgrunn av informantenes beskrivelser har jeg altså endt opp med nettopp disse undergruppene, ettersom det var dette som ble beskrevet som mest verdifullt. Min hensikt er nå å beskrive hver av disse underkategoriene som alle går på informantenes erfaringer, mestring og kroppstilstander underveis på turene, og drøfte utsagnene på bakgrunn av relevant teori.

4.5.1 Personlige opplevelser og verdier

En av informantene mine beskriver at når man går slik på ski dag etter dag, vil man alltid ha sine egne tanker og følelser med seg i hodet. Følelsen av egentlig ikke å tenke på noe som helst, eller å ha funnet roen i eget sinn er noe av det som går igjen hos flere av mine informanter når de snakker om turene sine. Det å bare få være tilstede virker som en gjennomgående felles erfaring, som alle mine informanter beskriver som en befriende tilstand når de er underveis. Mange hadde sett for seg på forhånd at når de kom av gårde på turen, så skulle de tenke over livet sitt, planlegge fremtiden, eller løse hverdagsproblemer mens de gikk, for da hadde de all verdens tid til å tenke, men slik gikk det ikke for de fleste. Flere opplevde at de begynte å tenke på samme tema kanskje ti dager på rad, men så ble det bare borte, de tenkte ikke på noen ting, og denne følelsen blir beskrevet som befriende, enkel og rolig.

”Det er mange ting man går rundt å ”drar på,” som man bare må legge bak seg, for det er masse som skjer hjemme som du ikke kan ta med deg på tur. Så etter noen dager så fikk jeg en sånn åpenbaring, at oiii, jeg tenker jo ikke på noe som helst, jeg bare er her! Og det var en utrolig god opplevelse! ... Det var et enkelt liv da, det er nok kanskje dette enkle livet som er så bra. Det er veldig tilfredsstillende, siden jeg vet hva dagen skal bringe. Du får veldig enkle verdier etter hvert, og setter pris på den lille marsipanbiten du spiser.” (Sigrid)

Denne kontrasten til den travle hverdagen, det at man får lov til å leve et enkelt liv her og nå, blir beskrevet som en vesentlig del av det å ha det bra på tur. Mange som har skrevet bøker eller holdt foredrag om friluftslivsopplevelsene sine, trekker fram kontrastene til hverdagen som noe av det beste ved å være på langtur, beskrivelser av ro i sinnet, fri til å tenke, eller ”styrketreet i skogen som gir henne gode råd”, er blant Randi Skaug sine illustrasjoner (Skaug, 2010), som hjelper henne å se naturens skjønnhet og finne gleden i hverdagen. *”Godfølelsen treffer meg i hjertet. Jeg slår ut med armene og omfavner naturen. Den utfordrer sterkt og skuffer aldri”* (ibid.:185). Ut i fra mitt materiale og annen friluftslivslitteratur kan det altså se ut til at disse og lignende beskrivelser er noe av hovedgrunnen til at ekspedisjonsmennesker drar av gårde på lange turer igjen og igjen. Kanskje går de inn i en hverdag der de er mer i ett med seg selv og sin omverden, enn det de er hjemme? Ekspedisjonskvinnene i boken Baffin Babes beskriver denne mentale frihetsfølelsen slik: *”Vi lever i total frihet samtidig som vi er isolert i vårt eget lille univers. Jeg liker følelsen. Når støy og forstyrrelser minimeres, skapes oversikt og fokus i hverdagen. Jeg kommer lettere inn i en mental flow”* (Olsen et al., 2010:84), i sin bok fra deres ekspedisjon over Baffin Island. Mens mine informanter Ida og Eva beskriver denne følelsen av å være til stede her og nå, som en fantastisk del av sine turopplevelser på denne måten:

”Jeg føler at jeg er mye mer tilstede i mitt eget liv. Det som skjer her og nå er det som er viktig, det som skjer om noen dager det spiller liksom ingen rolle. Det tror jeg er det beste med å være på tur, at det gir en veldig frihetsfølelse. (...) Jeg føler meg veldig naturlig, det kjennes nesten som om jeg er en del av naturen når jeg er på tur.” (Ida)

”Det å få lov til å være uten mail, uten mobil, uten den biten der..., bare få lov til å være i sitt eget hode, det var helt fantastisk... Jeg har aldri vært borti det før, at jeg koblet helt ut. Jeg kan egentlig ikke beskrive den følelsen noe bedre enn at jeg har aldri levd så her og nå!” (Eva)

Disse jentene viser at det å sette pris på hver eneste dag og hver eneste time underveis på tur er viktig for å oppleve den såkalte frihetsfølelsen. Det er det som skjer her og nå som er viktig for dem, og i følge ekspedisjonsjentene Baffin Babes er det noe av nøkkelen til en vellykket ekspedisjon, at man klarer å nyte øyeblikkene, istedenfor å mase videre for å nå dagens mål, eller se hva som viser seg rundt neste fjell, eller over neste morenerygg. *”Jeg innser enda sterkere at det handler om å nyte øyeblikket. For det er HER alt er på det sterkeste, minnene er vakre, men stunden her og nå er vakrest”* (Olsen et al., 2010:228). Eller som den nålevende kjente

eventyreren Stein P. Aasheim beskriver i sin bok "Eventyrlige reiser": "Det var det å legge skisporet som var målet. Ikke å se det ligge der. Det var fascinerende å gjøre det. Men ikke å ha gjort det" (Aasheim, 1993:7). Beskrivelser fra flere av informantene kan tyde på at dersom man klarer å være skjerpa, leve en dag om gangen og nyte øyeblikkene, så bygger man seg opp overskudd og er rustet til å takle eventuelle vanskelige situasjoner bedre.

"Jeg synes at det å være på tur har en høy egenverdi i seg selv. Det å få et brudd fra hverdagen, du har ikke så mange bekymringer og du får lov til å bruke kroppen din, du får lov til å bruke den energien du har på en måte, det er det beste. Det å bare være! Det er stille og det er flott! (...) Det er liksom bare det å være der, være tilstede, kontrasten fra hverdagslivet, og det at det er så enkelt da. Du har veldig lite i forhold til hjemme. Det er ikke skal jeg ta det, eller det parett med ski, du har bare det du går med, og det er veldig enkelt. Du trenger ikke gjøre så mange valg. Så det er den friheten man har som gir mening, det å få lov til å være ute og være i en vakker natur!" (Kine)

Det kan tyde på at mange føler en type frihet ved å være på tur, som de ikke opplever hjemme. Jeg mener at det Kine beskriver her oppsummerer mine informanters følelser rundt det å finne en indre ro på tur, som gir dem en spesiell frihetsfølelse.

4.5.2 Underveis og utilgjengelighetsfølelsen

Nært knyttet til det jeg har beskrevet over, som personlige opplevelser og verdier, ligger underveis og utilgjengelighetsfølelsen. Dette er en tilstand mange av mine informanter reflekterer over etter at de har vært av gårde på tur i en lengre periode. Etter ca. én uke på tur virker det som om mange får denne følelsen av utilgjengelighet, det at du har mulighet til å være på tur lenge og at det ikke er noe du nødvendigvis skal rekke til en hver tid, blir beskrevet som befriende. Det virker som om det er denne kontrasten til hverdagen, ved at de står friere enn hjemme til å ta valg og til å disponere dagene sine, som oppleves så fritt. Mange av informantene mine hadde et ønske om å dra på en lang skitur uten å treffe så mange folk, og de ønsket å gå en tur fra A til B, hvor det var selve turen, følelsen av å være underveis, som var i fokus, ikke nødvendigvis å nå fram til målet, eller "punkt B".

"Vi begynte å tenke på å gjøre en lang tur fra A til B, og personlig hadde jeg lyst til å være litt utenfor tilgjengeligheten. Så det har vært litt sånn drivkraften min på noen av de siste turene, for det er så mye i hverdagen med telefoner og e-poster..., så da er det fint å dra et sted der ingen får tak i deg, bortsett fra på satellittelefon, og den kan du jo skru av. Alle har aksept for at du ikke er tilgjengelig. Så vi hadde lyst til å gå fra A til B, vi hadde

lyst til å gå en lang tur, gjerne litt øde, og da er det jo klart at Antarktis oppfyller disse kriteriene i stor grad. Og så hadde vi lyst til å gjøre noe ikke alle andre hadde gjort. (...) Etter 14 dager regna jeg ut at hvis vi holdt dette tempoet så trenger vi 161 dager, og så hadde vi bare 52 til rådighet, så da ble konklusjonen ganske klar, at dette klarer vi ikke. Men vi hadde jo ikke reist dit for å dra hjem igjen så fort, vi hadde reist dit for å ha en lang skitur, så vi fortsatte bare å gå... Og nådde da Sydpolen etter 52 dager! Det er da det er viktig å ikke ha Sydpolen som det viktigste målet, men det å være på tur lenge. Fordi, hadde vi hatt Sydpolen som vårt viktigste mål, så hadde vi gitt opp, det er jeg helt overbevist om. Men vi trives med å ligge i telt, og fyre primus, og se på flott natur og slite, derfor fortsatte vi.” (Ronja)

Dette mener jeg viser at det er det å være underveis som er hovedmålet til disse kvinnene. Alle informantene har på ulike måter tatt opp dette temaet, som en viktig faktor for å lykkes.

Informantenes beskrivelser viser at man må trives med å være på tur, sove i telt, spise ensformig mat, nyte naturen og slite, og ikke minst må man kunne glede seg over turen selv om man ikke kommer akkurat dit man hadde tenkt. Målet er selvsagt viktig for alle som planlegger denne type turer, og jeg tror alle vil jobbe hardt for å nå det, men som mine informanter påpeker, må man også kunne glede seg over hver dag på tur underveis til dette målet, og være forberedt på at uforutsette ting kan skje som gjør at du ikke når målet, ellers blir nok ikke totalopplevelsen så bra. Flere av mine informanter har også opplevd å måtte snu før selve målet, men istedenfor å bli hentet ut da de skjønte at de ikke kom til å klare selve målet, valgte de å legge om ruta, slik at de fikk utnyttet hele det ”tidsvinduet” de hadde satt av til å være på tur. Dette viser at selv om man ikke kommer så langt som planlagt, eller dersom man må benytte seg av en plan B eller legge om ruta, så finner disse kvinnene likevel en glede ved det å være underveis på tur. Det tror jeg er grunnen til at de trives på slike turer, og planlegger nye turer i samme sjanger. Kaja oppsummerer denne underveisfølelsen slik: *”Følelsen av å være underveis er viktig for meg, at turen ikke bare er fra A til B, men at det er alt det som skjer i mellom som er så flott.” (Kaja)*

4.5.3 Personlige opplevelser og underveisfølelsen som ”Levd kropp” med Intensjonalitet

På bakgrunn av fenomenologisk teori vil jeg nå knytte mine informanters beskrivelser av sine personlige opplevelser og deres underveisfølelser til fenomenologiens ”levde kropp” med intensjonalitet, samt den habituerte kroppserfaringen. Kanskje er det de intensjonale handlingene, altså når kroppen er helt og holdent rettet mot deres livsverden underveis på tur, og de kan fokusere på underveisfølelsen, eller egne opplevelser, som er det disse kvinnene søker. Når

situasjonene de opplever ute på ekspedisjon kjennes som en del av kroppen deres i måten de responderer på de ulike situasjonene de møter, da er deres handlinger intensjonale. Kanskje er nettopp noe av det disse kvinnene søker, erfaringen av intensjonalitet ved at kroppen ”svarer på naturens tiltale”, som Tordsson (2003) beskriver det, ved at kroppen er rettet mot naturen, og ”vet” hvordan den skal handle i ulike situasjoner. Fenomenologiens intensjonalitetsbegrep viser nettopp til at vi som mennesker allerede har en umiddelbar oppfatning av omgivelsene rundt oss, vi er altså rettet mot verden (Rasmussen, 1996). *”Intentionaliteten absorberer det fremmede og forskjellige, den annullerer dets fremmedhet og forvandler det til det kendte og samme”* (Zahavi, 2007:73-74). Mennesker er derfor intensjonale ved at vi erfarer meninger i det fenomenale feltet, eller på bakgrunn av våre førbevisste levde erfaringer (Van Manen, 1990). De tingene eller personene vi umiddelbart og ubevisst erfarer eller omgås i vår livsverden, blir umiddelbart gitt indre mening på bakgrunn av våre tidligere erfaringer. En levd kropp er en kropp med mange erfaringer, og kan på bakgrunn av disse gi mening til den livsverdenen den befinner seg i. Ekspedisjonskvinnenes reaksjoner på værskifter ved å kunne kle på seg effektivt, reagere og ha riflen klar dersom isbjørn skulle dukke opp, eller å slå opp teltet raskt og ha gode rutiner i dårlig vær, er eksempler på intensjonale handlinger hos mine informanter. De handler ubevisst, og beskriver at mye av det de foretar seg underveis på tur, skjer ”automatisk” etter hvert som de kommer mer og mer inn i dette turmodusset, og at det er dette de setter så stor pris på ved å være på tur. Det å bare være, og handle deretter på naturens premisser, og det å leve i *naturens flow* (Arnold, 1979) og beherske elementene, er beskrivelser som viser at informantenes handlinger er umiddelbare reaksjoner på bakgrunn av tidligere erfaringer. Kanskje kan denne følelsen av ”å ikke tenke på noe” ha noe å gjøre med at kvinnenens indre og den ytre verden har nærmet seg hverandre radikalt. Dette kan knyttes til de fenomenologiske begrepene ”immanens” eller ”inner self” og ”transendens”, som betyr menneskers indre og ytre, eller oversanselige, forståelse av verden (Matthews, 2002). *”Merleau-Ponty rejected the Bergsonian idea of a deep ”inner self” which is the ”real me””* (ibid.:4). Informantenes beskrivelser av ”at de bare er”, og at de ”ikke tenker på noen ting”, kan tyde på at det er overensstemmelse i deres *”indre selv”*, eller deres *”ekte jeg”*. Disse indre og ytre dimensjonene er fenomenologisk sett alltid koblet sammen, men ut i fra mine informanters beskrivelser, mener jeg denne transendentale og immanente forståelsen av verden, er knyttet veldig tett sammen, de flyter i hverandre.

Frihetsfølelsen blir av flere av mine informanter beskrevet som noe av det mest verdifulle ved å være underveis på tur-ekspedisjon, noe jeg med et fenomenologisk blikk ser på som naturlig livsverdensnært. Beskrivelser som ”jeg følte meg som en del av naturen”, ”en indre ro”, eller ”jeg har aldri levd så her og nå”, viser til en naturtilknytning blant disse informantene, som jeg mener kan knyttes rett opp mot fenomenologiens ”existential meanings”, som Arnold (1979) beskriver det.

”Existential meanings in movement refer to those meanings that ‘stand out in’, relate to and are a part of a person’s individual existence as a result of his involvement in movement situations within the world. (...) As an existent they are distinctly and peculiarly ‘mine’”
(Arnold, 1979:38).

Denne eksistensielle meningen er altså en unik og uerstattelig erfaring, som i følge Arnold (1979) er individuelt eksisterende, på bakgrunn av individets engasjement i sine handlinger i verden. Denne meningsformen kan finne sted i alt fra møte med andre mennesker til sport eller friluftslivssituasjoner, og kan beskrives som de beste øyeblikkene i et menneskets liv eller som de beste overraskelsene en kan få (Arnold, 1979). Mine informanter legger vekt på personlige opplevelser og verdier underveis på turene sine, som følelsen av å være fri for tanker, å leve et enkelt liv, følelsen av å være tilstede i sitt eget liv der og da, frihets- og naturlighetsfølelsen ved å være i naturen så lenge, og følelsen av å koble av som brudd fra hverdagens stress og mas. Disse verdibeskrivelsene vil jeg knytte til de eksistensielle meningene som går på ”freedom and aloneness”, ”self mastery and self-fulfilment” og ”unity with self and nature”, som Arnold beskriver noen av sine dimensjoner av existential meanings. (ibid.:43). Her kommer han med eksempler på at grunnen til at mennesker driver med sport er friheten man finner i de ulike kroppslige utfoldelsene, eller at grunnen til at noen driver med ”mountaineering” er at *”you take complete responsibility for your own life. (...) Mountaineering is more a quest for self-fulfilment than a victory over others or over nature. The aim is to transcend a previous self...”* (ibid.:43). Denne selvoppfyllende følelsen ved å overskride ditt tidligere selv, ved å kjenne på nye følelser ved det å være i og en del av naturen, som alle mine informanter legger vekt på slik jeg tolker dem, er det som ligger i denne eksistensielle frihetsfølelsen. Det kan tyde på at Arnolds erfaringsbeskrivelser rundt ”existential meanings”, er en av de største grunnene til at disse kvinnene søker dette vinterfriluftslivet, ettersom alle fremhever disse personlige opplevelsene og verdiene som nevnt over, som så verdifulle ved å være på tur-ekspedisjon.

Informantenes beskrivelser av "det å finne en indre ro på tur", og at "det å være på tur har en høy egenverdi i seg selv", eller at "det er den friheten man har, som gir mening", mener jeg også kan knyttes til Heideggers begrep "being-in-the-world" (Heidegger, 1962). Merleau-Ponty har lånt dette begrepet, og bruker det for å beskrive at den levde kroppen er senter for å skape mening i sin livsverden, eller for å føle seg hjemme i sin verden.

"Merleau-Ponty claims that the lived body is the central medium to grasp meaning in the life-world, or in being-in-the-world, as he puts it. (...) and refers to an ontological structure, fundamental to the indissoluble reciprocity in human being, the reciprocity between the human being, the world, and the relationship of "being-in". (Løndal, 2010:13)

Den levde kroppen er ut fra Merleau-Ponty altså en kropp som forstår sin verden, og ved å føle en tilhørighet ved sin væren i verden, eller ved å føle en slags "hjemmevant væren-i-verden", er kroppen harmonisert med den verden den lever i. Det samspillet mine informanter beskriver mellom seg selv og naturen, ved at de finner en indre ro ved å være i naturen og ikke tenker på noen ting, eller ved at de nyter stundene "her og nå" og føler seg i ett med naturen, altså forholdet mellom individet og omgivelsene, kan forstås som viktige meningsstrukturer ved personens væren i verden. Informantene beskriver følelser som tyder på at de ikke bare er i ett med naturen, men også i ett med seg selv, som impliserer ulike "homelike ways of being-in-the-world", som Fredrik Svenaeus (2000:115) karakteriserer kroppens meningsstrukturer i forhold til helse. Han beskriver ulike helsetilstander som ulike måter å være hjemme i verden på, som jeg mener kan sammenlignes med mine informanters beskrivelse av å være "hjemme" i denne polare verdenen, ved at man erfarer sin kropp og dens omgivelser ulikt i forhold til sin situasjon i verden. Liv Arnesen har beskrevet en slags "homelike being-in-the-world" erfaring på en meget beskrivende måte i sin bok fra sin Sydpolenekspedisjon: "Det gikk et par uker før jeg gled inn i naturen, før de hvite viddene krøp inn under huden på meg, før jeg fant roen og begynte å puste på en annen måte" (Arnesen, 1995:122). Videre skriver hun; "Jeg får mer og mer kontakt med intuisjonen, eller er det kanskje bare med meg selv, etter hvert som jeg er underveis" (ibid.:89). Disse sitatene er gode eksempler på både overgangen fra den barrierebrytende til den habituelle kroppserfaringen, som beskrevet tidligere, og på en hjemmevant "being-in-the-world" tilstand.

4.5.4 Tilfredsstillelsesfølelsen ved å mestre situasjoner og tilstander

”Å få til” er viktig uansett hva man driver med, det er viktig for selvtilliten og for å kunne utvikle seg videre innen for eksempel dette vinterfriluftslivet, informantene mine kaller dette ”mestring”. Flere av informantene påpeker at kroppen trenger å kjenne at den mestrer, ellers tror de ikke at de ville ha fortsatt å bedrive aktiviteten. Når det gjelder mestringsfølelse på lengre skiturer kan det tyde på at både mestring av ulike situasjoner, mestring av været og kulda, eller mestring av egne tanker, er viktig for mine informanter. Jeg spurte alle kvinnene om hvordan de opplevde elementer de måtte ta stilling til underveis, som vær, kulde, redsel eller andre situasjoner, og de fleste svarte med utsagn som ”det er mestringsfølelsen ved å fyre primus i teltet og teltet brenner ikke ned”, ”det hjelper jo så lite med redsel”, ”det å mestre de forholdene man blir stilt ovenfor er viktig”, eller ”den første uka kjenner man veldig på kulda, men så akklimatiserer man seg og fikser det”. Dette sier meg at mestring, enten det gjelder redsel, primusfyring, værforhold eller kulde, er en viktig del av turene deres. Alle informantene mine trekker fram mestringsfølelsen i større eller mindre grad. Jeg ser at for de av informantene mine som har planlagt turene sine selv og vært på private turer, så går mestringen mye ut på å planlegge turen godt nok, slik at du er rustet og forberedt for en hver situasjon, samt å ta de riktige valgene underveis, eller å kjenne at du mestrer den kompetansen som kreves av deg for å gjennomføre ekspedisjonen. Kine og Irene beskriver følelsen av å mestre de situasjonene de blir stilt ovenfor, og vite at de kan stole på sin egen kompetanse slik:

”Jeg har på en måte bygd opp kompetansen min. Jeg liker å ha kontroll, å føle at jeg mestrer det jeg skal gjøre, fordi det er jo ingen som kan hjelpe deg hvis det blir dårlig vær og storm. Du har jo nødpeilesender og satellittelefon, men du har ingen garanti for at de signalene går igjennom. Så jeg har på en måte bygd opp kompetansen min, til å kjenne at nå er jeg klar for noe nytt! (...) For meg er det også det her å planlegge at man skal på tur, for da skaper man seg så mange forventninger. Og hvis man har tenkt på mest mulig, og vært gjennom flest mulig situasjoner, så er du litt bedre rusta til å mestre det, når du kommer i dem. Så jeg tenker at den tiden før turen er jo også spennende, den tiden før du setter beina der du skal ta på deg skiene. Den dagen du kjører scooter eller får transport inn til startstedet er det jo et rimelig høyt spenningsnivå... Hvis man hadde målt det tror jeg det hadde vært høyere enn når man ligger i en storm på en måte. For da har man så masse forventninger, og så vet man ikke helt hva man går til.” (Kine)

”Det er noe med å være i situasjonen, og fokusere på det som er akkurat der og da, og beherske det. Det er jo ålreit å vite at man har kompetanse til å beherske de utfordringene

som måtte komme, og være trygg på det. Og når man faktisk har klart å bruke kompetansen på riktig måte og kommet seg gjennom det som har vært skummelt eller farlig, så er det jo i ettertid ålreit å se at man mestrer det, men jeg tenker kanskje ikke så mye over det der og da. Men det er kanskje noe av drivkraften i forkant, at jeg mener selv at jeg har kompetanse til å gjøre denne turen, i kraft av den jeg er og de erfaringene jeg har. Og det er jo tilfredsstillende å se at man klarer det.” (Irene)

Videre beskriver Ida, som også har vært på en privat planlagt ekspedisjon følelsen av å mestre redselen, som en følelse som på en måte aldri kan ta overhånd. Det er bare noe en er nødt til å mestre, og som man også mestrer dersom man er godt forberedt. Jeg mener disse utsagnene viser at dersom du velger å dra på en slik type tur alene, så er du kompetent og har satt deg inn i mulige risikosenarioer på forhånd. Mange av de som hadde vært på private turer reflekterer en del over mestring av redselsfølelsen, som en følelse eller en tanke, som man bare er nødt til å mestre for at ikke situasjonen skal komme ut av kontroll, og de reflekterer rundt håndtering av ulike risikofylte situasjoner på en rasjonell måte. Mens dette er noe deltagerne på guidede turer ikke har reflektert like mye rundt, ettersom de har med en guide, som til en hver tid tar avgjørelser rundt slike situasjoner, og på en måte har hovedansvaret for at alt går risikofritt. Her beskriver Ida det jeg tror mange som er på private turer opplever, nettopp det at redselen ikke kan ta overhånd, og at det å kunne stole på de du går sammen med har enormt mye å si for sikkerhetsfølelsen.

”Jeg føler ikke at redselen noen gang tok overhånd, og det er jo veldig positivt, fordi den kan på en måte ikke gjøre det. Man er liksom bare nødt til å klare den situasjonen man står i der og da, og det er jo litt kjekt å vite at hvis jeg må, så klarer jeg det. (...) Og jeg føler at alle i gruppa kan mestre de ulike elementene, og vi stoler på hverandre.” (Ida)

Informantene mine som har deltatt på guidede turer beskriver også mestringsfølelsen som en viktig erfaring på ulike måter. Det som går igjen her er ulike erfaringer av å mestre det å bare gå og gå, det å lede resten av gruppen i dårlig sikt, eller å oppleve at utstyr som telt og primus fungerer bra og at primærbehovene deres blir ivaretatt. Dette er kanskje elementer som utøvere som har vært på mange lange turer på egenhånd allerede har lært å mestre, ved at de har erfart disse utfordringene mange ganger før, og vet at ting fungerer. Jeg mener at mestring og kompetanse går hånd i hånd, så neste gang disse informantene drar på langtur igjen, kanskje privat, så tror jeg de vil reflektere over nye mestringselementer. Man slutter jo aldri å lære nye ting, og jo flere turer man har erfaring fra jo bedre grunnlag får man nok til å mestre stadig nye situasjoner, som igjen kan gi en god selvfølelse. Sara beskriver at hun opplever mestring ved at

hun kan gå på ski dag etter dag uten å bli utslitt, og ved at hun kan håndtere en primus inne i teltet sitt, og at alt dette går veldig bra, mens Nora beskriver en av sine mestringsfølelser slik:

”...det begynte å bli whiteout og vi så nesten ingen ting, men jeg måtte jo bare gå foran. Og så gikk jeg to økter foran, og det gikk bare så utrolig bra. Det var jo litt slitsomt å gå først, men så gikk det jo så bra å navigere, og det fikk jeg et skikkelig løft av. (...) Da var det ekstra godt å snu seg, og se at det var en lang og fin rekke bak meg, det var en god mestringsfølelse. Det er jo bare å gå, og følge etter kompasset, og det er en god følelse å få det til og mestre det. Det å føle at man betyr noe i gruppa og kan bidra positivt, det er viktig for selvfølelsen.” (Nora)

Ut i fra beskrivelsene over tror jeg det å mestre de utfordringene man blir satt overfor, som å lede en gruppe i whiteout for første gang, gir et enormt løft i både selvtillitt og trygghet, som igjen fører til at vedkommende kanskje etter hvert vil søke nye utfordringer dersom det oppleves som vellykket. Slik mine informanter beskriver sine opplevelser av mestring på ulike måter, tror jeg alle har blitt satt på ulike prøver og fått testet sine kunnskaper, på sine ulike turer. Og ut i fra beskrivelsene tror jeg også alle lærte noe av det de mestret, som fører til at de vil fortsette å utvide sin friluftslivshorisont, dra på nye turer og oppleve ny mestring.

Når det gjelder mestring av kulda kan det se ut som om den er noe ulikt fra person til person. Noen opplever at første dagen, eller første uka er litt tøff, fordi kroppen trenger å akklimatisere seg i forhold til kulda, mens andre mener at det bare er å løpe en runde rundt teltet, så er ikke kulda noe tema lenger. Her er to ulike eksempler på hvordan informantene mine takler kulda på tur, og disse to eksemplene representerer variasjonen blant disse kvinnenes beskrivelser av det å fryse på tur.

”Første døgnet synes jeg alltid at kroppen er frossen, for kroppen min trenger å akklimatisere seg. Så jeg kjenner at første døgnet fryser jeg som bare det når jeg går og legger meg altså, og så har jeg ikke så store problemer med det etter hvert.” (Eva)

”Det er de mest grunnleggende behovene man vil sørge for at man har i orden da. Og er du kald når du skal legge deg så får du løpe deg en tur rundt teltet og gå på do, så blir man varm igjen. Så jeg tenker at det er noe man bare sørger for da, og da trives man og har det bra på tur.” (Kine)

Det kan virke som om kulde og kroppstemperaturer på tur er veldig individuelt, og varierer avhengig av hvor de har vært på tur, hva slags vær de har hatt og områdenes ulike klima.

4.5.5 Fysisk kroppsbeherskelse

”Det er det å gjøre noe så fysisk krevende, å bruke kroppen som er så fantastisk, det er rett og slett helt utrolig!” (Sara) Fysisk form og det å få til et kroppstungt arbeid var noe alle mine informanter tok opp som en positiv del av turopplevelsen. De fleste var opptatt av betydningen av å være i god form og fysisk forberedt på turen. Å dra på slike turer krever mye fysisk, ved at man går på ski i åtte til ti timer om dagen i et krevende terreng, og man drar med seg en pulk på 50-100 kilo. I følge disse kvinnene krever dette både mye trening i forkant av turen, men også stå-på-vilje underveis. Flere av mine informanter forteller at de i forkant av turen gledet seg til å presse kroppen fysisk. De gledet seg til å bli fysisk slitne, som en kontrast til hverdagens mere mentale slit. Flere av informantene beskriver også at de på tur blir slitne på en helt annen måte enn hjemme, og at det er deilig å bruke kroppen fysisk hele dagen, istedenfor å sitte på en kontorstol og bli sliten i hodet. Noen av kvinnene trekker også fram denne kontrasten til hverdagens psykiske slit, som en god følelse underveis på tur. Mange blir stilt ovenfor teoretisk krevende oppgaver hjemme. Derfor mener flere at det er veldig tilfredsstillende å oppleve fysisk mestring når de er på tur. *”Selv om jeg er skikkelig sliten innimellom, så er det på en helt annen måte. I hverdagen er jeg nok mer sliten i hodet enn fysisk sliten. Men det er jo kontrastene som er så bra,”* forteller Kine. Noen er også overrasket over at det de trodde skulle bli utrolig tungt og slitsomt, gikk mye lettere enn forventet, og det tror jeg har noe med forberedelsene deres å gjøre. Alle mine informanter var nok godt forberedt på å dra en pulk på sin egen kroppsvekt og vel så det, etter beskrivelsene av dekktreningen og annen trening i forkant å dømme. Det viser seg altså, ut i fra mitt materiale, at alle mine informanter opplever fysisk mestring underveis på turene sine.

”Noen dager gikk jeg bare å tenkte at jeg er så utrolig heldig. Ikke bare heldig som kan gjennomføre denne turen økonomisk og tidsmessig, men også fysisk og psykisk, at jeg faktisk har muligheten til å gå her og glede meg over dette fantastiske landskapet. (...) Min drivkraft for denne turen var blant annet at jeg ville teste om jeg klarte det. Jeg gledet meg til å se hvor mye jeg tålte og teste mine fysiske grenser. Jeg synes det er utrolig tilfredsstillende å mestre fysisk krevende utfordringer, ettersom jeg i min hverdag ofte blir stilt ovenfor teoretisk krevende oppgaver.” (Nora)

Det viser seg at de fleste verdsetter det å slite og dra tungt på tur, som en kontrast til hverdagen. Denne fysiske dimensjonen er jo en stor del av denne type turer, ettersom man er avhengig av å forflytte seg med tung pulk hver dag, og det virker som om flere av disse kvinnene har erfart fra tidligere turer at dette er noe de mestrer. At de har de kvalifikasjonene som trengs enten fysisk eller mentalt, for nettopp å klare å presse kroppen til å gå langt og dra tungt i flere uker i strekk.

”Det jeg lærte av denne turen er at man kan presse kroppen utrolig mye. Det er helt vanvittig hvor mye man bare kan gå. Jeg lurer på hvor lenge man egentlig kan holde på å bare gå, kommer den morgenen hvor man ikke orker å stå opp lengre?” (Ronja)

På denne turen presset Ronja og hennes turvenninne seg maksimalt, de gikk lange dagsetapper og hadde nesten ingen hviledager, likevel beskriver hun denne fysiske prestasjonen, som jeg mener det er, med glede og entusiasme. Dette viser at hun var godt forberedt på å slite hardt, og at hun trives med å presse kroppen. Det kan tyde på at flere av disse kvinnene opplever et kick ved det å kjenne at de behersker disse fysiske anstrengelsene. Baffin Babes jentene beskriver følelsen ved at *”... velger jeg riktig vei, fylles årene mine av en lykkerus – det er det kicket jeg er ute etter”* (Olsen et al., 2010:185). Det er altså ved å dra tungt, velge riktig vei og ta de riktige avgjørelsene at utøverne oppnår denne lykkerusen eller kicket, som beskrives som viktige faktorer for en vellykket tur.

En annen dimensjon som beskrives av mine informanter i forbindelse med fysisk styrke, er det å dra en tung pulk etter seg i så mange dager i strekk. Dette er en kroppserfaring som de fleste ikke er vant til fra hverdagen sin. Selv om alle beskriver at de har trent spesifikt med dekk på slep, for å venne kroppen til å trekke tungt, men likevel blir den første uken beskrevet som litt tung og uvant. Men etter hvert blir det bare en vane å spenne på seg skiene hver morgen og koble seg til pulken, forteller de. Flere av mine informanter beskriver pulken som et fantastisk hjelpemiddel, som gjør det bra å være på tur. Nora beskriver sitt forhold til pulken slik:

”I starten virket pulken veldig tung, men etter hvert så er pulken bare der, den henger liksom bare bak deg og er blitt en vane på en måte. Så etter hvert syntes jeg ikke det var noe problem. Det var noen ganger sånn at man tok av pulken i pausen og gikk litt fram og tilbake, og da fikk jeg en følelse av at det var noe som manglet på en måte.” (Nora)

Dette viser at kroppen venner seg til å trekke tungt, og at fysisk styrke på slike turer har betydning for opplevelsen. De fleste beskriver dette som en del av den gode følelsen ved å presse kroppen og være tilstede i eget liv. Børge Ousland beskriver også denne følelsen av å kjenne på kroppen at den fungerer i elementet, i sin bok ”Alene over Antarktis.”

”Det var greit å gå. Jeg var på vei tilbake til den selvforsynte cellen hvor pulken og jeg var ett. Som en snegle med sitt sneglehus var forholdet mellom pulken min og jeg. (...) Det var en stor tilfredsstillelse å være uavhengig av alle verdener, luksus og sivilisasjon” (Ousland, 1997:95).

Dette sier mye om hvor nært knyttet man blir til sine ”hjelpemidler” underveis, og hvor mye man verdsetter å kunne dra med seg alt man trenger for å være trygg i dette vinterfriluftslivet.

4.5.6 Mestring og fysisk kroppsbeherskelse som ”Levd kropp”

Begrepet mestring blir beskrevet og utdypet på flere ulike måter av mine informanter. Det virker som om det å mestre ulike situasjoner underveis på turene deres, som det å mestre elementene som bre, vær, storm, whiteout, og kulda, eller det å mestre navigering i dårlig sikt og kjenne at deres kompetanse er tilstrekkelig, var viktige erfaringer for alle mine informanter på ulike måter. Det å føle at man har kontroll og at man fikser de utfordringene man blir stilt ovenfor, mener jeg kan sammenlignes med Merleau-Pontys fenomenologiske begrep ”I can!” (Merleau-Ponty, 1994). Informantenes beskrivelser av at de føler seg kompetente til å mestre det naturen krever av dem på slike ekspedisjoner, viser at de føler et slags ”jeg kan”, ved det de driver med. Disse beskrivelsene ”... *sætter os omsider i stand til at forstå motorikken utvetydigt som en oprindelig intentionalitet. Oprindeligt er bevidstheden ikke ”jeg tænker at”, men ”jeg kan”*” (Merleau-Ponty, 1994:91). Bevisstheten er altså et ”jeg kan”, ettersom vår motorikk og våre handlinger er intensjonale, altså umiddelbart rettet mot noe. Mine informanter beskriver ulike opplevelser av mestring på bakgrunn av at de har bygd opp sin kompetanse gjennom flere år med friluftslivsaktiviteter, slik at de skal beherske de ulike situasjonene de møter gjennom dette vinterfriluftslivet. De fleste beskriver et slags ”jeg kan”, for eksempel sier en av mine informanter at ”*jeg mener selv at jeg har kompetanse til å gjøre denne turen, i kraft av den jeg er og de erfaringene jeg har.*” Dette mener jeg viser at utøverens kunnskap er kroppsliggjort på bakgrunn av hennes tidligere erfaringer, hun beskriver en trygghet i egen kompetanse, som altså kan sammenlignes med Merleau-Pontys ”I can”-begrep. Liv Arnesen beskriver følelsen av sinnsro og mestring slik: ”*Jeg føler ingen angst, men registrerer en god spenning i kroppen. Det jeg føler mest av alt, er sinnsro. Har aldri følt meg roligere og tryggere, jeg føler veldig sterkt at jeg lever. Det er uhyre tilfredsstillende å mestre det jeg trodde var mulig.*” (Arnesen, 1995:87). Dette viser et ”I can”, istedenfor et ”I think”, som kanskje også kan beskrives som en slags ”homelike being-in-the-world.”

”It is through my lived body experiences that I come to know myself and take up my orientation in the world. It is in and through my body that I both become and individualize myself as an

embodied person” (Arnold, 1979:8). En levd kropp er altså en kropp full av ulike levde erfaringer, som ulike følelser, handlinger og meninger fra tidligere kroppslige engasjementer, og det er alle disse erfaringene som danner grunnlag for nye handlinger eller valg.

Ekspedisjonskvinnenes levde kropper er altså full av ulike friluftslivserfaringer, og på bakgrunn av deres tidligere turer skaper de seg nye mål og turdrømmer. De har ulike erfaringsbakgrunner og velger derfor ulike turmål, og opplever også turene ulikt, som sitatene fra deres personlige erfaringer over viser. Etersom det er jeg som lever ut mine egne handlinger, oppleves de som ”mine”, på grunn av de iboende opplevelsene som gjør meg til den jeg er (ibid.). Kroppen min er ut i fra fenomenologisk tankegang altså både et subjekt og et objekt, og jeg *er* kroppen min, på samme måte som jeg *bebor* rommet jeg befinner meg i (Rasmussen, 1996). *”På det fænomenale plan er egenkroppen umiddelbart tilgjengelig for det enkelte menneske. Den foreligger som et dynamisk potentiale, der er rede til at bevæge sig i en bestemt retning”* (ibid.:87).

Kroppsskjemaet er altså det førbevisste som er nedfelt i kroppen og som gir mennesket den umiddelbare ”instruksjonen” om hvordan man skal manøvrere seg eller handle i en hver situasjon, som beskrevet i teoridelen. Kroppsskjemaet er menneskets stil i sin egen kropps fysiske opptreden, som forteller kroppen hvordan den skal reagere (Rasmussen, 2006).

”What has been called the body schema is not a possession of the side of the subject but a structure-in-movement. We must keep things open on the side of the perceiver and the world, and seek our schema as arising within movement that crosses body and world, prior to the distinction between the two” (Morris, 2004:80).

Kroppsskjema er altså en bevegelig struktur av nye og gamle oppfattninger, som bygger bro mellom kroppen og den verdenen den handler i, og kroppsskjemaer kan kun bli til gjennom levende aktiviteter (ibid.). *”... the schema of perception is a dynamic phenomenon that appears in the intersection of movement, habit, development, and place”* (ibid.:34). Dette skjæringspunktet mellom bevegelser, vaner og sted, beskrives av flere av mine informanter, ved at de handler på bakgrunn av sine tidligere erfaringer som er nedfelt i deres kroppsskjema, knyttet til det stedet de befinner seg i, altså på ekspedisjon. En av mine informanter sier som sagt at det er viktig å *”være i situasjonen og fokusere på det som er akkurat der og da, og beherske det”*, og at *”det er ålreit å vite at man har kompetanse til å beherske de utfordringene som måtte komme”*. Dette viser at hun er relativt trygg på sine kunnskaper, og vet at hun kan mestre ulike situasjoner på bakgrunn av de habituelle handlingene som er nedfelt i hennes kroppsskjema.

Mestringsfølelsen ved å fyre primus i teltet uten at det brenner ned, det å mestre redselen og ulike

værforhold, som mine informanter beskriver over, er altså eksempler på habituelle handlinger knyttet til ekspedisjonsfriluftslivet.

Ved å bruke ulike redskaper dannes etter hvert vaner for hvordan de skal brukes, og de blir etter hvert en del av kroppen, da utvides individets kroppsskjema og verden (Bengtsson, 2006). Et godt eksempel på at redskaper kan bli til en del av kroppen til ekspedisjonsutøvere, er dette sitatet fra en tindebestigers beretning om sitt forhold til sin isøks:

”Tindebestigere kunne utvikle et stolt kjærlighetsforhold til sin isøks, som hadde vært hans trofaste følgesvenn og hjelper på mange turer. Isøksen kunne nok i det rette øyeblikk oppleves som noe mer enn et redskap, den kunne være en så integrert del av øvede brukerens møte med isen at den ble som en del av kroppen. Slik er det med redskap man har et kyndig forhold til. Grensene mellom utøver og redskap opphører. En oppdager ikke grensene før det oppstår et brudd, et feilslag eller at annet brudd i situasjonen”
(Grimeland, 2004:27).

Dersom man, som mine informanter har gjort, bestemmer seg for å krysse for eksempel Grønlands indre eller Antarktis på ski og med pulk, er det vesentlig at utøveren knytter seg til den verdenen av snø og is, som kommer til å omkranse henne de kommende ukene. Hun må være bevisst gjenstandene som ski, pulk og telt, og etter hvert som dagene går vil hun kanskje til og med føle at gjenstandene blir mindre og mindre konkrete, og mer og mer en del av henne selv, på samme måte som tindebestigeren og hans isøks. For eksempel er ski en ting alle disse kvinnene bruker når de er på ekspedisjon i disse polare landskapene. Skiene kan oppleves som konkrete ting for personer som ikke er vant til å gå på ski, mens for mine informanter som bruker dette som framkomstmiddel i mange uker i strekk, har tingkarakteren forsvunnet og skiene har på en måte blitt en del av deres kropp. På samme måte som skiene på en måte blir en forlengelse av beina til ekspedisjonsmedlemmene, kan også pulken oppleves på denne måten, ved at det blir en naturlig tyngde å ha på slep dag etter dag. Ut fra informantenes beskrivelser kjentes den i begynnelsen tung og uvant å dra på, men gjennom en lang ekspedisjon ble også pulken mer og mer en del av selve kroppen til hver og en av disse kvinnene. Som en av kvinnene beskriver det: *”etter hvert så er pulken bare der, den henger liksom bare bak deg og er blitt en vane”*, eller som Ousland skriver i sin bok: *”pulken og jeg ble ett”* (Ousland, 1997:95). Disse uttalelsene viser til at det har blitt dannet en vane i deres kropp. Pulken har gått fra å være en ting, til å bli et redskap de benytter seg av hver dag, til deretter å bli en del av selve kroppen. Fra den uvante følelsen av å gå med ski og trekke tung pulk hver dag, er dette plutselig blitt en spontan

bevegelse, og pulken er på en måte blitt en del av kroppen, den har blitt habituert i kroppene deres. *"The moving schema of perception is a habitual style of moving the body"* (Morris, 2004:47). Kroppsskjemaet er altså i konstant bevegelse, og etter hvert som ting eller handlinger blir kroppsliggjorte vaner, som i disse eksemplene med pulken, blir gjenstanden etter hvert habituert i kroppen.

Flere av kvinnene i mitt materiale beskriver også erfaringen av fysisk kroppsbeherskelse, som en tilfredsstillende og deilig følelse ved det å presse kroppen og dra tungt på lengre turer. Flere trekker frem at de føler seg privilegerte og heldige som har muligheten til å gjennomføre en slik ekspedisjon fysisk sett. Jeg vil trekke en parallell fra disse beskrivelsene til den eksistensielle meningen ved det Arnold beskriver under "existential movement meanings" som "challenge, excitement and power." (Arnold, 1979:46). Fridtjof Nansen beskriver i sine dagboknotater fra sin Grønlandskryssing i 1888, den tilfredsstillende følelsen av at øyne, hjerne og muskler jobber sammen og er forberedt på en hver hindring eller utfordring han skulle komme til å møte på sin vei (Nansen, 2003). Mine informanter beskriver denne følelsen av power ved at de nøt følelsen av fysisk slit, som en kontrast til hverdagens mentale slit, og at de kjente glede ved å oppdage hvor mye de kunne presse kroppen og bare gå og gå. Et av eksemplene til Arnold lyder som følger: *"The pleasure is in doing something difficult, something that extends your concentration and effort and resourcefulness without ever losing control"* (Arnold, 1979:47). Ut i fra disse sitatene ser jeg en parallell til mine informanters beskrivelser av det å nyte de fysiske utfordringene og aldri miste kontrollen. De kjenner seg kompetente og heldige som får oppleve disse ekspedisjonene, noe som nok kommer til å sitte igjen som eksistensielle meningsverdier av nettopp disse turopplevelsene.

4.5.7 Opplevelser av hjemkomsten

Alle mine informanter beskriver det å nærme seg slutten av en tur med ord som ambivalent, trist, rart, tomhetsfølelse, skuffelse, eller en dalende følelse. Da jeg spurte dem om hjemkomsten, eller hvordan det var å nærme seg slutten av en tur, svarte alle at det var noe av det verste ved å være på tur. Ingen ville hjem til hverdagen etter å ha vært så mange uker på tur, da var de i turmodus, rutinene satt, og alt fløt så bra. De fleste ville helst bare få en ny pulk, eller mer mat og fortsette

turen sin. Alle var fornøyde med å ha klart den turen de hadde planlagt så lenge, men på samme tid følte de vemod, fordi de ikke ville hjem.

”Når vi nærmet oss slutten av turen, så var det jo ingen av oss som ville hjem. Da var vi jo så godt inne i rutinene og vi var i god form, så da kunne vi godt bare ha fått et depot med mat og bensin og fortsatt å være på tur. (...) Da vi ble henta følte jeg meg veldig tom. Det var en veldig ambivalent følelse, og det har jeg opplevd tidligere også når jeg har kommet hjem fra lengre turer, at jeg ikke har noe å fortelle. Det må liksom synke inn først.” (Kaja)

Nora beskriver også denne følelsen av å være ferdig med en lang tur, ved at hun kjente en følelse av skuffelse komme over seg da hun stod på andre siden av den store breen og dyppet skiene i vannkanten. Helst ville hun bare få en ny pulk, snu, og gå samme vei tilbake over isen. Disse beskrivelsene går igjen hos alle mine informanter, og Irene ordlegger seg slik:

”Jeg husker da jeg gikk der og skjønte at vi kom til å nå målet vårt, da skjønte jeg ikke helt hva jeg drev på med. Jeg begynte å surre og stoppe opp, og jeg begynte å bry meg med å ta vekk is fra brillene, som jeg ikke hadde brydd meg med før... Jeg tror nok at jeg ubevisst ikke ville komme frem, og det viser jo at det er det å være underveis som er målet.” (Irene)

Kaja, Nora og Irene beskriver her følelsen av å komme frem til målet, eller det å nærme seg slutten av en lengre tur. De blir ukonsentrerte, vil helst bare fortsette og ingen ville gå ferdig de siste kilometerne. Jeg mener dette sier mye om hvor godt disse kvinnene trives med å være på tur, og at det faktisk er planleggingsfasen og selve turen som er høydepunktet, ikke selve målet. Dersom du har målet i enden som den store trofeen, tror jeg ikke man klarer å nyte hver dag på tur, slik som disse kvinnene beskriver. Ut fra informantenes beskrivelser, tror jeg ikke du er i stand til å dra på slike turer igjen og igjen, hvis målet bare er å krysse av i en bok at du har vært der. ”...gleden over å nå vestkysten var blandet med vemodigheten over at det hele var over. Plutselig var det bare minner tilbake” (Aasheim, 1989:155). Dette er Stein P. Aasheim sin beskrivelse av å nå målet, noe som forteller meg at de opplevelsene og det du sanser og erfarer underveis på en ekspedisjon, ikke kan måle seg med minnene. Det er altså det å være underveis som er det flotteste, skal vi tro mine informanter og eventyreren Aasheim.

4.5.8 Personlige erfaringer som "Levd kropp"

Ut fra et fenomenologisk perspektiv, ser jeg at alle disse beskrivelsene av personlige følelser, mestring av situasjoner, eller fysisk form underveis på tur som nevnt over, kan beskrives som utøvernes "levde kropper", med et livsverdensbegrep. Levd kropp forener, som nevnt i teorikapittelet, kropp og sjel med hverandre, det vil altså si at den levde kroppen er subjekt for alle erfaringer, og er alltid gitt mine egne opplevelshorisonter (Bengtsson, 2006). Den levde kroppen er altså min tilgang til verden, som alltid vil være ulik fra objektene eller andre menneskers opplevelser av verden. Kanskje er det de intensjonale handlingene til personene der og da, det at de handler intuitivt på bakgrunn av turerfaring i dette tilfelle, som egentlig er noe av den største tilfredsstillelsen til disse kvinnenes driv til slike lange vinterturer. *"The lived body, we could say, stands to lived space in an articulatory relation: (...) The lived body 'sums up' space as lived space"* (Morris, 2004:101). Informantenes opplevelser av levd rom, som beskrevet tidligere, må altså sees sammen med deres opplevelser av levd kropp, som beskrevet over som "personlige opplevelser", "underveisfølelsen", "mestring" og "fysisk kroppsbeherskelse".

Informantene mine beskriver at sansene deres åpnes, og at de tar til seg alle inntrykk, lyder og lys i større grad enn hjemme. Kanskje kan deres måte å sanse naturen på sammenfatte deres personlige erfaringer av både opplevelser, underveisfølelsen, mestring, og fysisk kroppsbeherskelse underveis på tur, som levde kropper. *"Den sansemæssige erfaring er både en oprindelig dialog med verden og en kommunikation mellem sanserne indbyrdes"* (Rasmussen, 1996:77). *"Ord, lyde og sansemæssige indtryk påvirker gensidigt hinanden i den omfattende associationsmængde og danner en fortløbende kæde, der led for led binder fortid, nutid og fremtid sammen til en meningsfuld helhed"* (ibid.:58). Informantene skaper altså orden i alle inntrykkene av ulike sanser ved å reflektere over det de opplever. Først skiller de ut sansene, for så å forene dem i sin bevissthet som kjente sanser, dette fører altså til at de etter hvert kan reagere og bevege seg i forhold til de ulike sansene, som er nedfelt i deres kroppsskjema. (ibid.). Ekspedisjonskvinnene beskriver som nevnt i kapitlene over hvordan de var åpne for alle inntrykk og sanser, og på bakgrunn av dette mestret de ulike situasjonene de ble stilt ovenfor, som snøstorm, whiteout, redsel og lignende. Dette er fordi oppfattelser og reaksjoner er sammensatt av inntrykk og sansekvaliteter, ved hjelp av assosiasjon, hukommelse og dømmekraft (ibid.), og ved at sansene skjerpes på slike turer, slik disse kvinnene beskriver, skjerpes også deres evne til å vurdere situasjoner på bakgrunn av dømmekraft. *"At "opleve natur" drejer sig netop om at tage*

alle de udtryk, symboler og kvaliteter, som naturen rummer, til sig og lade dem indvirke på sans- og følelsesliv” (Tordsson, 2006:79). Det er altså først når man lar inntrykkene kommunisere med oss, altså når vi er åpne for alle inntrykk, lyder og stemninger i naturen, at den enkelte kan finne en slags mening i sin tilværelse, i følge Tordsson (2006). Slik mine informanter beskriver at deres sanser åpnes og at de klarer å ta til seg alle stemningene naturen har å by på, samt kroppens fysiske og mentale tilstand, viser at de er kroppslig-sanselig integrert i den verdenen de lever i der og da. Deres levde kropp er altså i stand til å mestre naturens ulike krav på en slik ekspedisjon, ettersom de er rettet mot og handler i samspill med den verdenen de befinner seg i.

4.6 Erfaringer av samholdet i gruppa

Da jeg spurte mine informanter om hvordan de opplevde samholdet underveis på tur, fikk jeg fort et inntrykk av at dette var en sprikende kategori hos mine informanter. Etter å ha gått gjennom materialet mitt flere ganger, så jeg at denne samholdsdimensjonen var veldig ulikt beskrevet av de som hadde vært på guidede turer, kontra de som hadde planlagt og gjennomført turene sine på egenhånd. Ettersom det er et såpass stort sprik hos informantene når det gjelder dette temaet, velger jeg å dele kategorien inn i to typer gruppesamhold, de guidede og de selvstendige informanttypene.

4.6.1 Gruppesamhold på guidede turer

Tre av mine informanter har deltatt på såkalte guidede turer, og når det gjelder beskrivelser av samhold og samarbeid blant disse, er det mest fokus på samholdet i teltlaget, eller hvordan de fungerte som gruppe ettersom nesten ingen kjente hverandre fra før på de ulike turene. De beskriver lite eller ingenting rundt samarbeid, det å stole på hverandre eller å ta avgjørelser i fellesskap, men det er kanskje heller ikke så rart med tanke på at på disse turene er det med én guide, som fungerer som øverste leder og tar de fleste avgjørelsene underveis. Én nevner at det var greit å ha en guide som alltid hadde det siste ordet i en beslutning, og en annen nevner at likhet i fysisk styrke nok hadde vært en fordel, for å unngå sprik i gruppa og mye venting i pausene.

”Jeg hadde det utrolig fint i teltet mitt, og det er mye av grunnen til at jeg opplevde turen som så bra. Noen dager var jeg sliten, men i teltet så bare koste vi oss og hadde det hyggelig, og det gjorde at jeg fikk ny energi. (...) Det hadde nok vært en helt annen tur hvis jeg hadde bodd i telt med noen andre. Det har så stor betydning å kunne føle seg trygg i gruppa, og kunne tillate seg å si fra når man er sliten, og bli forstått. Jeg følte at jeg hadde veldig god kommunikasjon med de jeg bodde i telt med, det er viktig at man har noen som er dine allierte på en måte. Vi hadde også et oppsummeringsintervju av dagen før leggetid hver kveld, og det var alltid veldig artig. Da filmet vi i teltet, og byttet på hvem som var intervjuer og intervjuobjekt.” (Nora)

Alle disse kvinnene var opptatt av å ha det hyggelig i teltet sammen med de andre, og det virker som om de trivdes godt på tur selv om de ikke kjente så mange i gruppa før avreise. Slik jeg tolker denne informantgruppen, virker de som tre veldig selvstendige og utadvendte kvinner, som gir inntrykk av at de ikke har noe problem med å bli kjent med nye mennesker på tur. En av dem beskriver seg selv også som en veldig impulsiv person, som synes det er fint å ha muligheten til å melde seg på slike guidede turer, for da slipper hun å bruke tid på planlegging, og kan bare ”hive seg på”, hun beskriver også gruppen hun gikk med som ”en gjeng med individualister”.

4.6.2 Gruppesamhold på selvstendige turer

Samhold, vennskap, tillitt og gruppedynamikk er viktig for at en tur- ekspedisjon skal bli vellykket, er utsagn som denne gruppen er mer opptatt av enn den guidede gruppen. Disse informantene har altså vært på private eller selvstendige turer, hvor de har stått for alt av planlegging, avgjørelser og gjennomføring på egen hånd. Disse kvinnene legger vekt på litt andre perspektiver enn det å ha det hyggelig i teltet, ha en leder eller viktigheten av lik form. Jeg ønsket å få så detaljerte beskrivelser som mulig om hva de opplevde som verdifullt på tur, og etter å ha analysert materialet sitter jeg igjen med at samhold og tillitt var noe denne informantgruppen var svært opptatt av. De beskrev situasjoner som hadde betydd mye for dem i forholdt til vennskapet i gruppa, de snakket om gjensidig tillitt og at de utfylte hverandres kompetanse, om rulleringen av teltlag og de gode rutinene, og om at de tok alle avgjørelser i fellesskap. Alle var veldig opptatt av kunnskapen til de andre i gruppa, ettersom de var avhengig av å kunne stole på turkameratene sine, og det de beskriver tyder på at de hadde stor respekt for hverandre. Ida, Kaja og Ronja beskriver sitt forhold til sine venninner på tur slik:

”Vi hadde ingen ekspedisjonsleder, men vi tok alle avgjørelser sammen, og det gjorde at vi var veldig like ovenfor hverandre. (...) Vi utfyller hverandre på tur, selv om alle kan

mestre de ulike elementene og vi stoler på hverandre, så er det selvsagt noen som er sterkere på enkelte ting enn andre, som for eksempel å føre på bre i dårlig sikt.” (Ida)

”Kunnskapen i gruppa vår var veldig stor, alle hadde god erfaring, og det var viktig å vite i gruppa, at hvis vi kom opp i en vanskelig situasjon, så var det kunnskap i gruppa til å løse problemet.” (Kaja)

”Samholdet og vennskapet vårt er jo kjempebra! Og det er nok veldig mye av oppskriften for at vi klarte det også, tror jeg, at vi fungerte ekstremt godt sammen når det gjelder å dele oppgaver og ikke krangle. Det var ikke noe energilekkasje på noe annet.” (Ronja)

Disse sitatene viser hvor mye det å stole på hverandres kunnskaper og egenskaper betyr for disse informantene, de beskriver at de utfyller hverandres kompetanse, og at vennskapet seg i mellom hadde mye å si for at deres private tur skulle bli vellykket. Alle disse informantene har brukt mye tid også i forkant av turen sammen med de andre ekspedisjonsmedlemmene for å planlegge, noe jeg fikk inntrykk av gjorde at de allerede i forkant av turen var enige om felles mål og hadde en felles forståelse av hvordan de ville ha det på tur. Dette er selvsagt noe en har mulighet til i mye større grad enn på guidede turer, hvor man kanskje ikke møter de andre deltagerne før på Gardermoen på vei til turområdet. Det er klart at dersom alle i gruppa er sikker på sin egen kompetanse, og kjenner hverandres sterke og svake sider i forkant av turen, så er det som Ronja sier, mindre sjanse for at man opplever energilekkasje på andre ting underveis. Dersom man kjenner sine turvenner godt, er det også lettere å lese hverandres kroppsspråk, og se når en annen er sliten eller lei påpeker Kaja, for på den måten kan man lettere hjelpe hverandre gjennom tøffe dager eller gjøre hverandre tjenester. Hun har beskrevet en episode fra turen deres, som betydde mye for henne:

”Vi hadde slått opp teltet, og da er jo det store spørsmålet, hvem skal gå inn i teltet å fyre primus og ha det godt og varmt, og hvem skal stå ute å fryse for å sette opp snubleblusset den dagen? Og da var det S bare så på meg å sa ”Gå i teltet du K, jeg tar snubleblusset i dag jeg!” Og det er sånne ting som er så utrolig viktig, som jeg tror bygger på samholdet man har i gruppa. At man ikke bare tenker på hva som er best for seg selv der og da, men kan lese de andres dagsform og hjelpe hverandre.” (Kaja)

Dette viser hvor mye det betyr at noen ser dine behov, og kan hjelpe til litt de dagene en føler seg sliten. På denne måten går rutinene som planlagt, selv om én er litt sliten, og en annen dag er det kanskje en annen som trenger litt ekstra støtte forklarer hun. Slik Kaja beskriver situasjonen,

virker det som om de kjenner hverandre veldig godt, og at hun ikke trenger å be om hjelp, men at det å ta i et tak ekstra enkelte dager skjer spontant. Ut fra beskrivelsene rundt samhold, virker det også som om flere av utøverne har snakket om nettopp disse tingene i forkant av turen. De forteller at både det å ta opp konflikthåndtering og samarbeidsformer i forkant av turen, men også det å kunne møtes etter turen å snakke om episoder eller interne opplevelser fra turen var viktig for at turen deres ble vellykket. Jeg får inntrykk av at både planleggingen, selve turen, og bearbeidningen av turen i etterkant blir brukt til å snakke om og ta opp temaer, som er viktige for dem å snakke med de andre deltagerne om, og som bare deltagerne selv forstår.

”Vi snakket veldig mye om samholdet underveis før selve turen. Vi hadde et klart mål om at vi var fire venner som dro på tur, og vi skulle være fire venner når vi kom hjem igjen også, og det var det viktigste! Det var mye viktigere enn å nå fram dit vi hadde planlagt. Og det gjorde at vi var veldig flinke til å snakke om ting underveis. Det er jo den største grunnen til at turen var så bra som den var, at vi hadde det artig sammen på tur, og at vi samarbeidet godt. Og når vi møtte på utfordringer som vi måtte løse sammen, så var det bare krydder i hverdagen. (...) Jeg kunne aldri tenke meg å være på tur aleine. Det å ha noen å le sammen med, noen å dele alle opplevelsene med, og noen å slite sammen med, er jo det som er så artig! Og etter turen så snakket vi en del om disse sterke inntrykkene sammen, som vi på en måte ikke klarer å formidle til andre.” (Ida)

”Vi var en veldig bra sammensatt gruppe, og de betyr utrolig mye for meg, kanskje spesielt etter turen. Det er veldig deilig å ha de rundt deg til daglig, for å debriefe turen på en måte. Det er jo i etterkant at man tenker tilbake på de gode stundene og drømmer seg tilbake, og det kan på en måte bare du og de du var på tur med kjenne på. Ingen andre kan kjenne på de følelsene. (...) Man blir en symbiose av å være på tur sammen så lenge, vi ble veldig tett knytta. Så det var veldig rart når kjærestene våre kom for å plukke oss opp etter endt tur, for de kom på en måte til vårt hjem, og forstyrret vårt lille samfunn. Så dette samholdet som jeg opplevde med de jentene jeg var på tur med, kontra det å være på tur med kjæreste eller andre venner, det er helt unikt.” (Sigrid)

Det virker som om både Ida og Sigrid setter utrolig stor pris på turvenninnene sine, og det virker som om mange av opplevelsene fra turene også blir fordøyd i etterkant av selve turen, ved at de snakker sammen om små hendelser eller inntrykk fra turene sine, som kanskje ingen andre forstår, annet enn de som var tilstede der og da. Jeg får inntrykk av at det å dra på tur med venner, som du har planlagt hele turen sammen med i detalj på forhånd, gir et eierforhold til selve turen, som fører til at rutiner og avgjørelser underveis går konfliktfritt, ettersom de forhåpentligvis har de samme intuitive oppfattelsene av hvordan ting bør være, og de samme målene for turen. Det virker i hvert fall på meg som om denne informantgruppen hadde et slikt forhold til sine

ekspedisjonsvenner, og at dette ikke var siste gang de var på langtur sammen. Flere av disse informantene hadde allerede planene klare for nye turer, med de samme turvennene, noe som tyder på at vennskapet og samhandlingen fungerte bra på disse turene.

4.6.3 Samholdet i gruppa som "Levde relasjoner" eller Intersubjektivitet

Forholdet til andre mennesker og samhold er en viktig del av livet, enten du er på tur, på jobb eller hjemme. Ettersom den levde kroppen er født inn i en sosial verden, er den i utgangspunktet et sosialt individ. Derfor er forholdet til andre mennesker et forhold mellom våre levde kropper (Bengtsson, 2006). Ser man på denne samholdskategorien ut i fra et fenomenologisk perspektiv, mener jeg man kan knytte informantenes beskrivelser av samarbeid og vennskap til livsverdenens "levde relasjoner" eller intersubjektivitetsbegrepet. *"Lived other is the lived relation we maintain with others in the interpersonal space that we share with them"* (Van Manen, 1990:104).

Intersubjektivitet som en del av livsverdenens levde erfaringer, som nevnt i teorikapittelet, kan forstås som *"det konkrete forhold mellom selvet og den anden, som den sosialt strukturerte livsverden, eller som et transcendentalt begrunnelsesprinsipp"* (Zahavi, 2007:62). Det er altså vårt konkrete møte med den andre ansikt til ansikt, og måten vi omgås andre mennesker på i vår livsverden som sosiale vesener. Subjektene i verden, altså ekspedisjonskvinnene i den "polare verden" i mitt prosjekt, vil i følge fenomenologisk tenkning, først forstå sin fulle og hele selvforståelse og verdensforståelse i sin relasjon til andre, altså gjennom intersubjektiviteten. Det er gjennom forholdet mellom subjekter at verden kommer til sin rett, ettersom verdenen er vårt felles erfaringsfelt (ibid.). Gjennom å kommunisere og samhandle i den "polare verden," lærer altså disse kvinnene denne verdenen bedre å kjenne. *"The world of everyday life brings me into contact with others and it is with them I interact. Although we are independent selves we are both members of the human community that exists for each of us"* (Arnold, 1979:8). Mine informanter, som har vært på private planlagte turer, beskriver at de gjennom god kommunikasjon og planlegging med de andre i gruppa, handler og gjør de rette valgene sammen, og at de utfyller hverandre, noe som viser intersubjektivitetens viktighet. Hver for seg er de individuelle ekspedisjonsutøvere med mye innlevd kunnskap og ferdigheter, men gjennom samhandling blir de enda sikrere på egen kompetanse, ved at deres handlinger anerkjennes og diskuteres. Videre vil informantene som har deltatt på guidede turer gjennom kommunikasjon og observasjon av

guidens handlinger, utvikle seg som ekspedisjonsmennesker, og bli tryggere på egne handlinger gjennom deres levde relasjoner.

Til tross for denne gjensidige avhengigheten for å lære og utvikle seg gjennom samhandling med andre mennesker, sitter alle mine informanter igjen med ulike opplevelser og beskrivelser av sine turer. Dette er fordi selv om jeg gjennom intersubjektivitet lærer de andres kunnskap å kjenne, vil jeg aldri kunne erfare den andres opplevelser fullt ut, og den andre vil ikke forstå meg, ettersom jeg har mine egne subjektive inntrykk, tanker og opplevelser av en situasjon (Rasmussen, 1996). Men flere av mine informanter påpekte at det å bearbeide inntrykk fra turene sine, gjennom samhandlingen rundt opplevelser fra turene etter endt ekspedisjon, var viktig for dem. Mange forteller at det var godt å ha de andre deltagerne rundt seg også i etterkant av selve turen, fordi ingen andre forsto det de hadde opplevd på samme måte som deltagerne selv. Flere beskriver at de "ble en slags symbiose underveis", at de levde "i sitt eget lille samfunn", eller at de ble utrolig godt kjent og kunne "lese hverandres tanker eller følelser", dette er beskrivelser som forteller meg at disse kvinnene gjennom intersubjektivitet har kommet svært nær hverandres livsverdenerfaringer ved å bo og samhandle så tett i så mange uker i strekk. Merleau-Ponty beskriver forholdet mellom jeg'et og den andre slik: *"Mellem min bevidsthed og min levede krop, mellem denne fænomenale krop og den andens, som jeg ser derude, er der en intern relation. Den anden dukker op eller komme til syne som en slags fuldendelse af dette system"* (ibid.:107). Altså kan mennesket ved hjelp av sitt kroppsskjema oppfatte andre menneskers intensjonalitet, ved at vi inngår i et før-refleksivt kommunikasjonsmønster med andre mennesker, eller et slags intersubjektivt habitus (Rasmussen, 2006:199). Ved at du ser eller opplever at en av dine ekspedisjonsvenninner har en tung dag og trenger litt ekstra hjelp eller støtte, slik en av mine informanter beskriver, kan være et eksempel på at intersubjektiviteten er blitt habituell, altså at du reagerer intuitivt på dine venners handlinger eller væremåter, på bakgrunn av at du har lært dem å kjenne veldig godt. Ved at utøverne etter hvert umiddelbart leser situasjonen til andre utøvere, og handler deretter, uten av den andre trenger å be om det, viser nettopp dette anonyme kommunikasjonsforholdet, som ikke trenger oversettelse, på bakgrunn av utøvernes levde relasjoner seg imellom.

4.7 Opplevelser av tidsperspektivet underveis

Tiden blir beskrevet av alle mine informanter, noen reflekterer mye over at de har tid til å tenke mer enn hjemme, andre synes tiden går saktere enn hjemme. Alle mine informanter beskrev forskjellige opplevelser av hvordan de opplevde tiden underveis på tur, før jeg hadde rukket å spørre dem om dette med tidsperspektivet. Mange mente at opplevelsen av tid var noe av det som skilte disse turene mest fra hverdagslivet ellers, fordi de opplevde at tiden på tur ikke ble forstyrret, mens andre fokuserte på at til tross for at de hadde mye tid, så rakk de likevel ikke å tenke på alt de hadde planlagt å tenke på. Fellestrekkene rundt tidsperspektivet til informantene er likevel at alle opplevde tiden som roligere og at de hadde god tid til kun å fokusere på det å være på tur. Flere av informantene beskriver også at tiden kunne variere, noen etapper eller dager gikk treigt, mens andre gikk raskt, avhengig av dagsform, vær og føre.

”Det beste med å være på tur så lenge er tiden. Du har på en måte ikke den opplevelsen av tid som hjemme. For hjemme så er det alltid så mye som skal gjøres, så jeg føler at man alltid henger et skritt bak. Det er alltid noe man skulle ha gjort, og hvis man har litt ledig fritid, så er det alltid noe en bør gjøre. Man må hele tiden forholde seg til avtaler og plikter, mens på tur skal man bare spise, gå, sove og holde seg varm. Det er kun primærbehovene som skal dekkes, og da får man så innmari masse tid på en måte, én dag virker kjempelang! Man har veldig mye tid til å tenke, til å se, og bare være. Jeg føler at jeg er mye mer tilstede i mitt eget liv! At jeg har tid til å være på tur og at det ikke er noe som kan forstyrre den tiden. Jeg har tid til å tenke, tid til å sette meg på en kolle å se utover isen, eller skrive ned følelsene mine i dagboken. Jeg følte at jeg bearbeidet inntrykk hver eneste dag på tur, selv om jeg kjente da jeg kom hjem at det var mye som skulle bearbeides i ettertid også, og da ble jeg litt stressa over at jeg ikke fikk tid til det på en måte. For hjemme har jeg ikke åtte timer til å tenke hver eneste dag. Jeg føler at jeg har så god tid når jeg er på tur, inntrykkene får liksom synke inn underveis.” (Ida)

Her beskriver Ida hvordan tiden på tur gir henne ro til å tenke, og til kun å fokusere på primærbehovene sine. Det kan virke som om denne tidsdimensjonen på tur, det å ha tid til å tenke på ingenting eller bare la tankene fly, som informantene beskriver det, er noe av det disse kvinnene søker når de drar på tur. Jeg får inntrykk av at mange av dem lever et hektisk liv når de er hjemme, med jobb, venner, trening og et forventningspress på mange arenaer. Det kan derfor virke som om mange opplever det å kunne tillate seg bare å være på tur, uten tidspress og jag etter å rekke alt mulig, er veldig tilfredsstillende ved å være på langtur. Noen av informantene mine beskriver at tiden kanskje ikke går fortere eller saktere enn hjemme, men at tiden går veldig i ett. Man har muligheten til å la dagene flyte over i hverandre, og ikke tidfeste alt man foretar seg. Ronja kommer med et godt eksempel fra sin tur, som viser denne tidssammensmeltingen.

”Jeg tror ikke en dag gikk noe fortere eller saktere underveis enn hjemme, men dagene gikk jo veldig i hverandre. Et eksempel jeg liker å fortelle er kakaohistorien, for det sier noe om tidsperspektivet. Da vi hadde gått ca. en måned så fant vi ut at vi hadde ganske mye kakaopulver igjen, så da bestemte vi oss for å bevilge oss å ha det til lunsj også. Og så diskuterte vi i teltet en kveld; ”hvor lenge har vi egentlig hatt kakao til lunsj nå?” Vi tenkte litt, og kom fram til at det måtte være 4-5 dager eller noe sånt. Og så sjekka vi i dagbøkene, og da viser deg seg at vi har hatt kakao til lunsj i 14 dager. Og for meg er det helt ufattelig at vi ikke klarte å huske at vi hadde hatt det i to uker. Så dagene blir veldig like, samtidig som man tar inn over seg nye inntrykk hver dag, men jeg klarer ikke å skille de fra hverandre i ettertid.” (Ronja)

Jeg mener dette er et godt eksempel på at man kobler veldig av når man har vært lenge på tur. Det kan virke som om det ikke spiller noen rolle hva du foretar deg når, så lenge primærbehovene som nok mat, drikke og søvn, samt det å holde seg varm og forflytte seg daglig opprettholdes. Eva beskriver at hun aldri har levd så her og nå, fordi hun koblet helt ut tankemessig. Det å bare være tilstede, ikke tenke på noen ting og bare la skiene gli, blir beskrevet av flere som verdifulle øyeblikk. Mens Kaja beskriver at selv om hun ikke styrer og kontrollerer sine egne tanker på tur, så ligger nok jobben og hverdagslivet hjemme langt bak i underbevisstheten et sted likevel. For da hun dro av gårde på denne turen, sto hun overfor et problem på jobben som hun og kollegene jobbet med å løse, og da hun kom hjem igjen så hadde hun løsningen, uten at hun bevisst hadde gått og grublet på det underveis. Dette viser at mye av det man tenker på ikke lar seg sette ord på, eller beskrive, ettersom man selv ikke vet når eller hvordan man reflekterer over det.

Det kan virke som om mange av informantene er litt overrasket selv over dette med tiden, uavhengig av om de har vært på guidede eller selvstendige turer. Noe av grunnen til dette kan ut i fra materialets beskrivelser å dømme, være at de fleste informantene hadde forestillinger på forhånd om hvordan dagene kom til å være og hva de skulle reflektere rundt. Ettersom alle var på tur i et ukjent område, eller var på tur lenger enn de noen gang hadde vært før, så var det hele tiden noe nytt å se på eller ta stilling til, som gjorde at de glemte tiden eller tenkte på helt andre ting. Denne følelsen av å la tankene og tiden leve sitt eget liv, som flere er opptatt av, blir av alle beskrevet som noe beroligende positivt ved å være på tur.

4.7.1 Tidsperspektivet som ”Levd tid”

Levd tid er også en del av livsverdenens levde erfaringer ut i fra et fenomenologisk perspektiv.

”Tiden er verken en logisk rækkefølge af objektive hændelser eller en strøm af indre

bevidsthedstilstande, der glider forbi mig. Den er selve min måde at leve på. Den er et net af intentionelle handlinger, der forbinder mig med verden” (Rasmussen, 1996:110). Ettersom tiden blir beskrevet som individets måte å leve på, og som noe som knytter det til verden på bakgrunn av tidligere og intensjonelle handlinger, må vi forstå tidsperspektivet som ulikt fra person til person, avhengig av hvordan vi lever våre liv. *”Lived time is subjective time as opposed to clock time or objective time. Lived time is the time that appears to speed up when we enjoy ourselves, or slow down when we feel bored during an uninteresting lecture...”* (Van Manen, 1990:104). Tiden kan gå sakte, den kan gå fort, eller den kan gå i hverandre, avhengig av aktiviteten vi bedriver, eller hvordan vi opplever den. Slik mine informanter beskriver tidsaspektet, viser det seg at den tiden de opplever underveis på ekspedisjoner er annerledes enn slik de opplever tiden i hverdagslivet ellers. De fleste opplever tiden på tur som roligere enn hjemme, og de beskriver følelsen av å ikke stresse, men av å leve i takt med tiden her og nå. Som jeg beskrev i begrepsavklaringen, er opplevelse vår umiddelbare kontakt med livet og verden. Grunnen til at vi mennesker opplever ulike handlinger som meningsfulle og sammenhengende episoder, er opplevelsens særegne tidsmessige karakter, som binder fortid, nåtid og fremtid sammen (Rasmussen, 2006:202). Altså vil ekspedisjonskvinnene oppleve at det de erfarer og foretar seg underveis blir bundet sammen av tiden, og oppleves som meningsfulle sammenhengende dager. *”Den oplevede tid er karakterisert ved, at den på engang både forsvinder og fastholdes. Til tross for at øyeblikket svinder væk, er der alligevel en oplevet sammenheng i livet, fordi det forgangne fastholdes og rækker meningsfuldt ind i nutiden”* (ibid.:202). Grunnen til at mange av disse ekspedisjonskvinnene erfarer tiden som roligere, meningsfull og at de har tid til å tenke og til å bare være, som flere av de beskriver, er kanskje at øyeblikkene svinner saktere vekk og at de fortsetter inn i nåtiden, ettersom det de foretar seg er relativt likt, og at de ikke blir forstyrret av andre gjøremål, som man ofte blir hjemme. Det kan virke som om det er kontinuiteten i det vinterfriluftslivet de bedriver, som å gå på ski hver dag, at rutinene går av seg selv og at de kan gå og tenke frie tanker, som gjør at de opplever at tiden strekker til på en rolig og behagelig måte. Dette er jo kanskje en av de største kontrastene til hverdagen hjemme, hvor man ofte opplever det stikk motsatte, at tiden ikke strekker til, at man blir avbrutt i sine handlinger og må haste fra sted til sted.

Tiden blir også beskrevet noe ulikt av mine informanter i forhold til dagsform, dagsetapper eller gjøremål i løpet av en dag. En beskriver at hun ikke kunne skille dagene, og viser til kakao-

eksempelet som beskriver at dagene forsvant i hverandre. Noe av grunnen til dette kan være at de gikk lange dagsmarsjer hver dag og hadde ekstremt innarbeidede rutiner, som gjorde at tiden førte fortid, nåtid og framtid sammen, til en grøt av mer eller mindre like hendelser eller dager. En annen beskriver dagene i whiteout, ved at tiden stod stille og det følte som å gå inni et melkeglass, ettersom konturene av landskapet ble visket ut, og det var lite å feste blikket på i dette landskapet. I slike situasjoner blir kanskje opplevelsene færre, og da blir på en måte tiden som binder opplevelsene sammen i fortid og nåtid, også visket ut, og dagene gikk i hverandre, eller kjentes lange.

4.8 Den kvinnelige ekspedisjonsutøveren

Ettersom jeg har valgt å intervju kvinner til mitt forskningsprosjekt, var også et av mine spørsmål til informantene om de tror man må være en spesiell type kvinne for å drive med slike friluftslivsekspedisjoner. Alle mine informanter trakk fram egenskaper som ”å kunne gi litt faen”, ”være litt tøff og tørre å gutse”, ”tåle at ting er litt enkelt og at du lukter vondt”, ”være sterk i hodet og kunne pushe seg selv”, ”må kanskje være litt gutt, litt enkel i hodet”, ”ikke være sånn jente-jente og overanalysere alt mulig”, ”må kunne stole på seg selv og sine ferdigheter” eller ”må ha en genuin interesse for å være på tur og ha det gøy og kose seg underveis”. Disse beskrivelsene gjenspeiler også mye av det de har beskrevet over, under kategorien personlige opplevelser og verdier. De fleste fremtrer som sterke, selvstendige, ganske tøffe og kompetente kvinner, noe de selv også trekker frem som viktige egenskaper for å drive med denne typen friluftsliv. Samtidig mener de fleste at dette er egenskaper som gjelder like mye for menn, som for kvinner på slike turer.

”Du må kunne gi avkall på den biten med å dusje hver dag, så jeg tror nok ikke du kan være en typisk jente-jente. Jeg tror du må ha et litt avslappet forhold til deg selv, for du bor og lever tett, og du har ikke tilgang på den komforten som hjemme. Du kan ikke være sånn ”hva mente du med det” type jente, at du overanalyserer alt, eller være en sart sjel, men det kan du ikke som gutt heller.” (Eva)

”Jeg tenker at det kanskje må være en spesiell type menn som driver med den type turer også. Det er mulig at man må være vant til å ta ansvar, være selvstendig, kunne stole på seg selv og de tingene der, som kanskje flere menn gjør. Man må jo stole på seg selv, på ferdighetene sine og kunne ta avgjørelser. Og så må man jo ha interessen for slike turer.

Men jeg tror kanskje vi kvinner er mer nøye, nøye med å tenke gjennom hva som er viktige faktorer for å lykkes. Den derre detaljplanleggingen er viktig. Det å gjøre det enkelt og nøye, men det er kanskje heller et litt norsk fenomen, dette enkle friluftslivet...” (Irene)

Disse beskrivelsene av hvilke egenskaper en ekspedisjonskvinne må ha, går igjen i informantenes beskrivelser. Flere uttaler at man nok må være en spesiell type kvinne for å drive med dette ekspedisjonsfriluftslivet, for det er jo en grunn til at ikke alle damer går på ski over Grønland, men flere av dem legger til at det gjelder jo menn også. Det virker altså som om det er den indre og genuine interessen for nettopp slike turer, som er en av de viktigste faktorene for å bedrive dette friluftslivet. Kanskje er denne sterke interessen og disse følelsene sterkere hos kvinner enn hos menn, fordi det historisk sett er i mot forventningene at kvinner bedriver denne type friluftsliv?

”Selvfølgelig må det være en motivasjon du har, en indre drivkraft som gjør at du vil dra på sånne turer. Men jeg tror du finner igjen det hos mange typer kvinner og menn, bare med andre mål, være seg idrett, karriere, eller langtur på ski, så må det være en indre driv. Du må på en måte bestemme deg, gutse og hive deg ut i det.” (Kaja)

Denne mennesketypen som her blir beskrevet, mener jeg kan sammenlignes med artikkeloverskrifter eller titler på bøker innenfor den skjønnlitterære friluftslivssjangeren. Dersom vi smaker på tittelen til Liv Arnesens bok fra sin Sydpol tur, ”Snille piker går ikke til Sydpolen” (Arnesen, 1995), eller artikkeloverskriften i friluftslivsmagasinet UTE om Børge Ousland sine ekspedisjoner ”Iskald type” (Kolderup, 2011), så ligger det en mennesketype beskrivelse i begge disse titlene, som ikke er helt ulike, og som jeg mener også kan beskrive mine informanter.

4.8.1 Kjønnsperspektivet

Slik mine informanter beskriver det å være kvinne på slike turer, får jeg et inntrykk av at det er en spesiell type kvinne som blir beskrevet som ”ekspedisjonskvinner”. Det at man må være ”litt tøff”, ”tørre å gutse”, ”stole på egen kompetanse” og ”ha en indre drivkraft eller engasjement for slike turer”, slik mine informanter beskriver, gjelder nok like mye for kvinner som for menn. Men kanskje er kvinner mer opptatt av dette, ettersom det historisk sett ikke er forventet at kvinner drar på slike ekspedisjoner? Empirien min viser imidlertid at disse kvinnene ikke er spesielt opptatt av om det er noen forskjeller mellom menn og kvinner i ekspedisjonsfriluftslivet. De fokuserer heller på likheter, og på egen drivkraft og vilje til gjennomføring av slike turer.

Ser vi på mine informanternes levde erfaringer i dette vinterfriluftslivet, viser deres beskrivelser at det de søker er et friluftsliv fylt med lange dagsmarsjer, storslått natur, tungt fysisk arbeid, utilgjengelighet, kontraster fra hverdagsfriluftslivet og en indre ro. Dette er altså en type friluftsliv som i forhold til Pedersens avhandling om *Friluftsliv, kjønn og kulturelle brytninger*, skiller seg noe fra det hun beskriver som kvinnelige friluftslivsaktiviteter. Hun har vist at ”kvinnens deltagelse i friluftsliv ikke er forutbestemt av kvinnens biologi, men er sosialt og kulturelt konstruert” (Pedersen, 1999:331). Hun tar opp en sentral hypotese som går på at ”de mer krevende eller ekstreme former for friluftsliv – de som enten foregår langt borte, krever fysisk styrke, ”ekstrem” utholdenhet eller overskudd på tid og penger – kan fortolkes som aktiviteter som har gjort det mulig for menn å skape maksimal avstand til kvinner...” (ibid.:341). Og hun beskriver videre at menn gjerne sprenger fysiske grenser, mens kvinner sprenger sosiale og kulturelle grenser, i forhold til hva det er mulig for kvinnekroppen å gjøre. (ibid.). I følge Pedersen (1999) bedriver kvinner gjerne friluftslivsaktiviteter som kan kombineres med å ha omsorg for- og oppdragelse av barn, da gjerne i nære omgivelser, som turer i fjellnære strøk, plukking av bær og sanking, mens menn søker friluftslivsområder lenger unna, gjerne med kameratgjengen. Dette viser jo en jentesosialisering, som er i tråd med Young sin fremstilling om at kvinner arver en kroppslig forsiktighet, ved at de ikke oppfordres til utforskning av kroppslige kapasiteter (Strandbu, 2006). Ser vi på mine informanternes friluftslivsaktiviteter i forhold til dette, mener jeg de representerer en motcase til Pedersen og Youngs kvinnetyper, ved at disse ekspedisjonskvinnene nærmer seg Pedersens beskrivelser av det mannsdominerte friluftslivet. Kanskje kan disse kvinnene representere en type grensesprengende femininitet, ettersom de søker fysiske og mentale utfordringer i friluftslivet, og beskriver at slike lange og krevende turer er noe de mestrer. Dette kan sees som en motpol til ”bærplukkerkvinnene” og ”jentekastkvinnene”, både i type friluftslivsaktivitet og med tanke på utnyttelse av sitt fysiske potensialet.

Som empirien viser hos de mest ”ekstreme” informantene mine, altså de som karakteriserer turene sine som ekspedisjoner, mener jeg de er sosialisert til denne grensesprengende femininiteten, eller til dette grensesprengende friluftslivet. Alle mine informanter har vokst opp med hytteturer og fjellturer med familien, men noen av dem beskriver også at ”tante og onkel har tatt meg med på kanoturer og teltturer fra jeg var ganske liten” eller ”jeg gravde min første snøhule da jeg var syv år, og sov hele natten i den”. Kaja beskriver sin friluftslivs oppvekst slik: ”Så langt tilbake jeg kan huske, så har friluftsliv og ferier med mine foreldre vært å bo i telt og

gå på tur. Det har ikke vært campingplasser eller hytteliv, det har vært telt og fjellturer. Det har blitt lagt til rette for ulike friluftslivsaktiviteter gjennom hele min oppvekst.” Dette mener jeg viser at disse jentene er sosialisert til å bedrive et slikt grensesprengende friluftsliv. Kan det tenkes at jenter er i ferd med å sosialiseres på nye måter? Jeg mener det er en oppblomstrende tendens til at flere og flere kvinner bedriver et slikt ekspedisjonsfriluftsliv i dag, enn for bare 10-20 år siden, og kanskje skyldes dette en endring i kjønns sosialiseringen hos kvinner?

Singsaas tar i sin hovedfagsoppgave opp hvordan kjønn konstrueres, opprettholdes og utfordres i og gjennom friluftsliv (Singsaas, 2004). Hun beskriver at den symbolske orden er avgjørende for konstruksjon av kjønn, og at det borgerlige kvinneidealet på denne tiden (1860-1910) ikke kan oppfylles dersom man bedriver friluftsliv på friluftslivsfeltets premisser. *”Kvinner i friluftsliv kolliderer med innarbeidede og internaliserte estetiske og moralske standarder for passende feminin kroppsføring...”* (ibid.:2). Dette viser banebrytende friluftslivskvinner på denne tiden, som stod i fare for å fremstå som ufeminine i samfunnet ellers. Ser vi disse fremstillingene av friluftslivskvinnen i forhold til mine funn, mener jeg å se en viss likhet i forhold til det banebrytende og grensesprengende. Men i motsetning til kvinnene på 1900-tallet, er kanskje mine informanter mer banebrytende som forbilder for andre kvinner som ønsker å bedrive denne typen friluftsliv, enn som ekspedisjonsutøvere i seg selv. Ingen av mine informanter legger nemlig vekt på det å være ekspedisjonskvinne som verken barrierebrytende, vanskelig eller konfliktfylt i dagens samfunn, og ettersom flere og flere både menn og kvinner drar på slike ekspedisjoner, ser det ikke ut til å være så kontroversielt å bedrive denne typen friluftsliv i 2011, som det nok var på tindebestigeren Therese Bertheau (1861-1936) sin tid.

Ettersom *”kroppen er en situasjon”* (Beauvoir, 1949. I: Moi, 1998:91), som alltid er en del av mine levde erfaringer, og det i dagens samfunn blir mer og mer vanlig å realisere sine egne prosjekter, mener jeg disse kvinnene gjennom sin væren-i-verden, rett og slett er kroppsliggjorte i forhold til denne ekspedisjonsverdenen. De har ikke en tingliggjort opplevelse av sin kropp, men de har skapt seg selv til den kvinnen de er – nemlig ekspedisjonskvinner i friluftsliv. Som Beauvoir beskriver det; *”Kvinnen definerer seg selv gjennom det hun gjør med det verden gjør med henne”* (Moi, 1998:107). Altså, det verden har gjort med disse kvinnene underveis på ekspedisjoner, har ført til den oppfattelsen mine informanter har av seg selv som

ekspedisjonskvinne, som de beskriver som trygge, søkende og sterke individer når de er underveis på tur.

5.0 Drøfting av intervjuenes meningsfortolkninger

I dette kapittelet ønsker jeg å samle trådene fra kategoriene ovenfor, og se på hva det er som går igjen som likheter og eventuelle forskjeller hos de ulike informantenes beskrivelser av sine ekspedisjoner. Jeg håper å få til en samlende beskrivelse av informantenes meningsdimensjoner, og beskrive et helhetlig bilde av disse kvinnenenes søken etter vinterlige friluftslivsekspedisjoner. Er det én type friluftslivskvinner som går igjen, er drivkraften den samme til disse turene, er det forskjell på guidede og private turer, og er det noe som har overrasket meg spesielt?

For å kunne sammenfatte de ulike kategoriene, vil jeg begynne med å vise hvordan de henger sammen ut fra et fenomenologisk perspektiv. For de tre kategoriene selv, den andre og verden hører sammen, og de kan bare forstås ved sitt innbyrdes og gjensidige forhold til hverandre (Zahavi, 2007).

”Det subjekt, som er relatert til verden, vinder først sit fulde selvforhold og verdensforhold i sin relation til andre, dvs. i intersubjektiviteten. Intersubjektiviteten eksisterer og udfolder sig kun i det gjensidige forhold mellom verdensrelaterede subjekter. Og verden kommer først til sin ret i forholdet mellom subjekter. Som Merleau-Ponty ville si, så må subjektet ses som en verdenslig inkarneret eksistens, og verden må ses som et fælles erfaringsfelt, hvis intersubjektiviteten overhovedet skal være mulig” (ibid.:79).

Altså er kategoriene levd rom, levd kropp, levde relasjoner og levd tid gjensidig avhengig av hverandre slik jeg tolker det, for å kunne beskrive en persons levde erfaringer i sin livsverden, noe som også fremgår i Van Manens livsverdenfremstilling. *”These four existentials of lived body, lived space, lived time, and lived relation to the other can be differentiated but not separated. They all form an intricate unity which we call the lifeworld – our lived world”* (Van Manen, 1990:105). For å kunne beskrive et helhetlig bilde av mine informanters meningsdimensjoner i sin livsverden underveis på tur, må jeg altså se deres beskrivelser av landskapet, teltet, personlige opplevelser, mestring, samhold og forholdet til lokalsamfunnet og tiden under ett. Jeg vil derfor begynne med å beskrive det ekspedisjonskvinnene beskriver som sine beste turopplevelser eller minner, for lettere å kunne forstå deres totale drivkraft til slike turer.

5.1 De beste opplevelsene underveis

Ut i fra kategoriene beskrevet over, ser vi at det er flere aspekter ved friluftslivet som gjør at kvinner søker dette ekspedisjonsfriluftslivet vinterstid. Jeg vil nå trekke frem det som blir beskrevet som de beste opplevelsene eller de inntrykkene som oftest blir beskrevet av mine informanter, for å få en helhetsoppfattelse av alle intervjuene under ett. Noen av kvinnene har deltatt på guidede turer, mens andre har planlagt hele turen på egenhånd. Likevel er det en del fellestrekk ved deres beskrivelser av hva de verdsetter mest ved slike turer. De dimensjonene som går igjen, og som er beskrevet detaljert av alle mine informanter er naturbeskrivelser, tidsperspektivet og beskrivelser som går på følelser og tanker rundt det å være utilgjengelig, her og nå følelsen og stillheten, som kontraster til hverdagslivene deres. Det virker som om alle har et nært forhold til naturen når de er på slike turer. Flere formidler at naturen har alt å si for dem, og at de føler en egen ro i naturen som de ikke har hjemme. Videre er beskrivelser som ”jeg føler meg i ett med naturen”, ”jeg er tilstede her og nå”, ”jeg tenker ikke på noe som helst”, eller ”jeg føler en frihetsfølelse”, utsagn som går igjen hos de fleste informantene. Jeg tror grunnen til at alle har fokusert på disse erfaringene, er at dette er beskrivelser av en type ro i kropp og sinn, som mange ikke har hjemme. Flere av deres verdifulle inntrykk går nettopp på beskrivelser av sinnsstemninger, naturopplevelser eller kroppsfølelser som står i kontrast til slik de opplever det i hverdagslivet, slik jeg oppfatter det.

”Naturen har jo alt å si for meg når jeg er på tur. Det er jo der jeg er, og du føler deg veldig i ett med naturen når du går der. Alle sansene er åpne. Det jeg verdsatte mest er den helt fantastiske naturen, og det å være borte fra samfunnet. Totalt avkoblet, ikke noe samfunnskontakt, det er bare helt fantastisk!” (Sigrid)

Sigrid setter her ord på det veldig mange av mine informanter beskriver, nettopp det å nyte den naturen de er på tur i. Det virker som om kombinasjonen av å se og nyte naturens uttrykk, samtidig som de kjenner at de mestrer de forholdene som naturen setter dem ovenfor gir dem en enorm mestringsfølelse. Samtidig beskriver flere av kvinnene at de klarer å ta til seg og sanse mer enn de gjør hjemme, på grunn av stillheten rundt dem. Denne tilstedeværende følelsen virker som en viktig drivkraft hos flere av informantene, følelsen av å leve her og nå og være underveis lenge, det å ha tid til å være ordentlig på tur, blir av de fleste beskrevet som viktige og tilfredsstillende erfaringer. Grunnen til dette tror jeg er at mange lever et hektisk og stressende liv hjemme, med mange aktiviteter og forpliktelser, så når de endelig får muligheten til å dra på tur

og være borte lenge, så nyter de denne friheten fullt ut. En av informantene beskriver det slik:
”Det er ingenting som kan forstyrre tiden og tankene mine på tur”.

*”Jeg synes det å være på tur har en høy verdi i seg selv. Det er jo på en måte det å få et brudd fra hverdagen, du har ikke så mange bekymringer og du får lov til å bruke kroppen din, du får lov til å bruke den energien du har på en måte, det er det beste. Det å bare være! Det er stille og det er flott, og du er en bitteliten person i en kjempehøy brefront.”
(Kine)*

”Det er totalbildet av å være på tur lenge, som er så flott. Det er alle faktorene ved det å være på tur, som består av både planlegging, det å være underveis, se at alt du har planlagt fungerer, være i elementene, og beherske de. Noe av det beste på tur er også at ingen av dagene er like, det er alltid noe nytt å ta stilling til, det er på en måte litt komplekst og krevende på alle plan. Det ene er det flotte i naturen som du ser når du beveger deg, som sol, måne, stjerner, formasjoner, skavler, is og vind. Det andre er jo det du må forholde deg til av avgjørelser, valg og uforutsette ting, som lager litt spenning i turen. Alt dette her er jo det beste! Men samtidig så tror jeg ikke at jeg kunne vært på tur hele tiden, for det er jo disse kontrastene fra hverdagen som gjør det så deilig.” (Irene)

Både Kine og Irene beskriver kontrastene fra hverdagen og totalbildet fra turene sine som det mest verdifulle ved å være på tur. Selv om drivkreftene for slike turer blir beskrevet med alt fra stillhet og tid til mestring og det enkle liv, så blir alt beskrevet som positive kontraster til hverdagslivet. Jeg vil derfor oppsummere informantenes beste opplevelser med to ord: totalopplevelse og kontraster.

5.1.1 De beste opplevelsene underveis som ”Peak Experience”

Ser vi på disse beskrivelsene av utøvernes beste opplevelser underveis på tur, ønsker jeg å dra en parallell til begrepet ”Peak Experience”. Som nevnt i teorikapittelet kan peak experience beskrives som *”those moments of highest happiness and fulfilment”* (Arnold, 1979:22), og som ekspedisjonsutøvernes beskrivelser over forteller oss er opplevelsen av kontrastene, det å bare være til stede, isformasjonene og samfunnsavkobling, altså selve totalopplevelsen, typiske beskrivelser av en genuin glede og fullkommenhet ved å være på tur. *”It is in such ‘peak moments’ of our existence that our bodily selve stake on a heightened awareness which give them, in our living biography, special meaning and significance without them ever perhaps being, or even capable of being, expressed in words”* (ibid.:6). Det er denne forhøyede

meningsopplevelsen flere av mine informanter prøver å beskrive fra sine turer, men som de synes er vanskelig å ordlegge, fordi dette er såkalte ”toppoplevelser” i deres ekspedisjonsliv, som vanskelig lar seg uttrykke med ord. Men ut i fra deres beskrivelser og entusiasmen i deres stemmer, får jeg inntrykk av at det er de indre, personlige og kontrastfylte verdiene ved slike turer, samt opplevelsen av å utvikle sine personlige barrierer som sitter igjen hos informantene som de beste opplevelsene underveis. *”In peak moments man transcends himself by extending the barriers of his own experience. In such moments the person both exists and finds his essence”* (Arnold, 1979:41). Ut i fra informantenes beskrivelser får jeg et inntrykk av at de alle er genuint interesserte i dette friluftslivet, og at de på en måte har funnet seg selv på slike turer. Flere beskriver at det er dette de trives med, og at de stadig får nye turideer og ekspedisjonsmål, noe som kan tyde på at disse beste opplevelsene eller ”peak moments”, som informantene beskriver, fører til en erfaring av å eksistere på en fullkommen måte når de er underveis og mestrer helheten ved det å være på tur-ekspedisjon. Beskrivelser som ”jeg er tilstede her og nå”, ”jeg tenker ikke på noe som helst”, og ”frihetsfølelsen”, kan også knyttes til følelsen av ”I can”, som er en slags ”homelike being-in-the-world” følelse, som beskrevet tidligere. Dette er viktige kroppserfaringer, ettersom de gir utøverne en bekreftelse på at de mestrer ekspedisjonssituasjonene og er tilstede i sitt eget liv.

5.2 Et samlende perspektiv på meningen med vinterekspedisjoner

Ettersom jeg ønsker å belyse meningen med vinterfriluftslivet, mener jeg det kan være interessant å undersøke ekspedisjonsutøveres ulike meningsopplevelser i lys av Breiviks modell (Breivik, 1998). Ut fra informantenes beskrivelser av ulike erfaringer, har følgende drivkrefter for turene deres blitt beskrevet; å nyte naturen og elementer som hav, himmel, is og snø, personlige opplevelser av indre ro, utilgjengelighet, mestring og fysisk kropp, samhold, tillitt og samarbeid, og tidsperspektivet. Jeg mener disse erfaringene, som jeg har kategorisert ovenfor, også kan knyttes til Breivik sin modells fire hoveddimensjoner. Ut fra beskrivelsene mine av de ulike kategoriene, skal jeg nå forsøke å samle trådene i en videreutviklet modell av Breivik sin meningskategorisering av idretter, og sette fenomenologiske uttrykk til hver av mine vinterfriluftslivskategorier. Før jeg presenterer modellen, vil jeg kort oppsummere hver dimensjon, og vise hvordan jeg vil knytte hver og en av dem til Breivik sine fire dimensjoner. I

tillegg vil jeg legge til en ny dimensjon i modellen. Van Manen (1990: 101-106) beskriver fire dimensjoner i en eksistensiell struktur, nemlig levd kropp, levd rom, levde relasjoner og levd tid. Ettersom jeg har knyttet mine informanternes beskrivelser av sin livsverden på tur, til disse fire dimensjonene, finner jeg det nå relevant å knytte disse eksistensielle meningsdimensjonene til Breivik sine grunnleggende eksistensielle relasjoner i utøvelsen av ulike idretter. På denne måten håper jeg å få frem de ulike aspektene knyttet til utøvelse av vinterekspedisjoner, samt vise at disse dimensjonene ikke kan skilles i levde situasjoner.

5.2.1 "Levd rom" – Naturen og landskapet

Den første av dimensjonene jeg tok for meg var landskapsdimensjonen. Her trakk mine informanter fram lyset, snø og isformasjoner, samt værrets skiftninger, som noe av det som gjorde sterkest inntrykk på dem underveis. Denne dimensjonen knyttet jeg til det fenomenologiske begrepet "levd rom", ettersom det er i dette rommet av is og snø informantene levde på sine turer. Jeg mener disse beskrivelsene peker direkte mot Breivik sin naturdimensjon, ettersom alle disse beskrivelsene går på utøvernes forhold til naturen på tur. Breivik beskriver idretter som innebærer interaksjon og opplevelser i natur, som langrenn, kajakk og klatring til sin naturdimensjon. Disse idrettene innebærer kunnskap om naturen og dens elementer, og *"krever kjennskap til og følelse med de forutsetningene naturelementene legger"* (Steen- Johnsen og Neumann, 2009:16).

Vinterfriluftslivet som jeg har undersøkt, innebærer nettopp interaksjon og opplevelser i natur, samt kjennskap til naturens elementer, slik mine informanter har beskrevet sine opplevelser rundt denne naturtilknytningen. Noen av dem erfarer til og med at de blir en del av naturen når de er på slike turer, noe som viser hvor mye naturen har å si for utøvere på slike turer. Jeg nevnte også teltet og andre kulturers lokalsamfunn i forbindelse med denne landskapsdimensjonen, ettersom det er elementer i landskapet som også blir beskrevet som verdifulle av informantene. De må altså kunne sette seg inn i andres kultur, og handle ut i fra de regler eller normer som er gjeldene i det lokalsamfunnet de besøker, eller i det "rommet" de befinner seg i på sine ekspedisjoner.

5.2.2 ”Levd kropp” – Meg selv og personlige erfaringer

Neste dimensjon som ble til ut fra informantenes beskrivelser, kalte jeg for ”personlige erfaringer”, på bakgrunn av kvinnenens beskrivelser av personlige opplevelser og verdier, beskrivelser av utilgjengelighetsfølelsen og frihetsfølelsen, personlig mestring av ulike elementer og beskrivelser av sin fysiske kropp. Ettersom dette ble en relativt stor dimensjon, delte jeg den inn i undergrupper på bakgrunn av beskrivelsene over, for lettere å kunne se forskjell på deres personlige erfaringer. Ettersom alle disse beskrivelsene gikk på egne verdier og følelser underveis, knyttet jeg denne dimensjonen til fenomenologiens ”levde kropp”. Ut fra fenomenologisk teori blir kroppen sett på som et subjekt, som sanser, erfarer og gir mening til det vi foretar oss, og det er nettopp det disse beskrivelsene viser til. Breivik beskriver en av sine grunnleggende relasjoner i utøvelse av ulike idretter, som forholdet til seg selv eller ”meg”. Denne dimensjonen knytter han til ulike individuelle idretter, som maratonløping og langrenn, som bidrar til individets eksistensielle relasjon til seg selv. Disse idrettene *”kjennetegnes ved møtet med en selv som kropp og væren, der erfaringen av egen ytelse, prestasjon og iboende kapasiteter står i fokus”* (Steen- Johnsen og Neumann, 2009:16). Disse kjennetegnene på eksistensielle relasjoner til seg selv, mener jeg kan knyttes til informantenes beskrivelser av egen kropp, mestring, ro i sinnet og tilfredsstillelse ved å være underveis på slike turer, eller til fenomenologiens ”levde kropp”.

5.2.3 ”Levde relasjoner” – De Andre og Samfunnet

Ettersom alle mine informanter tok opp samhold og vennskap på ulike måter, var dette den neste dimensjonen som vokste frem av mitt materiale. Under denne dimensjonen delte informantgruppens beskrivelser seg i to ulike retninger, som jeg valgte å ta for meg i underkategoriene ”de guidede” og ”de selvstendige” ekspedisjonsutøverne.

”Levde relasjoner” – De Andre og gruppesamhold på guidede turer

Ser vi på de guidede utøverne, la de vekt på viktigheten ved å ha noen ”allierte” i gruppen eller å ha det hyggelig i teltet om kvelden, samt beskrivelser av individualisme blant deltagerne. Breivik beskriver én- til- én- idretter i sin modell, som idretter der individets relasjon til andre mennesker

eller til ”deg”, er i fokus. Boksing og tennis er for eksempel preget av dette forholdet, ved at man møter andre mennesker ansikt til ansikt, i en slags konfrontasjon (Steen- Johnsen og Neumann, 2009). Selv om ikke disse guidede ekspedisjonskvinnene nødvendigvis kommer i konfrontasjon med hverandre på tur, så møter de andre selvstendige individer ansikt til ansikt, som de ikke kjenner fra før og som de må klare å jobbe i takt med for å lykkes. Begge parter må altså gjøre sitt beste for at det skal bli et samspill, eller for at ekspedisjonen skal ha fremgang. Dette samsvarer også med fenomenologiens ”levde relasjoner”, som jeg har knyttet til denne kategorien, ettersom de må forholde seg og samarbeide med andre subjekter. De ulike relasjonene i gruppa kan være preget av både individualisme og samhold, men gjennom intersubjektiv forståelse lærer man de andre å kjenne, og tolker de ulike situasjonene på bakgrunn av tidligere erfaringer.

”Levde relasjoner” – Samfunnet og gruppesamhold på selvstendige turer

De selvstendige ekspedisjonskvinnene derimot fokuserte mye på vennskap, samhold, samarbeid, det å ta avgjørelser sammen i gruppa, lik oppgavefordeling og at de hadde utfyllende kunnskaper og tillitt innad i gruppa. Dette er beskrivelser som samsvarer med Breivik sin ”samfunns-kategori”, der han beskriver ulike lagidretter, som betinges av samarbeid og av evnen til konflikthåndtering som et lag, samt evne til å ta de andres perspektiv og skape interaksjon i gruppa (Steen- Johnsen og Neumann, 2009). Jeg ser en parallell mellom disse kvinnenes beskrivelser av samhold og gjensidig tillitt og Breivik sin samfunnskategori, og fenomenologiens ”levde relasjoner”, som jeg altså knyttet denne kategorien til. Gjennom intersubjektivitet i gruppa har altså disse kvinnene lært hverandre så godt å kjenne at de kan lese hverandres kroppsspråk og ta trygge avgjørelser sammen, på bakgrunn av deres felles ”erfaringsbank” av levde kunnskaper og ferdigheter. Deres ”levde relasjoner” gjør at gruppesamholdet eller deres lille ”samfunn” fungerer utmerket på tur. Denne samfunnsdimensjonen knytter altså Breivik til lagidretter, hvor utøverne må ha evne til å håndtere konflikter sammen overfor et annet lag, de må kunne ta de andres perspektiv og lese spillet (ibid.). Jeg mener at dersom man ser på denne dimensjonen ut i fra et ekspedisjonsaspekt innen vinterfriluftsliv, kan man også trekke tråder i forhold til det å forholde seg til samfunnet rundt. Slik mine informanter beskriver både møte med lokalsamfunn i fremmede kulturer og møte med eget lokalsamfunns holdninger til turene deres, må de kunne lese de andres budskap og håndtere eventuelle konflikter eller problemstillinger. De må stå sammen

som gruppe og kunne argumentere for sine ferdigheter i forhold til å kunne gjennomføre en slik tur, slik at de vinner tillitt hos venner, lokalsamfunn eller media.

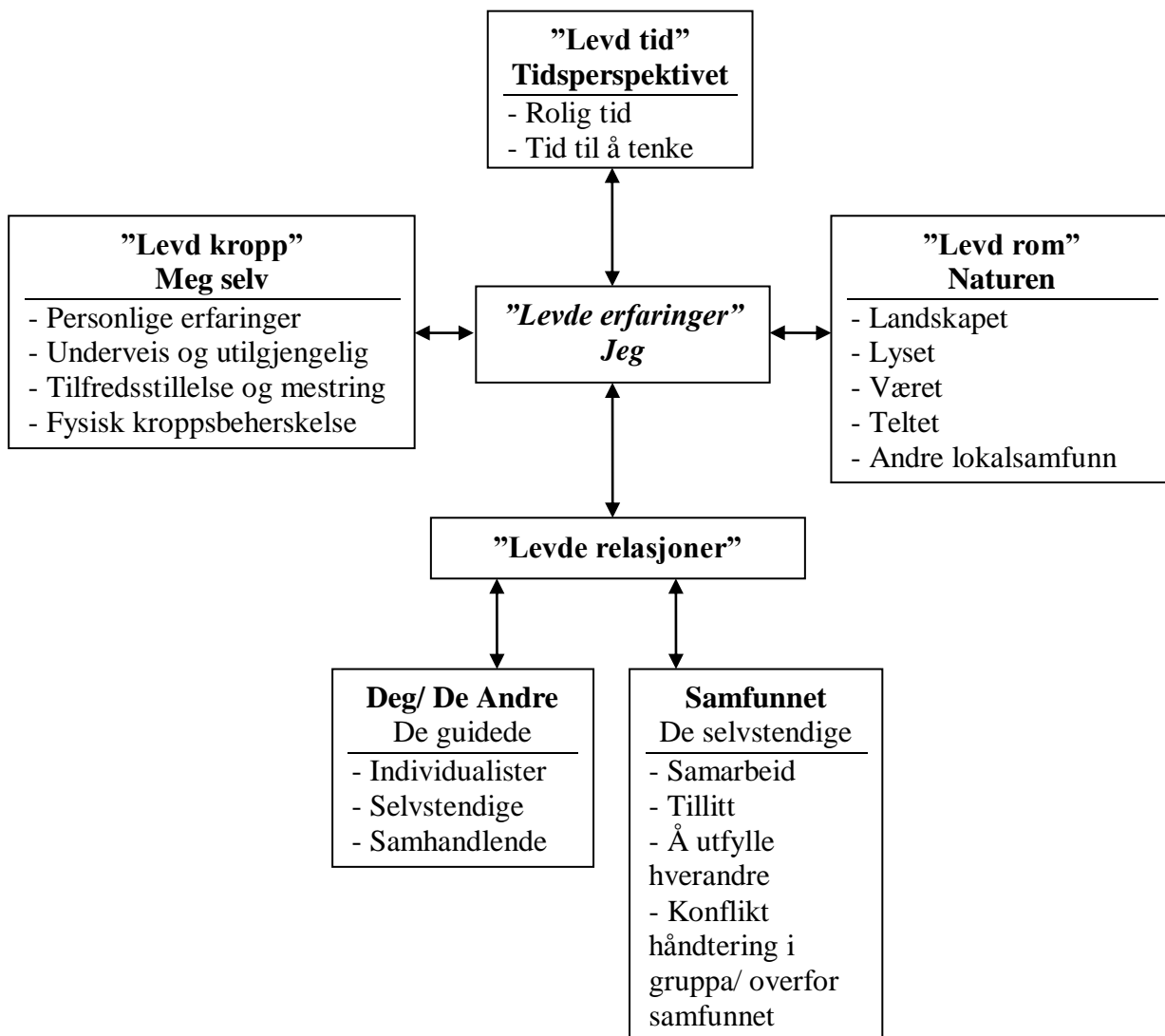
5.2.4 ”Levd tid” – Tidsperspektivet på tur

Tiden blir av alle mine informanter trukket frem som et viktig aspekt ved det å være på lange turer eller ekspedisjoner, og blir derfor min siste kategori. Kvinnene beskriver tiden på tur som roligere enn hjemme, ved at de føler at de har tid til å tenke og til å leve her og nå. Denne dimensjonen har jeg altså knyttet til fenomenologiens ”levde tid”, som går på individets oppfattelse av tid på ulike måter i forhold til ulike opplevelser. Breivik har ikke en egen kategori som går på tiden, i forhold til de grunnleggende relasjonene i forhold til utøvelse av idretter, men jeg velger å legge til denne tidsdimensjonen eller ”levd tid”, som en egen kategori til min modell, ettersom denne dimensjonen var såpass fremtredende i mine informanternes beskrivelse av sine grunnleggende verdier for å bedrive dette vinterfriluftslivet.

5.2.5 Grunnleggende verdier for å dra på vinterlige friluftslivsekspedisjoner

”Our lived experiences and the structures of meanings in terms of which these lived experiences can be described and interpreted constitute the immense complexity of the lifeworld” (Van Manen, 1990:101). Ettersom *”... den fenomenologiske oppgave består netop i at tenke verden, subjektet og intersubjektiviteten i deres rette sammenheng”* (Zahavi, 2007:37), skal jeg her sammenfatte disse uadskillelige dimensjonene av livsverdenen i en modell, knyttet til informantens beskrivelser av landskapet, selvet, de andre og tiden. På bakgrunn av mine informanternes beskrivelser framkommer det at det er flere sammensatte verdier som gjør at disse kvinnene søker slike ekspedisjoner, som beskrevet over. *”The basic things about our lifeworld (such as the experience of lived time, lived space, lived body, and lived human relation) are preverbal and therefore hard to describe”* (Van Manen, 1990:18). Ettersom livsverdenens kategorier levd rom, kropp, relasjoner og tid, er vanskelige å beskrive og ikke kan skilles men må sees under ett i et gjensidig avhengighetsforhold, som Van Manen (1990) fastslår, vil jeg forsøke å sammenfatte ekspedisjonsutøvernes verdier og livsverdenens levde erfaringer i én modell. Jeg vil derfor illustrere en videreutviklet modell av Breivik sin ”meningen med idretten modell”, til en ”meningen med vinterekspedisjoner i friluftslivet modell”, på bakgrunn av mine informanternes

beskrivelser og fenomenologisk teori. Det er viktig å forstå denne modellen som et helhetlig bilde av hva som driver kvinner til vinterfriluftslivet, og ikke som et koordinatsystem eller en "enten-eller" modell, ettersom livsverdenens rom, kropp, relasjoner og tid ikke kan skilles. På samme måte som livsverdenens levde erfaringer må sees under ett, må også mine informanternes beskrivelser av naturen, seg selv, de andre ekspedisjonsutøverne og tidsperspektivet sees som sammensatte drivkrefter, ettersom alle dimensjonene er viktig i større eller mindre grad for det totale ekspedisjonsbildet disse kvinnene beskriver. Disse eksistensialene kan altså heller ikke skilles i det levde liv. Som Van Manen (1990) beskriver det, kan disse fire eksistensielle livsverdens dimensjonene ikke skilles fra hverandre i levende situasjoner.

Grunnleggende eksistensielle relasjoner i utøvelsen av ulike vinterekspedisjoner i friluftslivet, på bakgrunn av mine informanternes beskrivelse av drivkraft til slike ekspedisjoner, knyttet til fenomenologisk livsverdensteori. (Utviklet modell av Breivik 1998).

Modellen over viser altså kvinners sammensatte meninger gjennom vinterekspedisjoner, slik jeg forstår mine informanter er det søken etter disse meningene som utgjør drivkraften for deres ekspedisjoner. Ser vi på den nederste dimensjonen ”Levde relasjoner”, har det her utgått to underkategorier på bakgrunn av mitt materiale. Denne kategorien belyser forskjellen på de guidede og de selvstendige ekspedisjonskvinnene. Når det gjelder deres beskrivelser av naturen, tiden og personlige opplevelser på slike ekspedisjoner, synes de å ha relativt like erfaringer og verdioppfatninger. Men når det gjelder forholdet til de andre ekspedisjonsdeltagerne, ser jeg at de guidede kvinnene virker noe mer individualistiske enn de som har vært på private planlagte turer, ettersom de ikke er så opptatt av konfliktløsning, tillitt i gruppa, samarbeid og utfyllende kompetanse, som de ”selvstendige” utøverne.

Utøvernes levde erfaringer på tur, er altså sammensatt av den erfarte gleden ved å oppleve naturen, seg selv og personlig mestring, tiden og relasjonene til de andre ekspedisjonsdeltagerne. Ut i fra mine informanter og litteratur innen ekspedisjonsfriluftsliv, mener jeg disse dimensjonene belyser hva det er som driver kvinner til dette vinterfriluftslivet. Når de opplever glede, mestring og trygghet knyttet til disse kategoriene, slik mine informanter har beskrevet, mener jeg de er habituert i sin livsverden, som ”homelike beings-in-the-world”, noe som kan forklare deres søken og drivkraft til slike turer.

6.0 Oppsummering

Denne undersøkelsen tegner et bilde av hvordan kvinner erfarer det å være på lengre turer eller ekspedisjoner, og hva som er deres drivkraft til å gjennomføre slike vinterekspedisjoner.

Gjennom teori- og analysekapitlene har jeg forsøkt å beskrive kvinners erfaringer og søken etter mening under lengre vinterekspedisjoner. På bakgrunn av mine informanternes livsverdensbeskrivelser, har jeg kategorisert deres opplevelser og knyttet dem til fenomenologiens levde erfaringer. Disse drivkreftene ser ut til å være sammensatte dimensjoner, som må sees under ett, for å få et bilde av de meningssøkende sidene ved slike turer, selv om jeg i min oppgave har presentert kategoriene hver for seg.

Slik jeg har tolket mine informanter, finner kvinnene mening i sin livsverden på lange ekspedisjoner, gjennom kombinasjonen erfaringer av naturen, seg selv, tiden og samholdet til de andre ekspedisjonsdeltagerne. Mange av de opplevelsene informantene beskriver som meningsfulle er habituelle. Informantene handler altså intensjonalt på bakgrunn av tidligere erfaringer. Dette viser at kvinnene er kompetente, og behersker de ulike situasjonene vinterfriluftslivet krever. Det kan virke som om det er når de opplever såkalte ”homelike” eller ”I can” situasjoner, altså når de føler seg i ett med både seg selv og naturen, når kroppen er rettet mot dette vinterfriluftslivet, at de virkelig kjenner en mening med tilværelsen og erfarer en indre ro. Men de beskriver også situasjoner som er uvante, og som krever tid til omstilling. Disse situasjonene, som for eksempel å dra en tung pulk eller vende seg til kulda de første dagene, er ikke habituelle, men gjennom en videreutvikling av deres kroppsskjema, blir også slike situasjoner etter hvert habituelle, og utøverne utvider sine levde erfaringer og dermed sin livsverden.

Denne studien viser at vinterekspedisjoner i polare strøk kan føre til en indre ro, som utøverne ikke finner andre steder enn i samhandling med denne naturen, og de opplever denne naturen sammen med. Dette viser viktigheten av å åpne opp for sansing, slik at man som ekspedisjonsutøver tar inn over seg alle dimensjonene, som beskrevet i min oppgave, ettersom disse må sees under ett for å få en forståelse av en utøvers drivkraft til en slik tur.

Funnene i mitt prosjekt viser at å finne mening ved en friluftslivsaktivitet er sammensatt og kompleks. Jeg mener derfor at denne undersøkelsen også kan ha overføringsverdi til barn og unges friluftslivsaktiviteter i skolen. Dersom vi som lærere klarer å legge til rette for at alle disse

dimensjonene ivaretas gjennom friluftslivsaktiviteter i undervisnings- og veiledningsarbeider, vil kanskje flere utvikle et godt grunnlag til selv å utforske nye sider ved friluftslivet. Gjennom å utvide elevenes kroppsskjema knyttet til friluftslivsaktiviteter, vil de kanskje kjenne mestring og mening ved å ferdes og oppholde seg i naturen.

6.1 Videre forskning

Fremtidig forskning kan være med på å øke forståelsen av meningsdimensjoner innen friluftslivsekspedisjoner. Når det gjelder drivkreftene jeg har beskrevet i min avhandling, mener jeg altså at disse kan være interessante å ta tak i, også i forhold til elevers erfaringer av ulike friluftslivsaktiviteter i skolen. For å si noe klart om hva som driver barn og unge til ulike former for friluftsliv kreves forskning spesielt på dette området. I den didaktiske innledningen nevnte jeg at denne studien kan ha betydning for undervisningsfeltet friluftsliv. Jeg mener kvinners drivkraft for ekspedisjoner er relevant også for andre friluftslivsutøvere, ettersom denne drivkraften består av en rekke ulike fenomener knyttet til opplevelser og erfaringer i natur, som vist i denne studien. Ved å fokusere på stimulering og utvikling av disse dimensjonene, kan man lettere legge til rette for undervisning som kan gi elevene en søkende holdning til friluftslivets meningsbærende sider. Det ville videre vært interessant å observere menneskers handlinger i naturen. Dersom man tar for seg elevers handlinger i forhold til naturen og landskapet, egne kunnskaper og verdier, de andre elevene og tidsaspektet i ulike friluftslivsaktiviteter, vil man få ny kunnskap om menneskers eksistensielle relasjoner i utøvelse av ulike friluftslivsaktiviteter. På den måten kan man bedre legge til rette for et friluftsliv i skolen, på alle klassetrinn, som ivaretar elevenes søkende holdning, og videreutvikler deres ”levde erfaringer”.

Litteraturliste

- Aarnes, H. (2006). *Natur og friluftsliv*. [Hentet 8.11.2010 fra <http://www.bio.uio.no/plfys/haa/littav/naturen.pdf>].
- Aasheim, S. P. (1989). *Vestkysten eller døden*. Oslo: Scanbok Forlag.
- Aasheim, S. P. (1993). *Stein P's eventyrlige reiser*. Ernst G. Mortensens Forlag (Boksenteret AS).
- Amundsen, R. (1911). *Sydpolen 14. desember 1911*. [Hentet 22.3.2010 fra <http://www.roaldamundsen.no>].
- Arnesen, L. (1995). *Snille piker går ikke til Sydpolen*. Gjøvik: N.W. Damm & Søn As.
- Arnold, P. J. (1979). *Meaning in Movement, Sport and Physical Education*. London: Heinemann.
- Barr, S. (2004). Ekspedisjoner og begivenheter. I: Drivenes, E-A., Jølle, H. D. (Red.) (2004). *Norsk Polarhistorie 1. Ekspedisjonene* (s.391-421). Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- Baune, Ø. (1995). *Vitenskap og metode*. Oslo: Falch Hurtigtrykk AS.
- Beauvoir, D. de. (1949). Kroppen er en situasjon. I: Moi, T. (1998). *Hva er en kvinne? Kjønn og kropp i feministisk teori* (s. 91-121). Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- Beauvoir, S. de. (2000). *Det annet kjønn*. B. Christensen (oversatt). Oslo: Pax forlag AS.
- Bengtsson, J. (2006). En livsverdenstilnærming for helsevitenskapelig forskning. I: Bengtsson, J. (red.). (2006): *Å forske i sykdoms- og pleieerfaringer. Livsverdensfenomenologiske bidrag*. (s.13-58). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Breivik, G. (1998). *Sport in High Modernity: Sport as a Carrier of Social Values*. Journal of the Philosophy of Sport, XXV, 103-118.
- Connolly, M. (1995). *Phenomenology, Physical Education, and Special Populations*. I: Human Studies. Nr. 18, s. 25- 40. Netherland: Kluwer Academic Publishers.
- Crossley, N. (1996). *Intersubjectivity. The Fabric of Social Becoming*. London: Sage Publications Ltd.
- Dalen, M. (2004). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Gadamer, H-G. (2004). *Sandhed og metode. Grundtræk af en filosofisk hermeneutikk*. Århus: Arne Jørgensen og Systime AS.
- Goksøyr, M. (2004). Kappløp i gamle spor. I: Drivenes, E-A., Jølle, H. D. (Red.) (2004). *Norsk Polarhistorie 1. Ekspedisjonene* (s.295-343). Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.

- Grimeland, G. (2004). *En historie om klatring i Norge 1900-2000*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke.
- Heidegger, M. (1962) [1927]. *Being and Time*. J. Macquarrie & E. Robinson (trans). New York: Harper and Row.
- Hopmann, S. T. (2010). Undervisningens avgrensning: Didaktikkens kjerne. Ø. Hilde og I. Willbergh (oversatt). I: Midtsundstad, J. H. og Willbergh, I. (Red.). (2010). *Didaktikk. Nye teoretiske perspektiver på undervisning*. (s.19-43). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Horgen, A. (2001). *Et forslag til en modell for forståelse av fenomenet friluftsliv*. [Hentet 15.3.2010 fra <http://www.naturliv.no/andre/Friluftslivsdef.pdf>].
- Johannessen, A., Tufte, P. A., og Kristoffersen, L. (2005) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag As.
- Kolderup, T. S. (2011). Iskald type. [Intervju med Børge Ousland]. *UTE- magasinet*, 53 (1/11), s.24- 28.
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Løndal, K. (2010). *Revelations in bodily play. A study among children in an after- school programme*. Dr. scient avhandling. Oslo: Norges Idrettshøgskole.
- Matthews, E. (2002). *The philosophy of Merleau-Ponty*. Chesham: Acumen.
- Merleau-Ponty, M. (1994). *Kroppens fenomenologi*. B. Nake (oversatt). Oslo: Pax Forlag AS.
- Merleau-Ponty, M. (2002) [1962/1945]. *Phenomenology of Perception*. C. Smith (oversatt). London: Routledge.
- Midtsundstad, J. H. og Willbergh, I. (Red.). (2010). *Didaktikk. Nye teoretiske perspektiver på undervisning*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Moi, T. (1998). *Hva er en kvinne? Kjønn og kropp i feministisk teori*. R. C. Granaas (oversatt). Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- Morris, D. (2004). *The sense of space*. Albany: State University of New York Press.
- Morris, D. (2008). Body. I: Diprose, R. og Reynolds, J. (Red.). (2008). *Merleau-Ponty: Key Concepts*. (s. 111-120). Stockfield: Acumen Publishing.
- Nansen, F. (2003). *På ski over Grønland. En skildring av den Norske Grønlands- ekspedisjon 1888- 89*. Oslo: Kagge Forlag.
- Nielsen, H. B. (1994). Forførende tekster med alvorlige hensikter. I: *Tidsskrift for Samfunnsforskning*. Vol. 35, s. 190-216.
- Næss, A. (1976). *Økologi, samfunn og livsstil*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Næss, A. (2004). De tre store. I: Drivenes, E-A., Jølle, H. D. (Red.) (2004). *Norsk Polarhistorie 1. Ekspedisjonene* (s.51-171). Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- Olsen, K. F., Simonsson, E., Simonsson, V. og Tollefsen, I. (2010). *Baffin Babes 80 dager på ski i Arktis*. Oslo: Larsforlaget AS.
- Ongstad, S. (red.) (2006). *Fag og didaktikk i lærerutdanning. Kunnskap i grenseland*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Ousland, B. (1997). *Alene over Antarktis*. Oslo: Boksenteret AS.
- Ousland, B. (2008). *I Nansens spor fra Nordpolen til Oslo*. Oslo: Ousland Design AS.
- Pedersen, K. (1999). *Det har bare vært naturlig. Friluftsliv, kjønn og kulturelle brytninger*. Dr. scient avhandling. Oslo: Institutt for samfunnsfag, Norges Idrettshøgskole.
- Pervin, L. A. (1984). *Personality*. New York: John Wiley.
- Postholm, M. B. (2005). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Rapp, O. M. (2011, 4.feb). Polarheltene. Fangstfolk hjalp dem til målet. *Aftenposten*, s. 10- 11.
- Rasmussen, T. H. (1996). *Kroppens Filosof. Maurice Merleau-Ponty*. København: Semi-forlaget.
- Rasmussen, T. H. (2006). *Hermeneutik og pædagogik – en aktuell indføring*. København: Semi-forlaget.
- Singsaas, M. (2004). *Kvinner i natur og kvinners natur. Kvinner i friluftsliv 1860-1910*. Hovedfagsoppgave. Bø: Høyskolen i Telemark.
- Skaug, R. (2010). *Drømmeturer i Norge. 11 ekspedisjoner for vanlige folk*. Oslo: Kagge Forlag AS.
- Smith, S. J. (2007). The First Rush of Movement: A Phenomenological Preface to Movement Education. I: *Phenomenology & Practice*. Volume 1, No 1, pp. 47-75. Canada: Simon Fraser University.
- Spradley, J. P. (1979). *The ethnographic interview*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Steen-Johnsen, K. og Neumann, I. B. (2009). *Meningen med idretten*. Oslo: Unipub As.
- St.meld. nr. 39 (2000-2001). *Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet*. Oslo: Miljøverndepartementet. [Hentet 23.11.2010 fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/regpubl/stmeld/20002001/stmeld-nr-39-2000-2001-.html?id=194963>].
- Store Norske Leksikon. (2010a). *Ekspedisjon*. [Hentet 23.11.2010 fra <http://www.snl.no/.search?query=Ekspedisjon>].
- Store Norske Leksikon (2010b). *Drivkraft*. [Hentet 5.11.2010 fra http://www.snl.no/drift/drivkraft_for_atferd].

- Store Norske Leksikon (2010c). *Opplevelse*. [Hentet 17.11.2010 fra <http://www.snl.no/opplevelse/psykologi>].
- Store Norske Leksikon (2010d). *Erfaring*. [Hentet 17.11.2010 fra <http://www.snl.no/erfaring/psykologi>].
- Strandbu, Å. (2006). *Idrett, kjønn, kropp og kultur: minoritetsjenters møte med norsk idrett*. Oslo: Universitetet i Oslo (s. 25-48).
- Sveen, E. H. (2011, 5.feb). Kampen om æren. *Aftenposten*, s.7- 9.
- Svenaesus, F. (2000). *The hermeneutics of medicine and the phenomenology of health: Steps towards a philosophy of medical practice*. Dordrecht: Kluwer Academic.
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Thompson, E. (2007). *Mind in Life: Biology, Phenomenology, and the sciences of mind*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Thornquist, E. (2003). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori – for helsefag*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Tordsson, B. (2003). *Å svare på naturens åpne tiltale*. Dr. scient avhandling. Oslo: Norges Idrettshøgskole.
- Tordsson, B. (2006). *Perspektiv på friluftslivets pædagogik*. CVU Sønderjylland: University College.
- Utdanningsdirektoratet [U.dir.]. (2008). *Læreplanverket for Kunnskapsløftet*. Oslo: Utdanningsdirektoratet. [Hentet 23.11.2010 fra http://udir.no/templates/udir/TM_UtdProgrFag.aspx?id=2103].
- Van Manen, M. (1990). *Researching lived experience. Human science for an action sensitive pedagogy*. London og Ontario, Canada: The Althouse Press.
- Young, I. M. (1990). *Throwing like a girl and other essays in feminist philosophy and social theory*. Bloomington: Indiana University Press.
- Zahavi, D. (2007). *Fænomenologi*. Oslo: Roskilde Universitetsforlag.

Vedleggsliste

Vedlegg 1: Intervjuguide – ”En veldig lang skitur, men hvorfor egentlig?”

Vedlegg 2: Informasjonsskriv til informantene

Vedlegg 3: Samtykkeerklæringsskjema

Vedlegg 4: NSD godkjenning

Vedlegg 1: Intervjuguide – ”En veldig lang skitur, men hvorfor egentlig?”

Hensikten med intervjuene var å få til et livsverden intervju om disse kvinnenes forhold til ekspedisjonsfriluftslivet, og om deres drivkraft og erfaringer underveis på lange turer. Min generelle framgangsmåte var at jeg begynte med en kort presentasjon av meg selv og mitt prosjekt, deretter begynte jeg med noen konkrete bakgrunnsspørsmål. Etter at informanten hadde svart kort på noen spørsmål om alder, sivilstatus, utdanning og yrke, begynte jeg med mine hovedspørsmål. Jeg ønsket at informantene fortalte mest mulig fritt om sine opplevelser, og stilte utfyllende oppfølgingsspørsmål dersom jeg følte det var behov for utdyping av enkelte beskrivelser. Til slutt spurte jeg alle om hvordan de følte at intervjuet hadde gått, om de hadde noe å tilføye som de ikke hadde fått sagt. Og jeg forhørte meg om jeg eventuelt kunne kontakte dem igjen på et senere tidspunkt, dersom det var noe som var uklart eller dersom det var noe jeg ikke hadde fått tilstrekkelig svar på.

Intervjuet

Noen bakgrunnsspørsmål

Din alder?

Sivil status?

Hvilken formell utdanning har du?

Hva er ditt daglige virke (jobb)?

Hva slags vinterekspedisjoner har du erfaring fra?

Hvor (land/ område) har ekspedisjonen(e) vært?

Hvor lang tid har ekspedisjonen(e) vart?

Har du blitt intervjuet/ skrevet bok eller artikkel om turen(e) dine tidligere?

1.0 Kan du først fortelle meg litt om vinterturen(e)/ ekspedisjonen(e) du har vært på?

1.1 Hvor gikk turen?

1.2 Vil du karakterisere turen som en ekspedisjon eller en lengre vintertur?

- 1.3 Hvordan bestemte du deg for å dra akkurat dit for å gå på ski?
- 1.4 Når begynte planleggingen av turen (hvor lang tid i forvegen av selve turen)?
- 1.5 Hvem tok initiativet til ekspedisjonen/ turen?
- 1.6 Hvordan har du skaffet deg grunnlag og erfaringer til å gjennomføre en slik tur?
- 1.7 Hvor mange gikk du denne turen sammen med og evt. hvilke kjønn hadde de andre ekspedisjonsdeltagerne?

2.0 Hvorfor drar du på slike turer?

- 2.1 Når begynte du å interessere deg for lengre friluftslivsturer?
- 2.2 Har du venner og/ eller familie som bedriver samme type friluftsliv?
- 2.3 Kan du si litt om progresjonen din innen friluftslivsfeltet? (fra barndom, ungdomstid, studietid, voksenliv, evt. familieliv med barn)?
- 2.4 Er det noen som har motivert/ inspirert deg spesielt til dette turlivet?

3.0 Litt om selve turen, det å være underveis. Hva er det med dette vinterfriluftslivet som gjør at du får lyst til å dra på slike turer/ ekspedisjoner? Kan du fortelle meg litt om drivkraften/ opplevelsene dine underveis på tur?

- 3.1 Hva betyr det for deg å være hjemmefra så lenge?
- 3.2 Hvordan opplever du tiden når du er på tur?
- 3.3 Hvordan er det å oppholde seg i et telt i ca. én måned i strekk, og hvordan er det å ligge værfast?
- 3.4 Hvordan opplever du å gjøre de samme rutinene hver dag, dag etter dag?
- 3.5 Hvordan oppleves det å se det samme hvite landskapet under dagsmarsjer på 8- 10 timers gange hver dag?
- 3.6 Hvordan er det å ikke kunne gå inn i ”varmen” når du er kald/ sliten, kan du beskrive denne følelsen?
- 3.7 Hva verdsetter du mest og hva verdsetter du minst når du er på tur/ ekspedisjon?
- 3.8 Kan du prøve å beskrive hvordan du opplever værskifter, dagsform og humøret?
- 3.9 Kan du prøve å beskrive følelsen av å mestre, evt. *ikke* mestre elementene? (vær, vind, kulde, isbjørn, bresprekker osv.)

- 3.10 Opplever du å få tilfredsstilt dine grunnleggende behov når du er på tur? Kan du oppleve glede og føle mening med tilværelsen når du er sulten og sliten underveis på en tur?
- 3.11 Har du vært redd underveis på en tur, kan du beskrive hvordan du håndterte det?
- 3.12 Hvordan opplever du samhandlingen med de andre du er på tur med, det sosiale fellesskapet?

4.0 Hvordan er det å være kvinne og ekspedisjonsutøver?

- 4.1 Er det en spesiell type kvinner som drar på slike turer?
- 4.2 Er det forskjell på deg som kvinne når du er på slike turer, og ellers?
- 4.3 Tror du kjønn har noe å si for opplevelsen av en vinterekspedisjon?
- 4.4 Har du fått spesielle tilbakemeldinger knyttet til at du som kvinne drar på slike turer?
- 4.5 Hvordan opplever du å bli behandlet av andre ekspedisjonsutøvere?
- 4.6 Er ekspedisjonen preget av kjønn?

5.0 Hjemkomsten?

- 5.1 Kan du beskrive følelsen av å nærme seg slutten av en lengre tur?
- 5.2 Hvorfor vil du gjennomføre en eventuell ny tur?

6.0 Til slutt/ oppsummerende:

- 6.1 Hvem har vært DEN viktigste personen for deg i forhold til vinterfriluftslivet?
- 6.2 Hva er ditt beste og hva er ditt dårligste minne fra dine vinterfriluftslivs opplevelser?

Vedlegg 2: Informasjonsskriv til informantene

Forespørsel om å delta på intervju i forbindelse med en masteroppgave

Jeg er masterstudent i Grunnskoleledidaktikk med fordypning i idrett, friluftsliv og kroppsøving ved Høgskolen i Oslo og holder nå på med den avsluttende masteroppgaven. Temaet for oppgaven er vinterekspedisjonsfriluftsliv, og jeg skal undersøke hvilke drivkraft kvinner har til vinterekspedisjoner i friluftsliv. Jeg ønsker å undersøke kvinners søken etter vinterekspedisjoner og se på hvilke opplevelser og erfaringer som gjør at noen kvinner oppsøker og gleder seg over denne formen for friluftsliv. Min hovedproblemstilling for oppgaven er: *Hva er drivkraften bak kvinners søken etter vinterlige friluftslivsekspedisjoner?*

For å finne ut av dette, ønsker jeg å intervju 4- 8 personer i alderen 20- 50 år.

Spørsmålene vil dreie seg om ulike turer, hva informantene legger i ekspedisjonsturer, meningen med kulde, lange dagsmarsjer og lite mat, og ulike erfaringer knyttet til dette. Som en del av oppgaven vil jeg også forsøke å finne ut noe om årsaken til de forskjellene eller likhetene som kommer fram av intervjuene.

I mitt prosjekt har jeg valgt en kvalitativ tilnærming med bruk av et semistrukturert forsknings og livsverdenintervju. Jeg vil bruke båndopptaker mens vi snakker sammen, og ta notater umiddelbart etter intervjuene. Intervjuet vil foregå én til én og ta omtrent 45 minutter, vi blir sammen enige om tid og sted. Det er kun jeg som vil ha tilgang til opplysninger fra intervjuet, og jeg har taushetsplikt.

Det er frivillig å være med og du har mulighet til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven. Opplysningene anonymiseres og opptakene slettes når oppgaven er ferdig, innen utgangen av 2011. Jeg håper du vil bidra med ærlige og oppriktige meninger for å sikre prosjektets troverdighet. Dataene jeg får inn gjennom intervjuene vil bli brukt i min oppgave. Dersom du har lyst til å være med på intervjuet, er det fint om du skriver under på den vedlagte samtykkeerklæringen og sender den til meg.

Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg på 99 50 50 12, eller sende en e-post til camilla.askildsen@gmail.com. Du kan også kontakte mine veiledere Knut Løndal (22 45 21 85)

eller Kristin Walseth (22 45 20 13/ 97 65 65 56) ved Høyskolen i Oslo avdeling LUI, Idrett og Kroppsøving.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S.

Med vennlig hilsen

Camilla Marstrander Askildsen

Vibesgate 22

0356 Oslo

Vedlegg 3: Samtykkeerklærings skjema

Samtykkeerklæring for innsamling av datamateriale til bruk i mitt mastergradsprosjekt ved Høgskolen i Oslo

Mastergradsprosjekt

Prosjektleder: Camilla Marstrander Askildsen

Veileder: Knut Løndal og Kristin Walseth

Jeg har lest informasjonsskrivet om prosjektet og samtykker til å delta i undersøkelsen. Jeg samtykker om at opplysninger fra intervjuet kan brukes i masteroppgaven.

Min deltakelse i prosjektet er frivillig, og jeg har fått opplyst at jeg kan trekke med når som helst uten begrunnelse.

.....

Sted	Dato	Underskrift
------	------	-------------

Vedlegg 4: NSD godkjenning

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Knut Løndal
Avdeling for lærerutdanning og internasjonale studier
Høgskolen i Oslo
Postboks 4 St. Olavs plass
0130 OSLO

Vår dato: 29.09.2010

Vår ref: 25083 / 3 / KH

Deres dato:

Deres ref:

KVITTERING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 23.09.2010. Meldingen gjelder prosjektet:

25083	<i>En lang skitur utenfor allfarvei - men hvorfor egentlig?</i>
Behandlingsansvarlig	Høgskolen i Oslo, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Knut Løndal
Student	Camilla Marstrander Askildsen

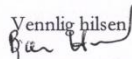
Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.07.2011, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Bjørn Henrichsen

Kjersti Håvardstun

Kontaktperson: Kjersti Håvardstun tlf: 55 58 29 53
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Camilla Marstrander Askildsen, Vibesgate 22, 0356 OSLO

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSD i tråd med NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 25083

Formålet med prosjektet er å undersøke kvinners søken etter vinterekspedisjoner og se på hvilke opplevelser og erfaringer som gjør at noen kvinner oppsøker og gleder seg over denne formen for friluftsliv.

Rekruttering skjer gjennom ekspedisjonsmiljøet i Norge (eget nettverk). Rekrutteringen foretas ut i fra følgende inklusjonskriterier: de som skal intervjues er kvinner, de er ikke for profilerte i media og de har gjennomført en lengre vinterekspedisjon.

Informasjonsskrivet til utvalget er godt utformet.

Prosjektslutt er 01.07.2011. Datamaterialet anonymiseres ved at verken direkte eller indirekte personidentifiserbare opplysninger fremgår. Koblingsnøkkel og lydopptak slettes, indirekte personidentifiserbare opplysninger fjernes, omskrives eller grovkategoriseres.

Enkelt personer vil ikke kunne identifiseres i oppgaven.